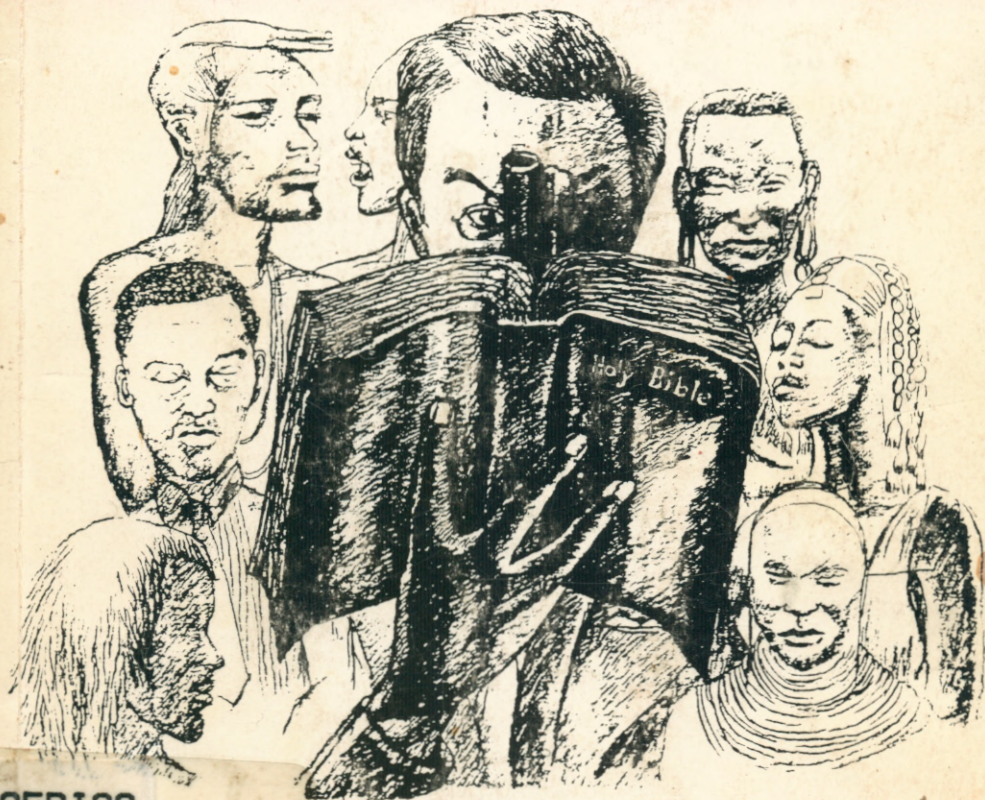

MOSEKELA MPENG

AFRICA

PL

8747

.9

MBU

TITUS MBUYA

Mosekela Mpeng

Titus Mbuya

Printed by Mofe Printing Works, Morija — Lesotho
First published in 1982

© T.M. Mbuya

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the copyright owner.

ISBN: 99912 - 69 - 05 - 3

Publisher: Botsalo Books

Typesetting: Lesang Maswabi

Printed by Morija Printing Works, Morija – Lesotho

First published in 1992

BD414042

Distributed by Botsalo Books (Pty) Ltd

P.O. Box 1532, Gaborone, Botswana

Ditebogo

Ke eletsa go leboga botlhe ba ba neng ba nkeme nokeng mo tirong yotlhe ya go kwala padi e. Malebo a me ke a lebisa go mabutswapele mo morerong wa kwadi bao ba mphileng dikgakololo tsa motia bo rre N.S. Mokgachane yoo rutang kwa Maru a Pula, le Sidney Mothei yo o dirang mo lephateng la Thuto. Barutabana ba ke neng ke dira le bone kwa Kgari Sechele kwa Molepolole ke ba lebogela kgothatso ya bone. Ga ke lebane dikakgelo tse di popota tsa ga Tsosoloso Mosinki yo ke neng ke mo ruta kwa sekolong seo mme e bile jaanong a solofetsa go nna kgeleke ya sekwadi. Lewelana la me Sibonda, le fa e ne e kete o mphelelwa ke pelo fa gongwe, le ene ke a mo leboga ka o ne a nthotloetsa nako tsotlhe. Mantswitswidi wa metako le mekgabiso kwa Mmegi, Lesang Maswabi, le ene o dirile go tlala ka diatla mo go nkemeng nokeng mo tirong e. Mme ke a mo leboga.

La bofelo ke leboga mme. Fa e ne e se ka ene gongwe ke ka bo ke tlhaeletse mo tseleng.

Betsho, maithutathutwane ga a tshegwe.

KGAOLO I

Ba ne ba mo itse botlhe Radikodintane. Mogaka yo o leitlho le mogapa. Fa o ne o sa batle go re lo utlwane o mo pote ka fa leitlhong leo. A se ke a kgaogana le serankure sa gagwe. Kgeleke ya kopelo. Mogoma, fa a thamile, o ne o tla mmona a mokaganetswe ke moratshwana wa ga phunya-o-bese. O fitlhela ba menagana, ba itseneka, ba theneka ba bo ba thekuma e kete basimanyana ba mmantadile.

"Selo se go tweng motho a batla go go tsietsa, o tshwana fela le fa a batla go go thusa. O ka tla kwa go wena a tshega. A go tlakisa, a go oka, a go ntsha tsala; a le bonolo a bile a le bori. Le fa o ne o kakaretse jang o felele o nolofetse; wena o ithaya o re o mo tsaya jaaka a ntse. Ga o itse sepe, le gone ga o ise o bone sepe. Pelo teng phuti. O tshabe motho! Kante o go bala meno. Le fa o ntse o na le ene jaana o a go ithuta, wena o sa lemoge sepe. O ithaya o re o a mo itse. O go baya seatla matlhong.

"Kana motho ga a bulele ntlha e le nngwe fela jaaka lebati, le gone ga se thipa ya mokopelo. A mme o ithaya o re yone phologolo e go tweng motho o ka e itse go tswa le go tsena? Le goka! Letsatsi le a go tilhanogelang fa, o tla bona gore ga e ntšha e kgologolo. Fa o ya go re tha! o go raya a re, 'o thari, o ne o mpeile fa kae?' A ile le tse di tswang. Nako eo lone lo setse lo le tsebeng". Ga akgela jalo Radikodintane. "O a bo a reng jaanong Radikodintane 'kgang tsa gagwe ga di a bo di raraana jaana!" Mongwe a fetisa ka iketlo ka ntlha e nngwe.

"Mme tota bothata bo dirwa ke gore nko ya motho le fa o bona e le sehipha jaana e a tlhela. Go riana ntšha le fa e sa jewa e botoka. Fa a ne a dupelela, o ne a tla nna a sa le a raya mmaba a re, 'e re lethe le le ise le kgale o bo o seyo fa! Fa a ganelela fa tlase ga gagwe a bo a mo lobela dintsi. Gongwe re ka bo re se fa re leng teng. Lehuma le le kanakana le seyo. Gongwe botshelo bo ka bo bo le monate go gaisa fa. Le gone, gongwe go ka bo go sena ope yo o tsamayang mo a ntse a re, 'fa e ka bo e se semangmang ke ka bo ke itaya ke re'. Go se na ope yo o senyeditsweng tsela ya gagwe ya go tshela ke yo mongwe. Motho su! Gompiano ke gone fela go nna re ntse re re, 'tota ga twe ene yo o a bo a ne a ntswela kae?'"

Ijaa! kgang e fela kooteng e thata. Ke botshelo. Gone gompiano jaana re ka bo re bua ka ga eng? Selo seo ke dikgang seo! Gore di tlhokafale teng fa, re tla bo re simolola re sebana go bo go senyega.

Mme tlhe ke dikgang tse di botlhoko ka gore selo se motsietsi kana o ka go ja a bo a go fetsa. Owai, le fa ba ka leka, ga ba kitla ba re dira sepe. Rona kana re bana ba monna. Tota gone rotlhe re bana ba motho. A e bepe! Kana mafoko a buiwa go omanwa. Le gone tlotlo legolo le tsosa di letseng. Mme fa go nna maswe, le ene yo o neng o mo ikantse o a go tlhanogela. O tla ipitsa wa ga mang?

Motse wa Suping o ne o ikgarile fa tlase ga lekhubu le le mo molelwaneng wa lefatshe la Bakwena le la Bangwato. Ka fa 'tlhakoreng la bophirima o ne o bapisitswe ke kgaolo ya morafe wa Bakgalagadi. Go tsamaela kwa borwa jwa motse go ne go le tshutlhankga ya 'tlhare tsa magonono a a goletseng kwa go dimo. Fa gongwe e re fa o ntse o tsamaya teng foo, o utlwe ntša e kuwa e lelela kwa go dimo. E sa iphetlthe, e fatsitswe ke gopane ka mogatla o o lothimo. O bo o ikutlwele botlhoko ka gore wena o ne o solofetse go e utlwa e tsosa mmutla.

Gone fa sekgweng seo, basimane ba ne ba atisitse gore e re fa ba ya go nosa ba tsome maphoi teng, mme e re fa ba di gorosa ba goge dinao fela ka ba ne ba batla go tsosa masogo. Go bapa le sekhi sengwe teng foo se se neng se ratwa thata ke boraleshane, go le setlhare se thito ya sone e neng e khurumeditse ke seolo. Gaufinyana le sone go le dikhuti. Basadi ba motlhotlho ba kile ba dika foo ba epa seretse. E bile o ka ganela gore go ne go kile ga bo go le diolo golo foo.

Motse wa Suping o ne o le mogolwane fa o tshwantshwanngwa le metse e mengwe ya Setswana ya nako eo, segolo bogolo e e neng e le mo tikologong ya one. E ne e le mošate wa morafe wa Bakwena ba ga Modibedi. Bontsi jwa malapa a ne a katologane, mme a dira dikgotla. Mangwe a ageletswe ka lorako, mme a mangwe one ka legora. Motse o fologela go ya kwa botlhabatsatsi. E re fa o eme mo godimo ga lekhubu le le kwa bokone, ke gone o lemoge fa Bakwena ba ne ba le diitwerere tsa kago le thulaganyo ya dikgotla.

Kgotla e tona ya kgosing le lesaka di ne di dirilwe ka mapako a maselesele. O ka se ke o tlhoke moloranyana wa leiso kwa kgotleng. E re mo mosong wa mahube a naka tsakgomo, o bone monnamogolo Oatlhotse, yo o neng a kile a bo a le sannawane wa ga kgosi Modibedi, a feta a beile matsogo ka fa morago a ya go gotsa molelo. Go tlhomilwe dinaka tsa dikgomo le tsa diphologolo mo mapakong. Lelwapa la kgosi le le neng le le gaufi fela le kgotla le lone le ne le ageletswe ka mapako, mme ka fa morago go dirisitswe matlhaku a

mongana. Kafa matlhakoreng go agile bo monnawe ba tlhomagane le bana ba gagwe ba basimane.

Go ne go na le ditlhare di le tharo kwa kgotleng, sa mogotlho se se goletseng kwa godimo, le tse pedi tsa marula. O mongwe o le motonanyana. Bananyana ba rata thata go kgobokanela fa go o mongwe fa o ungwile ka kgwedi tsa bo Morule le Firikgong. Ba ja monate fa e ne e ka re ba ntse ba iname ba o sela lempole la kgolega kwa go dimo la bo le re ta! yo mongwe mo tlhogong kgotsa mo mokwatleng a sa ntse a itebetse. O ka se ke o bone le fa a le mongwe fela wa bone a o palame. Di iletswa. Fa tlase go tletse dikgeru tse di phuntsweng e bile di lebega di ne di kile tsa metswa ke dinku. Le makape a morula a gasagasame foo.

Mme morafe wa Bakgalagadi wa bo o lebega o dirisana sentle thata le Bakwena, ba tota ba neng ba le beng ba bone. Fa e le ba motsana wa Mosanko bone, ba se ke ba bo ba tlodisa go isa sehuba kgosing. Fa o sa ntse o itebetse o a ne o bona banna ba feta ba belesitse dinama tsa diphofu le tsa dikgokong mo ditonking. Di tshutshuma! Dikgomo tsa Bakwena di le mo tlhokomelong e e nametsang pelo.

"Bagaetsho ke a lo dumedisa ka pula." Ya nna mafoko a ntlha a ga kgosi Modibedi, a ema a buisa morafe wa gagwe. O ne a patilwe ke dikgosana tsa motse le borangwanaagwe. Kgotla-kgolo ya Suping e thibile. E ne e setse e le sebakanyana kgosi ya bone e sa epe pitso.

"A namane ya Kwena banna. Buelang tlhe kwa godimo lo re Pula!" Mothibe a buela kwa godimo a ema e bile a rumaruma. A tswelela a re, "Basadi itayang mogolokwane o utlwale."

Kgosi Modibedi o ne a na le seriti. E re fa a iphukisa phefo a ralala motse o fitlhele banna, basadi gotlhe le bana ba mo supasupa. O ne a seke a tsamaya ka mosepele. A ronoka. E re fa a gata mongwe le mongwe a bona gore o gata lefatshe la gagwe. Bakwena ba mo rata. Ba mo tlotla. Mme le ene a ba tlotla.

A simolodisa tiro. "Ga ke a lo biletsa sepe se se ntsi bagaetsho. Go na le dilonyana di le mmalwanyana tse di ntshwentseng mo motseng o wa rona o." Ba bo bo ba mo reeditse ka kelo tlhoko mong wa bone Bakwena, e bile matlhogotshweu a tshikinya ditlhogo.

"Selo sa ntlha, re na le mathata a leuba a e leng gore le ngwana a anywa tota o a bona. Nna ga ke itse gore re reile badimo ba rona ra reng tota. Ba re šenetse meno e le ruri! Loruonyana lwa rona lo

fedile. Difalana tsa rona di phaphaletse. Naga e tshetlha. Lefatshe le kwakwaletse. Ga ke itse tota gore re tla itheng. Bakgalagadi le bone ga ba sa tlhole ba tlisa sehuba. Diphologolo di fedile."

Selato a tsena kgosi ganong e bile e kete o ne a thanya mo borokong a re, "Bao mong'ame ba dira ka bomo."

Kgosi a mo araba ka bonolo, "Nyaa, ga ba dire ka bomo. Kana batho bao ga ba ise ba ko ba nkate tlhogo le fa e le ka motlha ope."

Modibedi a tswelela ka ikuelo ya gagwe go Bakwena. "Se sengwe gape se se ntshwentseng thata batho betsho, ke boitshwaro jwa bana ba rona. Malatsi a ga go sa tlhole go na le mogolo le ngwana. A mme tota batho ba kile ba lekana Bakwena?" Ga a rialo ke fa mongwe le mongwe jaanong a tshikinya tlhogo. O a ne o utlwa monnamogolo kwa morago a re, "M-m", yo mongwe fale le ene a ntse a re, "Ee".

"Se bagaetsho ke matlhabisa ditlhong. Ke na le pelaelo ya gore ga re rute bana ba rona molao, mokgwa le ngwao tsa segabone. Bana ba thari e ntsho, ngwao kana ke boswa. Tota fa re sa rute bana ba rona molao, bone ba tla tsoga ba ruta bana ba bone eng? One wa manong? le gone malatsi a, le fa o re o bolotsa bogwera, ke raya, bana ba tla fela ka boutsana. Ga twe go rileng? Se se bakiwa ke eng Bakwena? A jaanong le jone re a bo itatola? Ee, bagaetsho, fa re ka dira jalo, merafe e mengwe e tla re tshega. Fa re sa iteke re tla salela ruri."

Pele ga a digela mafoko Kgosi Modibedi a konela ka gore: "Jaanong he, bagaetsho, ke lo bileditse gone gore re tle go akantshana re le morafe wa Bakwena ka kgang e. Gongwe re ka bo ra bona gore gare go tsene eng. Lo a itse gore 'wa o esi ga o ke o ela'. Le gone 'setshwarwa ke ntša pedi ga se thata'. Nna ke le nosi ga ke ka ke ka kgona. Ame a kalo bagaetsho".

Kgang ya ya magoletsa. Banna le basadi ba ntsha mafatlha a bone. Ba bangwe ba omana, go supanwa ka menwana. Ba bangwe bone ke fa ba omeletse ka setshego. Go a ne gore gatse! O bo o re ga go na ope, kgantele o utlwe e larile gape. Kgosi a bo a tshwanela ke gore a tsene kgang ka bogare, e le gore bangwe jaanong ba tlherile mo e neng e ka re ba ka ja ba bangwe ka meno.

"Bagaetsho, nna ke itumelela go lemoga gore le lona lo tshwenyegile fela jaaka nna. Tota e bile ga go tlhokafale gore re opane ka noga e utlwa. Ga ke bone gore go omana go ka re isa gope. 'Mmualebe...' Ke tlholego gore fa gongwe batho ba dire diphoso. Selo se setona ke gore re gakololane re bo re baakanye seemo se

ise se senyegele kwa pele. Ke itumedisitswe segolo ke gore re bo re sa loba sepe. Mme jaanong a re yeng go ikakanya. Re bonye gore matsapa di ka bo di a tsaya fa kae. Lo mo utlwile Mokone, a re bangwe ba rona ba intshitse bodimo mo baneng ba basimane... Ke gone pula e sa neng ... E bile gape a re re diwa ke ntshe. Mme he jaanong bagaetsho, a re yeng go bona gore tsela re tsaya efe. Ga re batle go wela ka mamena. Le gone ga re batle go digela bana ba rona ka metlhobodika."

Fa morafe o sa ntse o ithaya o re kgosi o feditse, a ba tlhasela gape ka mafoko. A bua a menne phatla ka fa e leng gore batho bangwe ba ne ba itlhokomolosa letsema ka teng. A ba nyatsa a sa kgwe mathe. Le fa pula e ne e dikile e sa na mo ngwageng e e fetileng, kgosi o ne a bolotsa letsema, mme batho ba tla ka boutsana.

"Nna malatsi a ga ke itse gore tota batho ba re ke ba reye ke reng. A ke tla kgona gore nako tsotlhe ke bo ke ntse ke gakolola batho ka maikarabelo a bone. Tswee-tswee, bagaetsho, a re emeng ka dinao, re ipelege. Go sa nneng jalo, ke a lo bolelela, re tlile go ja maswe a balekane ba rona. Mme tlhe le lona dikgosana dirisang gore fa lo ntse lo orile molelo le batho ba lona kwa dikgotleng phakela lo ne lo ba tshikinya. Kana batho ba ba batla go salwa morago ba."

E rile a sa ntse a re o phatlalatsa kokoano, rre mongwe yo o neng a setse a godile, a ikopela gore a mo felegeletse ka leboko.

Nna ke bidiwa Kgometha-a-Ntlogelang kwa
Difetlhamolelelo; Le ko lo ntheetseng thata, lo a bo lo
tsoga lo re ga lo a nkutlwa; Kana lona lo rata go utlwa
dikgang ka basadi; Mme kana bone ba utlwela thateng
jaaka dipotsane; Ba bo ba tsoga ba ithathelela ka
mafoko ba re ba a bolela; Kana bone ya re ke boka
monga'me ba re ke lelope

Mme kana kgosi e e se nang malope, motlhanka.
Ke boka Modibedi morwa Mogopa wa kgotla ya kgosing
Mme e bile ga ke mmoke ke a mo tsatsanka
Ka ene e le tshoso e rweleng ya ga Mokwena.
Ke nkwenkgoga le Matebele ba a mo itse.
Ya bo e rile a feta maabane ba mo khutsa ba re
ke petleke ya malemela gotlhe.

O a bo a letse a kuile mokgosi 'tsatsi le penne
A re Majanko a itsose a lese go kgonkga maroko
E ko e re ntwa e tlhagoga ba iteke ba lese go
borolala.

Ga twe go letse go leba yo o sebetse maabane
Ka o ne a gaketse e bile a katela baloi ka Kobokwe
Ba babedi ba tswa ka 'tshoba la mogodu ba tlola
Molele

Mme kana wena ya re fa o kgalema go utlwale
Ke utlwile ba re le borragomogolo o ba laditse ka
lefoko; O re ba ko ba lese go galefa lefatshe le kolobe
Kana fa re ka dika re sa bo bona bokgola re ka fela

Modibedi, o kgosi e bile ga o bo ipateletse
O tsetswe ga o itire, e bile bo a go tshwanela
Rra, batho ba gago ke bao o ba dibela
O se ka wa latlha bomonnao ba tsoga ba go boloka
Bogosi mong'ame bo a ilelwa, bangwe ba tsoga ba go
iphetlhela.

Mme Malwelakgosi a teng a tla go femela
Nna mong'ame ke phokojwe fela
Ya re ke tla ja gore mpa e tlale e bo e le fa
ke go bogotse; Mme tlhe le ene mosadi yo a ntseng a
ntiteela ; mogolokwane yo, o seka wa mo lebala
Ke ene yo ke hubang fa go ene
Pula Bakwena!

Fa Mokwena a se na go digela ga ema rrangwanaagwe kgosi a itse
go phatlalatse morafe. "Le utlwile mafoko a mong'alona , jaanong
tsamayang ka kagiso le ye go a akanya. Re tla lo bitsa gape"
A digela jalo. Morafe wa phatlalala ka kagiso.

E rile fela MmaLorato a sena go tswela kwa ntle, Modise a tshokane ka a re, "Wa bo a ne a re go rileng Modibedi maloba fa a bo a ne a ikomantsha jaana? Nna're ene o ithaya a re ke rona ba re rileng a tsofale. Le gone golo fale kana ga a bua sepe fale. Se nna ke boneng a se dira fela e ne e le go lotlhanya morafe."

Sello a se ka a mo letela gore a fetse. '

"A lo ko lo ntheye lo re motho wa bo Mokone, fa a ne a ema fela a bo a re re diiwa ke bojalwa, o a bo a ne a ithaya a re o kgaltha mang tota. Nna kana ke itse gore o a bo a ne a lebile rona. Ke gore motho wa bone ga a sa tlhole a itse gore o ka itumedisa kgosi jang gore a tle a mo galaletse".

Modise a sutlha lehulo lwa bojalwa mo dipounameng tsa gagwe, a bo a re, "Owai, wena o mpolelela ka malatswathipa... Tota le gone fa a ne a re bana ba basimane ba a nyelela o raya bafe? Le gone o raya gore re reng? Kana basimanyana bale ba maloba ba babedi ba nyelela ba tserwe ke batho ba kwa metlhabeng kwa ba a go nesa pula ka bone kwa."

A inama a tsaya phafana fa fatshe a hupa. Fa a santse a leletse Sello a re, "A se fete ka molomo monna re kgaogane le a mantsi".

Radikodintane a mo leba a bo a tshega.

"Bo a reng monna fa e kete o tla re ga bo a bela jaana."

Sello a gadima Tiroyaone yo o neng a ntse ka fa molemeng wa gagwe ba tsenywe ke Modise fa gare. E rile fa ba rakantshana matlho, a leba go sele a re, "Owai, wena monna Modise o tla tlhola o ikatile tlhogo ka mafoko a bo Modibedi. Ga o utlwe a re re ganne go ya go bolotsa letsema ngogola. O raya letsema la selomamang? O ithaya a re re ne re ka ya go bolotsa letsema re ne re ntse re iponela fela ka matlho a rona gore ga gona pula. Motho yo fela kooteng yo o re sema dimatla. Le bone ba ba neng ba ile ba ne ba tsamaetse maoto ruruga fela."

Radikodintane a bua a tsaya serankure. "Hei, Thipe o a bo a ne a bintsha mogatlanyana fa Modibedi a ntse a omana. O a itse fa e le malopenyana a a Suping a ... Ke gore motho wa bone o tla swa fela a ntse a latswa thipa."

Ke fa Sello a ja monate. "Tota ka re fitlhela borrarona-mogolwagolwane ba ntse ba nwa matute a morara ga twe molato wa one ke eng jaanong? Ba ka nna ba ya kwa ba yang teng monna nna ga ke na sepe. Le gone kana ga se rona ba re rileng pula e se ka ya na."

Tiroyaone a lemoga fa kgang ya banna ba fela kooteng e tla nna thata. "Nnyaa mme tlha banna golo fale kgosi o ne a bua mafoko a mantle."

Sello a se ka a mo senyetsa nako. "O raya fa a ne a reng?"

Tiroyaone a mo iketlela. "Ee, Kana ga se ene yo o nesang pula, le gone ga a ne a itse gore e tla na leng. Mme fela fa nako ya letsema yone e goroga, o tshwanetse a le bolotsa. Ke raya gore moo ke ngwao ya rona, le lona selo seo lo se itse fela sentle. Tota e bile ene ga a ise a ke a re lo ja bana, nnyaa. Se a nenga a se bua ke gore bana ba maloba ba nyelela, ba nyeletse fa gare ga rona. Mme mongwe wa rona o tshwanetse a itse kwa ba ileng teng..."

A digela go le go nene a sa ntse a kgwa mowa pele a tswelela ka gore, "Ke raya gore nna fela ke le nosi, ke bona Modibedi a dirile tiro e ntle tota golo fale maloba. Kgosi e tshwanetse ya supa kamego fa selo se se maswe se dirafala mo motseng wa yone. Tota e bile fa e ne e se ka botlhale jwa gagwe batho golo fale ba ka bo ba ile ba lwa. Mme o ile a ema ka dinao a ba tshereganya a bo a ba agisanya. O ne a dira selo se se ntle. Kana kgosi ke motshereganyi le moletlanyi. Ke ka moo nna le bonang e kete ga ke dumalane le lona fa lo re o a lotlhanya."

Banna ba lebana mo matlhong. Modise a se ka a ipona 'tsapa.

"Nnyaa, nna ke raya gore o ne a re omanyetsang jaanong. Kana e kete o raya gore ke rona ba re ba tsereng. Le gone gape ga a re bana ga ba na molao, ke molato wa ga mang? Boreaitse ba gagwe ba kae ba sa rarabolole golo fa?"

Radikodintane ene e ne e kete ga a reetsa. O a ne a thaya letlhale e ka re o tla simolola pina, a bo a se seega mo lobotaneng gape. Le fa ba ntse ba bua jaana ene a tsweledisa tema.

E rile go le kgantele a bo a e reka Radikodintane.

"Ee, ke a utlwa banna, lwa re go rileng? Nna kana ke ne ke ithaya ke re kgang ele ya maloba kwa kgotleng e fedile...Le banna tota, go raya gore nako e yotlhe fela lo ntse lo tlhatlhanya ka yone..."

"Ijaa, nna rra Tiroyaone o bo o bona gore ke itidimaletse. Ke itse gore e a bo e tsoga e re fa e lara gone fa go bo go twe ke nna. Malatsi a nna ga ke tshepe batho. Fa gongwe lona lo ithaya lo re lo a ipua lo le banna, ka moso o utlwa basadi ba feta ba ya nokeng ba tlatlarietsa yone kgang e lo neng lo e buisanya go le maabane. Mme ka bone ba se ka ba itshwara, ba simolole go e loka e bo e re le le latelang o bo o utlwa go twe o bidiwa kwa kgosing".

Tiroyaone a lebega a sa itumela. "Nnyaa mme le wena mogolole

ga o bue sentle fa o rialo. Kana jaanong e ka re o raya gore nna ke "tsaya o a ise".Nyaa, nna rra ga ke a nna jalo. Ke itse dikgang tse di lebanyeng banna fela, le tse e leng gore basadi ba ka di tlotlelwa. Le gone nna ga ke morongwana wa kgosi mo e leng gore e ka re re le banna re ntse jaana re tsere kgang ka ene, ya re fa ke tswa fa ka ya go mo raya ke re bosemangmang ba re."

Radikodintane a lemoga gore tsala ya gagwe ga e a itumela. "Nnyaa, ga ke rialo tlhe molekane. O se ka wa tshwenyega. Ke gore tota nna fela ke le nosi, malatsi a ga ke ikanye ope. Maloba jale ga twe yo mongwe o tswa go raya Modibedi a re, nna ka re, ga se kgosi ya sepe ka o palelwa ke go nesa pula. Ke raya gore a ke ka rialo tota...Mme ke lemogile gore ke gone go bua bobo mo ga me mo".

Kgang e e ne e kile ya rata go tsosa modumo kwa Suping. Le fa go ne go sa tlhomamisege sentle gore e ne e ka bo e le mang a tswa go loma kgosi tsebe ka mafoko a. Radikodintane ene o ne a belaela go re ke mongwe wa batho ba a neng a tle a itise le bone a re ke ditsala. O ne a re ke.... Ija! Kana ga twe leina le sentse motse. O tloga o tsoga ka moso o utlwa yo mongwe a re ke nna yo ke neng ke bua.

Tiroyaone a sebetša Thipe a rumaruma e bile a mo susumela, "Banna, lefoko la kgosi tlhe le agelwa mosako. Kana fa a ne a sa kgalema maloba Modibedi, bo Sello ba ka bo ba seyo fa."

Fa a ne a mo utlwile Sello o ne a tla ikwatlhaela gore o ne a ntse a buelang jalo. Phetolo, yo o neng a ntse a eme foo le bone a bo a re, "Tota batho ba ba tshwanang le ene jaana ba ba itlhokomolosang maikarabelo, nna fa e ne e le nna ke ka bo ke re ba jelwe kgomo". A bua a sa kgwe lethe a kgala batho ba a reng ba lebega ba nyatsa kgosi ya bone.

Ba ne ba tlile ka mmetela Bakwena go etleetsa polotso letsema la ngwaga eo. Kgosi a ba lebogela go bo ba iketleeleditse tirelo eo.

"...Bagaetsho, ke gone fa re bolotsa letsema fa re riana. E re fela fa e tla phailang teng rotlhe re emoge re ye go baya ditema. A e nne ngwaga o monamagadi Bakwena. A bana ba lemellewe. A e nne ngwaga wa kgora. Ngwaga ono re tla dika re tshedile. Pula."

E rile go ise go ye gope, ke fa banna ba tletsetletse mo motseng

ba o ralala ba bo ba sotlhomela mo sekgweng, ke bao ba ya go tlola Molele ba bo ba nyamela. Ba letsa melodi, ba goa e bile ba tsamaya ka digongwana. Ba tshotse dithupa tsa maretlwa. Fa le re ka ntsha nko, ba bangwe ke fa ba bile ba itaagana kwa kgotleng. Ba bangwe le bone ba tswelela ba ntse ba rotha. Ba fufutse.

Letsatsi leo la tlhola le le monate. Batho mo motseng ba ikutlwa ba le mafolofolo. Mongwe le mongwe e le yo a ipokang gore fa e ka bo ya re tho! o ya go gagolaka lefatshe.

Letsatsi leo la tlhola le le mololo. Le diphefo tse di neng di letse di tsubula ka lorole lo lo betang kolobe go le maabane di seyo.

"A tota gompieno ke tla tlhola ke bonye sengwe"? O ne a tlhobaela mmaLorato a bona go se na le fa a le mongwe fela yo o kgabolang fa go ene.

"Fa o bona le Radikodinane a ise a kgabole fa jaana o itse gore go maswe. O raya gore e ka re batho ba sa bolo go phakelela kwa kgotleng ba bo ba ise ba bowe le jaanong"? Ke fa e bile Lorato a mo tlatsa, "Ba bo ba diilwe ke bo Phetolo ka dikgang".

Mmaagwe a mo tsena ganong, "Ijaa, o ka a kgona mma malatswathipa a mo Suping! Nna ga ke itse gore a motho wa teng ga a ke a re e tla mo sega."

MmaModisaotsile, yo o neng a tsile go kopa motswaiso a re wa go gotsa molelo kwa ga gagwe, ke fa a sule ka ditshego. E rile a lebile go tswa ka seferwana a re, "Wena kana mmaLorato tsala ya me o kgatlhiwa ke gone go tlhola fa le banna ba rona ditiro tsa bone kwa malapeng di eme. Ke gone mme o tla bakang. E kete ba ka nnela ruri kwa kgotleng go fitlhela go nna bosigo."

Hei! go ne go a tle go nne monate kwa ga mmaLorato. Fa gongwe o bo o fitlhele bananyana ba eme ka fa ntle ga legora ba lebeletse borrao ba thamile. Go jewa koma. E re fa a re o a e tlhabeletsa fa Tumelo, o utlwe o ja monate.

Bakwena, dikgeleke tsa mmimo. Ba opele tsa go bolodiwa bogwera, e re o sa ntse o re ba koo, yo mongwe a tlhabeletse ya bo gorosiwa. Basimane ba itaya phathise, fa nnakgolo yone e bobora fela.

E re o tla ja monate kwa ga mmaLorato, go bo go le letlatlana, ngwedi a ise a tswe. E re fa o re o leba kwa godimo, o fitlhele go le lefifi la ntshwarela ngwana, le molalatladi o galela jaaka maswi. Le fa o ne o tlogetse mmaabo a ne a sa ikutlwe sentle, o bone o tsemelelwa ke go boela gae. Go le monate. Fa monna a akanya gore mme kana go bosigo, o utlwe pelo e re thipo! Molodi wa jone le one jaanong o ile magoletsa. O bo o bone gore banna! le fa go ntse

go tweng, MmaLorato o na le seatla. Bo se botshe le gone bo se bothhoko. Bo siame fela.

E re fa ba ntse ba opela ba bo ba bina jalo, e bo e le gone mme jaanong a segetsweng mo lefureng mmaLorato. A tlhatlharietsa. A kgabola ga ntsi. A tshematshema. Baagelani ba gagwe ba re hu! fela fa bo ne bo ka tlhola bo fedile.

"Ahoodi! Ke tla bo ke ntse ke re ke itshoketse eng ke sa tshege... loso logolo ditshego. Ga re itse mma, wa re a reng Radikodintane"?

Ijaa! MmaLorato! Kooteng fela basadi ba motlhotlho ga ba ke ba nna ba se na dikgang. Le gone ga ba ke ba nna ba sa bue. Kana ke gone gore batho ba tlhola koo 'tsatsi le letsatsi! O bo o fitlhele motho wa bone a itse dikgang tsa lelapa la gago go go feta. Mme kooteng mmaLorato ene o ne a le kwa pele. Mmadikitso.

Fa e le ene le Radikodintane, o ka se ke o itse gore a batho ba teng ke ditsala kgotsa ga ba utlwane. Kana e ne le motho le ntsalaye nna ga ke itse. Fa gongwe o itheye o re ba a omana, go lo mo bone ba a tlhagana. Fa o sa ntse o re nnyaa ba a tlhagana ka nte ba a omana. Go ikgoni bone fela.

E rile fela mmaModisaotsile a ise a ye gope ke fa 'thaka tse di tona di tsena. E bile e kete ba ne ba utlwa gore mmaLorato o a omana a re ba kae.

"Dumelang mo gae", ga etelela Tumelo. Ga a ise a tlhole a re ka moso MmaLorato, e rile fela ba re ba tlhoma matshego, ke fa e bile a tlhoma phafana fa pele ga bone. "Nyaa ke a lo bona tlhe borraabo gore lo tlhotse. Nna e bile ke ne ke setse ke re a gompieno lo nngaletse".

Tsa tloga tsa bowa. Ga nna monate.

Ba se ka ba felelwa ke tshepo Bakwena. Kgwedi ya Lwetse e ne e setse e tsamaela phifing mme go se na sesupo sa gore a e tla lala e nele. Digabogabo tsa maru di a ne di kgabola di bo di tsamaela ruri. Batho ba fela ba ntse ba ikemiseditse gore fa e tla nang teng go tla nkgga go sa bola.

Tlala e tsentse lebogo.

"A ya bo e tla na tota pula e"? A botsa e kete o itebetse Modise fa ba ntse ba di busa le bo Radikodintane kwa ga mmaLorato.

Radikodintane a baya phafana fa fatshe a retologela kwa go ene a re, "Mme e bile fa o bona mariga a a fetileng a a ne a le bogale jaana go raya gore e tla dika e re paletse. O se ka wa bona e ka re le go phaila ga ise e phaile jaana, 'tsatsi le e tla nang e tla na mogobelelo".

Ba ba tlhaga ba tswelela ba epa disana kwa masimo.

"Ee rra, ga o ne o itse fa lesego la gago le tla tswang teng. E ka nna ya dika e nele fela ga bo ga tshwanela." Phetogo a rialo a inamologa a leba monnamogolo yo o neng a eme fa thoko ga gagwe a ne a tla a ralatse sekgwa a re o timeletswe ke ditonki". Monnamogolo a mo fetola, "Mme kana ga o ake kala'aka, nna o leke fela o di epe. Mosele wa pula rra o epiwa go sa le gale. Le fa e ka se ke e ne gompieno, tiro ya gago yone o tla bo o e dirile.

Monnamogolo a tsamaela fa kgamelong ya metsi e e neng e kaleditswe mo kaleng ya mosunyana. A a tomama a bo a laela a tsamaya.

Banna, selo se lorole lo a tle lo nne kana! E le lone lo go tweng lo beta kolobe. Fa o sa ntse o re o itheeditse mo moriting wa setlhare o utlwe setsokotsane se tlhagelela legora se phepheula sengwe le sengwe se se motlhofo se se fa tlase ga gago. Wena o ntse o re setlhe. Fa o se sego o bo o fatlhiwe. E re fa o tla re go maswe e bo e le fa diphefo di tsogile. Go se na gore o ka tshabela kae. O tla na o sale o lebetse bohobidu jwa tsone di tlhaga ka fa bokone botlhaba jwa motse. E bo e re go ise go ye gope di bo di setse di ithakatlhakantse le lona mo motseng.

O bo o bone gore selo se tlhaga se na le mosola. Kana fa e ne e ka bo e le teng lorole lo lo kana kana lo lo ka bo lo seyo. Ke raya gore le phefo e e seng ya sepe fela fa e re e a simolola fa go tsoga lorole lo lo maswe.

Fa e ne e ka re e a nyelela fa le yone pula kwa Suping, o ne o ka bo wa re ga se yone e e neng e tle e ne gore e bo e tene batho. E

ne e kile ya na mo dingwageng tse di fetileng mabele a bo a nna mantsho. Fa e le la go nna jaana leuba le ne le utlwalelwa fela mo matlhogotshweung. E ne e tle e nyamele pula mme e seng ka lobaka lo lo kalo.

Kgwedi ya Lwetse ya ya fifing go ise go bo go we le fa e le lerothodi. Maru a simolola go ipopa fa Diphlane a thelesegela. A tle a kgwelogile. A dume, ere o sa ntse o re a tla itsolopanya a bowe a phatlalale.

"Tota ga twe phefo e e kanakana e re tswela kae? A re tla tshela batho! Kooteng fela fa e tla nang teng go tla leba yo o sebetse". Modise a bo a bile a setse a e reka. "Owai, o se ke wa rialo mmaabo. Ga go na pula e e tla dikang e le ntsi fa. Maloba, motho wa bo Radikodintane, a utlwa bojalwa bo bela mo mpeng a bo a phamoga fela a re fa o bona mariga a monongwaga a ne a tonya jaana go raya gore pula e tla dika e le ntsi. E kae gone fa"?

MmaTiro a tlhaelets a tswela kwantle a re, "O se ka wa rialo rra, dilo tse ga di itsewe. Kana Radikodintane ke motho yo mo tona, gongwe o a bo a bolelela ruri. Motho yo motona kana ga a ke a aka".

Modise a ingata ka setshego a re, "Owai, lona lo tsiediwa ke batho. Ga ba bolo go re jela mo botoneng batho ba. Ga go na sepe foo".

A tla a rwalarwalegile maru a kgwedi ya Phalane. Ga thiba a mantsho e bile e kete a tla wela fa fatshe. Bananyana ba ba neng ba ntse ba tshamekela mo dibatleng le fa pele ga digotlo ba siela mo malapeng e kete dikokwana di bonye phakalane.

E ne e le motshegare wa setlhoboloko wa letsatsi la Laboraro. Ga foka phefo e e tsubutlang e tswa kwa borwa e le tsiditsanyana. Legadima le a ne le phatlola legodimo ka bogare, go bo gore kududu! Dipodi le dinku tsa bokolela.

Kodu ya maru e kotumisa matlo. E rile go ise go ye gope ya diga marothodi a a boitshegang. Batho ba tloga ba taboga lepaapa ba tsenya dilwana mo teng ga matlo. Diokomela-bagwe tsa thijwa. Ditlatla tsa tshegetswa ka meotlwana. Se se sa itshwarelelang sentle ntša e se tikele kwa kgakala kwa. Difofu di thula dipinagare

di batla manno gaufi le molelo. Ya gosomana.

Moragonyana fela ke fa melatswana e elela ka mesumo le mekgwaso e e farologaneng. Sefako se gasagasame gongwe le gongwe.

Ga re phatsi! Sello a tlola. Ga re kududuu! A bo a re, "banna, pula e e tla tla e sa siama".

Ya tsorotla. A lemoga fa ntlo ya gagwe e ne e simolola go na. Mmaabo a mo tlhasela ka mafoko: "Ke a bo ke sa le ke go boletse ke re o senke bojang o thibe kwa godimo kwa monna kwa, o paletswe. Tota wena ga o monna wa sepe. O diiwa ke gone go tlhola o nwa bojalwa o lebeletse bo mmaLorato ba iname".

Sello a se ka a mo senyetsa sebaka. "O ntse o re ke ye bojannyeng, basadi ba bangwe bone ba bo ikela. Go riana o ntse o itiile ka nna. O tla ipona".

Letsatsi le le latelang batho ba tlhola mo matlong. E ntse e na fela. Ke fa go iteeletswe molelo mo matlung. Ba ba seng sego dikgong tsa bone di kolobile. Go kuletse mosi mo matlung. Bananyana go omanwa ka ba bangwe ba ne ba nama. Ba ba sa utlweng, fa yo mongwe a sa ntse a itebetse, o gata kgoteletsa, a bo a kua. Ba bangwe ba sule ka setshego. Yo o neng a e mmeetse a bo a ikgakgamatsa, a sale a le mosetlha.

Le fa e le koko, o ka se ke o mo utlwe. Badisa ba tshogakile fela, ba re gongwe batsadi ba tla ba belompegela ba re ba ye go bolotsa. Fa pula e ntse e gagamatsa ga foka pheswana e e tsiditsanyana. Mo masakeng dipodi di iphuthile ka digongwana e kete di rera tlhogo ya motho.

E rile letsatsi le le latelang batho ba simolola go saila kwantle ka e ne e fokotsegile. Dipotsanyane di sule di se kana ka sepe.. Mae a dikoko mo dikutleng mo magoreng a tserwe ke metsi. Dikokwana di fedile.

Ga twe le kwa nageng, diphologotswana, bo mmotle le bo ramoshwe go lalaanye. Basimanyana ba badisa ba segetswe fa lefureng.

A pula ya matla ka maleo banna! Ba bangwe e bile go ntse go twe, "Ga twe e a bo e re tswela kae tota e e ntseng jaana". Bagoma ba lebetse gore ba ne ba e eleditse jang. Letsatsi le a ne le ntsha nkonyana mo marung le bo le boa gape le re tike! Botsiditsanyana jole jwa go le maabane le bone bo ntse bo fokotsega e bile go nna bothithonyana.

Pula e ne e a ne e tlodise malatsinyana, e bo e boa e na gape. Batho ba ipaakanyetsa go ya go lema. Masope le masimo a gagolakwa ka megoma. Ga nna monate.

E rile go ise go ye gope bojang jwa apesa lefatshe kobo e tala. Dinonyane tsa letsa melodi e e monate go amogela tlhabo ya letsatsi, le dipeolwane tse di neng di sa bolo go nyamela tsa simolola go phaphasela mo sebakabakeng.

Ditlhare tse di neng di tlhotlhoregile e bile di tlhobogilwe tsa tlhoga matlhagare tsa bo tsa thunya. E re fa o raletse motse, o utlwe lonko lwa 'tlhare sa mopipi lo ntse lo tlhagelela; lo itlhaola mo go lwa ditlhare tse dingwe. Lo tlhabola.

Digagabi ka mefuta ya tsone tsa itlhagisa. Le dirotela-kgarikgari tsa kgarakgatshega. E rile go sa ntse go ntse jalo, monakamongwe wa nyeuma mo ditlhareng. Dirurubele ka mefuta ya tsone le mebala e e farologaneng tsa tlalatlala mo sebakabakeng.

Dikgaladua di borosela mo lefaufaug e kete diburuburu. O fitlhela basimanyana mo motseng ba di lelekile fa di ntse di siela mo masunyaneng le mo ditsheng. Fa ba sena go di tshwara ba di tlhomela mo mutlweng wa mosunyana. Bagoma ba ja monate fa ba utlwa modumo wa diphuka tsa tsone.

Fa o re o gata fa o bona sebokolodi. Banna! selo se sebokolodi se a tle se nne kanakana! O bo o simolole o lemoge fa dilo dingwe tsa tlhologo di gakgamatsa e le ruri. Fa o re o leba maotonyana a sone fa se re se a tsamaya, a nyeuma mme fela o bona gore dikgato tsa sone di rulagantswe. Fa o se kgoma go le go nnye fela ka monwana wa kgonope se bo se ikhuna e kete se tla re, 'o a bo o ntirang tota'? Mme gape fa o se gata gone fa, le fa e le ka phoso tota se bo se tshwetlega. "Na're sone se a bo se dika se runya fa kae"?

Fa ngwaga o moša o simolola lesope lwa kgosing lwa bo lo di goga kwa pele. Bojang le jone bo boitshega. Bo godile, bo nonne e bile bo phatsima. E re fa o tsamaya kwa ntle ga motse mo mafudisong o fete basimane ba rakalatse, ba kaname mo motlhweng fa dithotaneng. Ba bangwe ba ikgwaritsa ka dinala o sa itse gore ba re go rileng. Ehe, selomabasetlha!

Ba ba se keng ba lapisiwa ke go tshameka bone ba tlhomagane ba itaya borwabi. Basimane ba iteisisana borathana. Mosimane a mo itaya ntshwerelane, o bone a tswa a rapame, e re a ise a ye gope a tlhamalalele kwa godimo, a bo a ya go itaagana fa fatshe a lelemela jaaka mosenene.

Maretlwa a rata go fela. Fa o santse o itebetse o utlwe basimane

ba fatsana ka one e bile go tsogile lorole. Motho wa bone fa a ya gore tha! di mo reye dire o ne o re beile fa kae tsone tse di nko e metsi. Le setse le phirimile lone letsatsi. Mosimane a tshwanelwe ke gore a tshemetsheme thata. A segofale fela fa e ka re a ntse a tsamaya a utlwe tshipi ya tsone. Motlhala wa tsone one ke raya, o tlhakatlhakane.

Fa e sale pula e simolola go na e le sethitho le-boitumelo fa dikgatlamping tse di neng di le gaufi le fa ga MmaSerai. Boora segogwane le matlametlo go thangwa bosigo jotlhe. Batho ba tlhorega boroko. Ga tsaya nako e telele pele ga dikgantlambi di kgala mo e bileng basadi ba neng ba patelesega go epa mmu go sele.

Kwa molapong wa Molele o o neng o iphaphathile ka motse ka fa morago ga majwe a a neng a tlhomologile ka fa borwa, o fitlhela basimanyana ba thukuthetsa dime tsa diteledimo, di ntse di re kgwaa! Bo tshegaingate ba kgaba mmopa go twe go a go bopiwa dikgomo.

Kgosi Modibedi o ne a setse a tsfetse. Tota e bile bontsi jwa tiro ya kwa kgotleng e ne e dirwa ke morwawe wa itibolo, Legole. O ne a sale a ikuetse mo morafeng gore ba mo golole a tle a itheetse mme morwawe a mo je boswa, ba sa batle go utlwisisa Bakwena. Kooteng ba ne ba re o tla ntshiwa fela ke loso.

Ya re a ntse a itapolositse le mohumagadi fa moriting wa setlhare se se goletseng fa godimo sa mogotlho fa kgotleng, ga goroga banna ba le bararo ba tla ba palame kolotsana e gogwa ke meboulo e mebedi. Kgosi a lebega a gakgametse ka gore o ne a ise a ko a amogele molaetsa wa gore go ne go tla nna le baeng ba go nna jalo.

"Banna re tlasetswe." Tumelo a lebega a kaeletswe fa a ntse a lebeletse kolotsana le banna ba ba baeng fa ba atamela kwa kgosing.

"Ga twe e ya bo e le bo mang jaanong bale? A ruri re tla dika re tshedile?"

Mosadi wa gagwe a mo fetola e ka re ga a tlhoafala a re, "Dilo ga di itsewe rra, batho bao gongwe ba re tlišetsa lesego bao".

Kwa ga mmaLorato Radikodintane, yo o neng a eme fa legoreng a fatlha dipeba, fa a re matlho leba kwa kgosing a tshokane a re, "Thakaa, tota ba bone ga twe re ba jetse eng? Malatsi a ba nna fela mono."

A boela fa ditsaleng tsa gagwe a bo a ba raya a re, "Le itse gore ke eng, lefatshe le fetogile."

Ke fa ba gakgametse ba sa itse gore o a bo a re go rileng jaanong monnamogolo.

A tswelela. "Kana bogologolo batho ba basweu ba re ne re ba bona fela ka sewelo. Malatsi a ke raya, ba nna fela mono." Ke fa botlhe ba bangwe ba dumelana le ene. RaModisaotsile a re, "Rona rra re bona one ao fela. O a ne o bona rauwane fela a tla a thunyeditse o bo o utlwa go twe a re o batla go bona kgosi."

Fa a sa ntse a rialo Tshenyego a tlhaelets a mma-Lorato a re, "Ija, a o ko o mparanyetse foo mogatsaka re nne re kolobetse dikgokgotso tse tsa rona tse. O a itse kana gore selo se go tweng go golega se ke mathata. Magalapanyana a a a bo a phaphaletse."

Ke fa bananyana bone ba tsosakile modumo mo motseng. Go tshamekwa koi ba bangwe ba le kwa mantlwaneng. Ba ba golwanyane ba keta go bapa le maribela a matlo. Ba itse fela sentle gore fa le potela ka fa, go tla bo go lela motshe.

Gaufi le kwa ga mma-Lorato, rre Batlhophi, yo o neng a itsege thata e le mmetli e bile a itse go roka matlalo, o ne a ntse a suga dikgole tsa dikgokong mo setlhareng sa mogonono. Kooteng fela o ne a ise a lemoge gore go ne go na le bangwe ba ba sa tswang go goroga kwa kgotleng. Fa a ntse a retologa le tsone ga goroga Phetogo. Fa ba sena go botsana matsogo Phetogo a mmotsa gore banna ba baeng ba ba gorogileng kwa kgosing e ne e le bomang. A se ka a batla go ikgolega. Fa ba re ba tsholetsa matlho ba leba ka fa bophirima-tsatsi ba bona Tiroyaone a tla a golegile. "Mme le kae Kwena"? Ya ne e kete ba ne ba boelanye go re ba buwe ka nako e le ngwe fela.

Batlhophi a botsa Tiroyaone gore o ne a rwele eng mo seleing. "Owai, ke kgobatinyana fela le bojang molekane. Ke ne ke re ke direle bana leobo le ba tla nnang ba gotsetsa mo go lone."

Kgang ya lowa...

"Monna a reye koo. O fete o reye mmago o re ke etla. Fa o goroga o bo o di golola." Tiroyaone a laela Modisaotsile ka ene o ne a sa ntse a batla go tsewedisa kgang le ditsala tsa gagwe.

"Dumela ngwanaka." Kgosi Modibedi a tshwara yo o neng a ba eteletse pele ka letsogo.

"O mang ne mosimane ke wena fa e kete ke a go itse jaana?"

A mo fetola. "Leina la me mong'ame ke Ditiro. Ke mosimane wa ga Mosime kwa Borolong."

"Ehe monna, o Tholo. Jaanong monna o Morolong fa kae?"

Ditiro a fetola ka boikokobetso: "Kwa Kudumane Kwena."

Kgosi a bo a retologela kwa go ba a neng a tla le bone. "Jaanong ba borauwane o ba tsaya kae monna"?

A itlhaganelela go araba. "Nyaa mong'ame, ba baeng ba ba dika ba tswa kwa Kapa. Ke borre ba tumelo." A bo a supa yo mokhutshwane mo go yo mongwe a re, "Yo, ke Moruti MacAdam." Modibedi a mo tshwara ka letsogo. "Mme yo ke Moruti Morrison". Kgosi a koma tlhogo a supa kanaanelo. A retologela kwa go Ditiro, a bo a mo raya a re, "Monna ba reye ba nne fa fatshe disana ke tseo".

"Dumela Mokwena. Dumelang borre, dumela mmaetsho." Ya nna mafoko a ntlha a ga Sabone fa a goroga fa kgotleng. Fa a sa ntse a re o nna fa fatshe, ke fa e bile mmakgosi a emologa mo phateng a laela a re o ya ka kwa segotlong.

Kgosi a tlhoma Sabone matlho. "Oo, dumela monna Sabone. Aitsane o dirile sentle wa bonala. Kana go lo fa re na le baeng ke ba

le wena o a ba bona. Fa a sa ntse a rialo, Ditiro a ema ka dinao a thaphololela letsogo kwa go Sabone a dumedisa.

Modibedi a tswela. "Ee monna Sabone. Mosimane yo a re o tswa kwa Borolong yo, mme o tla le banna ba babedi ba. A re ke banna ba tumelo. Le gale rra nna ga ke itse gore fa a re ke ba tumelo o raya jang. Ga ke batle go mo tseela mafoko. Nte ke mo fe sebaka sa gore a itlhalose ka gore gone tota ba ne ba ise ba bue sepe, ka le bone ba a goroga."

Kgosi a kgwa mowa.

"Ehe ga se ba maloba ba le fa ba re ba a rekisa"? Sabone a botsa e kete o gakgametse.

Ditiro a bo a fetola a re, "Batsadi ba me, borre ba ga se bagwebi. Ke banna ba tumelo e go tweng ya sekeresete. Ba tlholega kwa lefatsheng la Makgoa le go tweng Enyelane, mme gone gompieno jaana ba dika ba tswa kwa Kapa mo kgaolong ya Kolone kwa ba thibeletseng teng".

Kgosi a mo tsena ganong. "Jaanong ngwanaka mono ba tlile go batla eng? Kana rona mono tota re batho fela ga re itse sepe."

"Ee mong'ame ga ba riana jaana ba tlile mono go itela mo go wena kgosi le batho ba gago gore lo ba letlelele go thibeletse mono. Maikaelelo a bone ke gore ba tle go ruta batho ba gago ka tumelo e ya bone ya sekeresete le tlhabologo ya Sekgoa. Ke raya gore ba tlile ka yone kopo eo mmabatho. Rona kwa ga rona kwa Borolong, kgosi ya rona e ba amogetse. Morafe wa Barolong o rata thuto ya bone thata."

Fa a ntse a tlhalosa jaana kgosi Modibedi le Sabone ba bo bo reeditse ka kelotlhoko e bile ba eta ba le bana.

Ka fa motsheo ga 'lapa la kgosi ke fa Motsholetshole, yo o neng a le lelata la kgosing, a tlhakaladitse. "Tota nna ga ke rate dilo tse di dirwang tse. Tota ga twe bathonyana ba e keteng makgobola ba ba batlang mo ga rona? Ya bo e tla tloga e tsamaela ruri yone pula. Maloba go tsile ba bangwe gone fa ba re ba a rekisa, ga boa ga tla ba bangwe bone ba re ba tlile go bona naga. Ba bangwe gape ba ne ba le fa maloba ba re ba batla matlapana. Ga ke itse gore a kwa ba tswang teng ga gona matlapana. A ba dire ba tswe mo ga rona, ba tla re tshosetsa bana."

Fa a rialo mmakgosi a wela kwa ka setshego. "Oaitse wena Motsholetshole o bua bobe. Tota wa re go rileng? A ke re bone ba maloba ba le fa ba re ba a rekisa ba ne ba go fa motsoko. E bile gape ba file mong'ago diaparo le matlhare. Dilo tse re ne re tla di bona kae

fa e ne e se ka bone?"

Ditiro a tswelela a tlhalosa maikaelelo a mosepele wa baruti kwa Suping. "Ba re mokgwa le ngwao tsa rona tsa Setswana di molemo thata. Di tlhabela selo se le sengwe fela. Ba re re tshwanetse ra nna le bodumedi".

Sabone a mo tsena ganong. "Mme kana ngwanaka fa o bua ka bodumedi o raya selo se e leng gore rona mono re tshela le sone. Ngwanaka, re borrago. O re reetse thata. Rona re tswa ga Lowe re rapela badimo ba gago. O ntheetse sentle mosimane wa me. Fa o bona go le go tala jaana gone gompiano, pula e nele, le dikgomo tsa rona di simolola go sola, ke gone gore badimo ba rona ba re arabile. A selo seo ga se supe gone gore re na le tumelo"?

Ditiro a lemoga gore e kgang e ne e sa mo lekana. A ngwaa Moruti Morrison yo o neng a ntse a mo ranolela kgang fa Sabone a ne a akgela, gore a arabe.

Moruti a boelela mafoko a ga Ditiro. A thadisetsa kgosi le Sabone ka tiro ya bone le ka se ba neng ba ikaeletse go tla go se dira mo motseng wa bone fa ba ne ba ka ba atla.

"Re dirile thata le bantsho kwa Kolone, ra bo ra ba golola mo bokgobeng jwa Maburu. MaAferika ke batho ba ba kgaatlhisang thata. Kana rona kwa ga rona, ba le bantsi jaanong ba latofatsa boleng jwa Modimo. Mme e kete ka kwano batho ba na le theetso e e botoka le gone ba anaanela ditiro tsa One. Batho ba bantsho ba itshupile fa ba le bonolo le go nna pelo-theri. Se ke sone se se dirang gore re ikutlwe re kgaatlhegela go ba thusa ka boitseanape le thuto ya rona e e tlhabololang."

Nako yotlhe fa moruti a ntse a bua Ditiro a bo a ranolela kgosi le Sabone ka tlhamalalo. O ne a gaggamatsa ka fa a neng a tlhaloganya loleme lo lo thata lo lwa banna ba basweu ba ka teng. A tsharologa fela ka thelelo fa ba ntse ba pateketsa jaana e kete ba thibilwe dinko, le diteme tsa bone e kete di rokeletswe mo magalapeng.

Moruti Morrison a tswelela. "Jaaka re bua le wena jaana, bangwe ba tumelo e ya rona e ba dira le morafe wa Basotho ba ga Moshoeshoe. Mme re ntse re amogela dipego tse di kgothatsang tsa gore ba tswelletse sentle thata gone koo. Ba bolela fa ba thusa kgosi mo mererong yotlhe fela ya puso. Mongwe wa bone e bile ke mogakolodi wa kgosi. Se ke maitemogelo a mantle e le ruri. Mme le rona ka tsela e e tshwanang, re eletsa go le solegela molemo. Tota e bile re ikaelela gore e re fa nako e tswelletse re le biletse bagwebi gore batle go fepa morafe o wa lona ka tse lo di tlhokang, bogolo jang

ka golo mono go tshabelwa ke leuba."

Ya re fa Ditiro a sa ntse a re o iteela kobo moroko mo mafokong a moruti, kgosi a mo tsena ganong a re, "Tota ngwanaka mafoko a lona a ntse re a utlwile. Jaaka o setse o utlwile rrago tota rona re ntse jalo. Ka gone he ngwanaka, go bokete gore ke go reye ke re re amogela banna ba ba baeng kgotsa ga re ba amogele. Bakwena ke batho ba ba sa rateng metsenelela. Mafoko a lona rra a thata. Ke raya gore nna fela ke le nosi a a mpalela. Le gale nna ke bona gore re buile sebaka se se telele. Letsatsi le lone ke le le a bo le setse le kotlomela. Nna ke ne ke re re kgaoleng kgang e jaana; re dumalaneng ka letsatsi le e leng gore re ka bitsa morafe wa tla go kgobokanela mo kgotleng mo ka lone. Mme le lona banna ba baeng la nna teng.

"Ke dumela gore kgang fa e le masisi jaaka e e batla batho ba e ba amang ba nna teng ba tle ba itseele ka tsebe. Dikgosana le marara a motse le bone ba tla nna teng. Go ka nna maswe gore re lo amogele beng ba motse ba seyo fa. E tloga e re ka moso e tsentsa tlhako kgamelong re bo re sa itse gore re ka leba kae. Wena Sabone kgang e o e bona jang?"

"Mm, e wetse mong'ame. Nna le nna la me ke lone leo. A re beeng letsatsi le ka lone banna ba ba ka tlang go lebagana le morafe ka lone. A me a kalo montlepoo".

Ga dumalanwa gore e tla re tshipi e e latelang go le Labotlhano mo mosong, phuthego e tsene.

Ditiro a konela kgang ka gore: "Mong'ame, mafoko a gago le tshwetso ya gago ke di itumeletse. Mme e tla re ka lone letsatsi le o le beileng la phuthego re tla nna teng. Re tla ne re sa le re kubugile ka gore golo mono tota go sebaka. Le ditsela di maswe, bogolo jang fa pula e nele jaana." A tshwara kgosi ka letsogo a mo sadisa sentle. "Mme tlhe re itumetse mmabatho, nte re le sieng le a bo le phirimile."

"Tsamayang ka pula bongwanaka". Modibedi a tshwara banna ba basweu ka diatla a ba tsamaisa sentle.

Kgang ka banna ba baeng ya sala e lowa kwa ga mmakgosi. Sabone o ne a ntse fa molelong le Modibedi ba tlhatlhanya ka tse ba tlhotseng ba di bone. Fa ba ntse ba tlotla ditlogolwana tsa kgosi di tsositse modumo. E bile ba fedisa Modibedi pelo. A kgalema ka bogale a re, "Merapelo, a ko o gotse molelo o mongwe kwa monna batho ba ba re tena."

Wa se ka wa ba bona ba tabogela ka kwa mahuri fa Merapelo a neng a ba gotsetsa teng.

Sabone a lebega a tlhobaetse. "A fa o lebile dikgosana di tla atla mafoko a banna bale kgosi"?

"Ga ke itse monna Sabone. Ba tla itlhalosa. Fa ba sa ba batle ba tla ba bolelela. Nna ga ke batle go patika ope. Mme kana dilo ga di itsewe, gongwe batho ba ba ne ba tsoga ba re boloka ka moso. Kana monna Makgoa fa o bona a riana a tllhabologile. Ga o bone ba sa tlhole ba apara matlalo jaaka rona."

Sabone a mo tsena ganong. "Tota fela kgosi a re re banna ba ba tla itlhalosa fa ba tlile gape nako e etlang. Morafe ke one o o tla atlholang kgang. Nna ka moso ke tla ipha matsapa a gore ke bone dikgosana tse dingwe ka kgang e. E bile e kete Legole a ka tsoga a mpata... Mme tlhe mong'ame go bosigo mmabo o tshwanetse a bo a omana kwa a leng teng. Boroko mmabatho, boroko mohumagadi".

Mmakgosi, yo o neng a ntse a rapame mo phateng fa thokonyana ga ga Modibedi a tsiboga a re, "O se ka wa re re go timile tlhe ra-Motlhabane, bana ba gago ba sa ntse ba sobile morokonyana mme kooteng ga o ise o butswa."

"Nnyaa go siame tlhe mmaetsho, ke tla ja ka moso."

E ne e le moso o o tlapileng wa 'tsatsi la Labotlhano. Go foka pheswana e e tsiditsanyana. Lefatshe le ne le sa ntse le le bokgola ka e ne e kile ya sarasara go le maabane. Go le gontle ka le bojang bo ne bo setse bo tlhogile e bile bosetlha jwa lefatshe bo nyelela ka monokela. Kgomo ya poo ya ne e bopa kgakajana e tloge e arabiwe ke e nngwe segaufi. Boralephile e bile ba simolotse go bolotsa dipodi.

Fa le ntse le tlatloga o a ne o bona motho a rotha kwa kgotleng a tla a sikere seporanyana kgotsa setilonyana sa dikgole.

"Ao monna Maleke, o sale o tla o rwele masigo ka tlhogo ke a bona." Ya nna yone tumedisgo ya ga Rre Bakane a bile a inama a nna fa fatshe.

"Ee mogolole ke rile ke phakele ke tle ke itseele sengwe le sengwe ka e yame tsebe. Monna kana ga twe 'se monate se ingwaelwa'. Ga ke batle go tlhaelwa ke sepe gompieno."

Kwa ga Modise go tsogile segajaja. "A lo ko lo direng ka pele banna. Lona ke gore le motho a re o itlhaganetse ga lo ke lo mo reetsa. Pitsana ya lona kooteng ga e na go lala e bodule. A lo ko lo direng ka bonako banna lo ise lo nkgopise."

MmaTiro a ba raya a tswela kwa ntle a re, "A lo ko lo direng ka pela bana ke lona. Lo a utlwa gore rralona o a bo a omana. O a bo a letse a paletswe ke go ya kgonnye maabane le fa o bona a riana. Ga ke itse gore o kile a bona kae mollo wa dibi o bodusa pitsana ka pele."

"Ke o motogo ntate."

"O, a ngwanake. Oaitse wena Dikakanyo o tla gaisa le ene mmago tota."

Morafe o ne o ntse o phuthegela kwa kgotleng. Batho ba itumelelana ka ba ne ba sale ba kgaogana letsema le bolotswa.

"Oo, monna Tiroyaone, o teng mo gae go riana? O iphitlha kae ke gore mosimane ke wena?"

"Owai, ke teng mo gae mo monna Nonofo. Ke a ne ke sale ke tsamajle. Ke nna fela mo sekgweng. Kana monna ke mmotlana, ke gama ke bo ke ikotelela. Ke a bo ke letse ke goroga maabane ke utlwa go twe kgosi o epile pitso. Loruo le lone le a bo le phatlalatse. Ga ke riana ke tlogela basimanyana ba di latile."

Dikgosana tsotlhe ka botlhano jwa tsone di ne di setse di gorogile kwa kgotleng. Ba ntse ba ngunanguna sengwe le kgosi. Fa ba ntse

ba le foo ga bo go goroga banna ba baeng. Sabone a ema ka dinao a ya go ba kgatlhantsha. Batho ba ba neng ba tletse foo ba botsana dipotso tse dintsi ka borre ba ba baeng.

"Ago, a ke bone basimanyana ba go tweng re ba bileditswe ba? Ba se ka ba bo ba tla go re tshamikisa."

Nonofa a mo itlhaganelela a re, "Ee, ikatle monna Tiroyaone. Batho ba ga twe dikgang tsa bone di a boitshega ba".

Kgosi le dikgosana le banna ba baeng ba nna fa fatshe. Morafe o swegaswega pelo o batla go utlwa se banna ba ba reng ba se ba tletse.

"Pula motlhakola o montsho."

E rile a rialo Modibedi kgotla yotlhe ya khutsa ya re, "Pula".

"Lo a itse Bakwena gore ka tlwaelo e a re fa go na le sengwe se ke bonang gore se ama matshelo a rona rotlhe ke lo bitse gore re tle go buisana. Ke itumelela go bona lo tsile ka makatlanamane".

Fa kgosi a ntse a tsweletse a bua go a ne go goroga motho, a khukhutha a bo a nna fa fatshe.

"Legale gompieno bagaetsho, ga ke a lo biletsa sepe se se maswe. Ke dumela gore ngwaga ono badimo ba rona ba re gopotse, ka pula ke e le yone e nele...."

A gotlholo go le gonnye pele a tswelela.

"...Jaanong bagaetsho, maloba e ne ya re ke ntse ke le mo kgotleng mo, ga goroga banna ba le bararo ba baeng. Ke mosupi wa gore ba le bantsi ba ba neng ba le mo gae ba ne ba ba bona.

"Borre ba ba tlhalosa gore ba tswa Borolong. E bile ba tla ba eteletswe pele ke yo wa ngwanake yo." Fa a rialo a bo a supa Ditiro. "A re ke mosimane wa goora Mosime kwa Kudumane". Ditiro a oba tlhogo e bile a rumaruma a bo a boa gape a e tsholetsa.

"Mme bagaetsho, banna ba ba le tsholetse molaetsa o motona lo le morafe wa Bakwena. Ke gone ka moo ke rileng lo tle, le bone ba tle, gore lo tle lo kgone go buisanya matlho a phage a lebanye. Pele ga ke kopa morwa Mosime gore a ba lo itsise batho betsho, ke tla rata gore Sabone a latlhele la gagwe ka gore re ne re le mmogo fa banna ba bane ba goroga e le lantlha mo motseng."

Sabone a leba fa fatshe e kete o kgaogile pelo mme a sa batle batho ba lemoga. "Bagaetsho ga ke na ape mafoko. Kgosi o simegile kgang ka botlalo. E ne ya re ke re ke tsile go mo tlhola maloba, ka fitlhela borre ba ba baeng.

"Re ne ra tlhola fa le bone mme ba re ipolelela, le se ba batlang go se dira mono ba se nankola. Mme nna le kgosi ra gakololana ka

gore, re lo itsese pele, gore lo tle go kopana le bone. Re ne re lemoga gore fa re ne re ka re re a le arabela re ne re tla bo re ikgolega. Ke raya gone gore ke jaaka lo ba bona fa gompieno. A me a kalo Bakwena."

Kgosi a ema gape a re, "Lo a utlwile mafoko bagaetsho. Mme jaanong ke tla letla borre ba baeng gore ba itlhalose. Lo se ka lwa tshaba sepe borra. Go siame morwa Mosime marapo ke ao."

"Ke a leboga montlepoo".

Fa a se na go rialo a dumedisa morafe ka lentswe le le roromang.

Rre mongwe wa kgosing a mo tsena ganong. "O tsholetse lentswe monna batho ba ba kwa morago bale le bone ba batla go go utlwa."

"Ke tla dira jalo mong'ame. Batsadi ba me, jaaka kgosi a setse a boletse, nna ke mosimane wa ga Mosime mo motseng wa Kudumane kwa Borolong. Ke tswa mo kgotleng ya goo-Seleka mme kgosi ya me ke Molapisi. Ke tla jaana ke na le borre ba babedi ba. Banna ba ba tlhologa kwa lefatsheng la Makgoa la Enyelane. Mme le gale gompieno ba dika ba tswa kwa Kapa. Ba gorogile kwa ga rona ngogola. Ba bolela gore ba fetile ba thusa merafe ya batho ba bantsho kwa Kolone, ba ba neng ba tshwerwe ka letsogo la molema ke Maburu".

Fa Ditiro a ntse a tswelletse a bua bangwe kwa morago ba ngunanguna.

"Mosimanyana yo o tshwanetse a bo a na le mokgwa yo. Tota a re go rileng? O a reng fa e kete o tla simolola ka go galaletsa borauwane ba thata jaana? A ruri ga a batle go re tsietsa?"

Ke fa letlhogotshweu lengwe le le neng le ntse gaufi le ene le re, "A re Maburu a rileng ne motho yo?"

Tumelo, yo o neng a ntse go bapa le bone a ba kgalemela a galefile. "A lo ko lo reetseng. Lona e a bo e tla re ngwana a ise a fetse go bua lo bo lo itlhaganelela go mo kgala."

Ditiro ene ke fa a ntse a tswelletse le kgang.

"...Tota bagaetsho, kwa ntle ga go golola tlou le maroo, se re se tletseng fano ke go lo itsese ka tumelo ya Sekeresete".

Mongwe a tsiboga a re, "Ga twe Sekeresete? E a bo e le eng jaanong moo? Re tla lala re bolaetswe eng ke batho?"

Ditiro a mo tlhokomoga. "Rona kwa ga rona kwa Borolong bagaetsho thuto e e setse e amogetswe. Kgosi ya rona go riana e bile o setse a kolobeditswe, mo e leng gore o rotloetsa le morafe wa gagwe gore o mo etse."

Motho wa monnamogolo yo o neng a nnetse kwa morago a bo a ema a retologa a tsamaela fa seemelong, a re, "lja, o a bo a reng mosimanyana yo jaanong banna? A re kgosi e koloba? O tla lala a re rogile."

Letshogo le ne le setse le dule jaanong mo go Ditiro. A le matlhagatlhaga le lentswe la gagwe le tlhatlogetse kwa godimo. "Mme bagaetsho, borre ba ga ba reye gore re le Bakwena re ntse jaana ga re na tumelo. Nnyaa, se ba se buang ke gore, tumelo e ya bone ya Sekeresete ke yone e e leng gore e ka le atametsa gaufi le Modimo. Le gone e ya bone e a tlhabolola.

"Banna ba fa le bona ba riana ba tswa kwa lefatsheng le le tlhabologileng fela thata. Mme ba re ba batla gore re tshwane le bone. Jaanong bagaetsho ke tla kopa mongwe wa bone gore a eme le ene a lo tswe tlhaloso."

Ditiro a laletsa moruti Morrison gore a eme a latlhele tlhware legonnyana. Kitso ya ga moruti ya Setswana e ne e felela fa go 'dumela'. Mme Ditiro o ne a ranola puo ya moruti e le yone e neng e remeletse mo go se ba neng ba batla go tla go se direla morafe wa Bakwena.

Bo ne bo setse bo sele. E rile fa moruti a fetsa kgosi a ema a laletsa morafe gore ba akgele le go botsa dipotso mo mafokong a banna ba baeng. "Mme e re re bua tlhe bagaetsho re gakologelweng gore bo setse bo sele. Le bone borre ba ba baeng ga ba tswe fa. Mme ga re batle go ba latsa paeng."

Ga feta sebakanyana go se na ope yo o batlang go phunya kgang. E rile go ise go ye gope, Molatlhegi a ema.

Monnamogolo Molatlhegi o ne a tlotlega thata mo motseng wa Suping. O ne a le sethakga mo mererong ya lekgotla. Le fa go ne go ka nna le e e marara kgang, o ne a ka ba lesa ba inanatha, ya re fa go sa ntse go twe e padile, a bo a e ratha ka bogare, e re go ise go ye gope e bo e rarabolola.

"Kgosi, baeng ba ba tlotlegang le morafe wa ga Modibedi, ke a dumedisa. Nna ga ke nke ke bua ka boleele ka mokgwa wa me. Selo se ke batlang go se tshwaela ke gore, nna fela ke le nosi mafoko a borre ba ke a a utlwa, e bile ke a a lebogela. Ke raya gore ga ke a ngongoregele.

"Kana batho ba ga ba re ba tliile go re tseela sepe. Ga ba re ba tliile go re tseela lefatsheng kgotsa ditlhaloganyo. E bile ga ba re ba a lwa. Mme batho-betsho lo itlhokomele. E re lo ba amogela jaana, e se ka ya re ka moso lwa lelela kgama le mogogoro. A me a kalo

bagaetsho".

Ga re tu! Morafe wa lebega o tshwerwe ke kgakge. Ba ipotsa gore o a bo a reng tota Molatlhegi. Bangwe ba re o a ikganetsa, ba bangwe bone ba re o bua boamaruri jo bo sa jeleng ope sepe.

Kgosi a ema ka dinao e bile a nyenya. "Ke ao Bakwena ao. A re se ka ra tshaba mme re bue."

Ga ema rre yo mongwe a re le ene a tle a latlhele la gagwe. E ne e le kgosana ya go-Ntloedibe, Thipe. O ne a le motho yo o bogale. Kgeleke ya puo. A se ke a loba sepe.

"Nna bagaetsho ke ema jaana ke sa nyatse e bile ke sa kgale borre ba ba baeng ba. Mme ke utlwa ke sitega. Banna ba ga re ba itse. Mme fa re re re a ba amogela tota re tla re re ikantse eng? Fa e ka re ka moso ba re tlhasela re tla ipitsa ba ga mang? Gongwe kana ditlholo tsa baba ba rona ga ba riana. Ke bone ba ba tsogang ba re lotlhanya le dikgosi tsa rona. Ke sa reye gore lo se ka lwa ba amogela bagaetsho fa e le gore lo bona go lebanye. Kana moo go tswa mo go lona."

Dikakgelo tsa nna dintsi. Ba bangwe ba lebega ba sa wela dibete ke banna ba ba baeng, gore a ke ba ba amogele kgotsa nnyaa. Mme ba bangwe bone ba papamala fela ba re ga ba ba amogele.

Modibedi a ikadima kgang. "Gone bagaetsho le fa motho a se ka a itsewe e se naga, nna ke rata go dumalana le batho ba ba reng gongwe banna ba ba ka re thusa. Kana bagaetsho dilo makwati. Le gale ga ke batle go le patika. Kgetho yotlhe e mo go lona."

Fa kgosi a se na go nna fa fatshe ga bonala gore bonfisi jwa batho ba ikakanya seša. Bontsi jwa bone jwa simolola go supa fa ba sa tlhobaediwe ke borre ba ba baeng go le kalokalo. Le fa gone kganetso e ne e le teng bontsi jwa batho ba dumalana gore baruti ba amogelwe.

Pelo ya ga Ditiro ke fa e le tshweu. A ema a leboga kgosi le morafe ka bopelo-namagadi jwa ba bo supileng mo go bone.

"Re itumeletse go tlhola fa le lona batsadi ba me. Lo ile lwa re tshola. Re lo tlhomamisetsa gore re tla feta re bolelela bangwe ka rona fa re goroga kwa gae ka bopelontle jwa morafe wa ga Modibedi.

"Mme thulaganyo ya go romela yo o tla bong a tla go direla mono le lona e le moemedi wa rona e tla dirwa le kgosi".

Go ne go setse go le motshegare. Batho ba boela kwa malapeng ba lebega ba lapile le logaba lo tsentse lelogo.

Fa ba ntse ba tsamaya ba lebile kwa lapeng, rre mongwe a raya Tiroyaone a re, "O a bo o ba utlwile Bakwena ba ithala ka thipa

mpeng?"

"Ba tlogele ba tla ipona. A ke re o utlwile Modibedi le ene a re banna bale ga ba na molato, ke batho fela. Re tla utlwa teng".

Fa a sena go rialo tsala ya gagwe ya bo e re, "A motho yo mma-Serwalo ga a bidisa motho a ye go ikopela teng?"

Ba bo ba bile ba fapoga ba leba kwa ga mmaSerwalo.

KGAOLO 5

Moruti Johnson e ne e le motho yo o setseng a godile. O ne a thuntse tlhogo, le dintshi tsa gagwe di le putswa. Le fa a ne a sa golela kwa godimo, magetla a gagwe a ne a setse a obegile. O ne a rata go tsamaya a tsentse tlhogo, mabogo a tshoparaganye ka fa morago. Se se neng se tshwarisa kgakge segolo ka ene ke gore o ne a itse Setswana fela thata.

E rile fela a goroga kgosi a biletsa morafe wa gagwe kwa kgotleng go tla go mmega. Bontsi jwa ba ba neng ba phuthegile ba gakgametse thata gore ke ka baka la eng go rometswe motho yo o neng a tsosetse go le kalo kwa go bone.

Mongwe yo o neng a ntse kwa morago a sebetse yo mongwe a re, "Ao, ba ka re tlisetsa sekgoropa sa lekgorokgoro la monnamogolo wa Lekgoa. Fa a ka swela mo ga rona re tla mo reng? A ruri batho ba ga ba batle go re golega"?

Ke fa yo mongwe yo o neng a ntse go bapa le bone a re, "Mme yo tlhe bathong o botoka o itse Setswana."

Go ne ga tsaya lebaka puo mo Suping e le ka ga moruti yo moša yo o tlileng. Bana ba mo rata thata ka le ene o ne a rata go ba tlakisa. Le bone ka ba ne ba sa utlwe, ba rata go etsa ka fa a buang Setswana ka teng.

Batho ba ipotsa gore tota fela ka motho yo o mosweu Setswana se se kanakana se a se buang o se ithutetse kae. Ba e keteng ba ne ba se na sepe le ene e ne e le banna mo motseng. Ba mo nyatsa segolo bogolo ka o ne a lebega e le motho a ne a kile a tshwenngwa ke bolwetse. Ba bona dikgole fela mo go ene.

E a bo e re 'tsatsi lengwe kgang e tswelletse kwa ga mmaLorato, Moipolai a bo a re, "Kooteng lo tla lala lo re tenne thata ka morutinyana yo wa lona. A ruri motho yo wa lona ga a tloge a re tseela basadi? O re o tsena fa kgang ke ene fela. Ga twe ke eng tota"?

Ba bangwe ke fa ba sule ka ditshego fa a rialo. Modise a bo a mo fetola a re, "Ga re mme e bile fa o bona a riana 'tsatsi le letsatsi o tlhatlhela basadi ba rona kwa kgosing ka re o a ba ruta. Ga twe ga o ka ke wa fitlhela le fa e le monna a le mongwefela teng. Ke yone thaka e kgweba e fela le bo mmabo."

A bo a itumetse mmaLorato.

"Nnyaa, o a itse kana lona fa lo riana lo rata go sotla. Moruti o tlhalositse fela sentle gore mongwe le mongwe a ka ne a tla go mo reetsa. Le ene Modibedi o a tle a ye."

...

...

...

Basadi le bana ba ne ba tlhola kwa tshimong. Dinonyane di kile tsa re di a iteka e bile jaanong di sutetse maphoi. O a ne o utlwa motho a tlhaeletsa yo mongwe, a bo a mo araba a le kwa tlhosing e nngwe ya tshimo.

Mabele, fa a ka re a simolola go tsala gone fa, dingalo! Fa e le ntšhe le magapu e le ntletsentletse. Go nowa! Fa o re o raletse masimo o tsamaya o ja ka bolelele tsela e yotlhe fela. Magapu le marotse a senyegela mo tshimong. Bophokojwe ba ne ba kile ba re ba a leka ba bo ba beega pelo. Bontlole bone ba rengwa ke ditloo le dinawa ba bo ba di leba fela jaana!

Dikgomo le tsone di tsentse letsogo. Fa o le modisa yo o seng podimatseba o tsenye batsadi ba gago mo mathateng. Maitseboa mangwe le mangwe e le kokoo! Motho a bo a tlile go bolela fa dikgomo tsa gaeno di tlotse di mo senyeditse. Fa gongwe go utlwisanwe kwa ntle ga dipuo le manganga. Mme fa gongwe go opanwe ka mafoko.

A letlhafula le le namagadi banna! E rile go ise go ye gope, ba ba neng ba sale ba lemile ba simolola go roba. Fa e sale mootlwana o simolola go lela gone foo go fitlhelela bofelo jwa mariga. Bananyana o fitlhela ba ntse ba re setlhe! Ba ikgwaritsa ka dinala o sa itse gore ba re go rileng.

Ya nna ngwaga wa kgora. Mmedi wa setlhotlha o besywa o bo o apewa nako e lenngwe fela. Disigo di phephetha. Difalana tsa kgosing tsa re thi! Ditallase tsa rata go phutlhanngwa ke dibolosaka.

Dikgankana tsone di setse di ba beile sebete. Le bone ba ne ba ile ba di ipolaisa ka go tloga ba kgatša kgodu ya tsone mo masimong ba ntse ba bona gore di a boitshega. Masi kwa merakeng a paletse badisa. Dikgomo di sa sise e le tsone fela. Di imelwa ke mabele. Le dikopa tse di neng di sa itse go gama tota, motho wa bone a kgona go intsha maswe dinaleng. O fitlhele ba ikgasitse mo sefatlhegong, dimpa tse e le merodi fela. Makuka a timpetse e bile e kete a ka phatloga. Fa o re o leba basimanyana o kgatlhantshiwe ke go galalela ga dimpa. Metwane ya bone e ntse e re phatsi! Mahura a lekuka. Go jewa sengana.

E re o ntse o re o tsamaya mo sekgweng o bone segopa sa basimane se dikaganyeditse molelo e bile go kuletse mosi. Fa wena o ithaya o re ba ja letswai, o fitlhela ba ja dinotshe. Ba a mokone mamepe o bo o fitlhele ba bangwe ba ikgomatheditse e bile tsina e nyempologa fa gare ga diphatlha tsa menwana ya bone.

Dipodi di tsala mafatlha E rile fa selemo se re ka isena, ga

simolola dikgomo. Tsa tsala gore! Mme rra basimane ba diiwa ke mooka. Ditlhare le tsone fa di simolola go fufula tsa tshweretla. Boreku bo boitshega. Basimane ba iteisana borathana le ditshwene.

Ee, ke selo sa tlhologo gore fa dijo di le dintsi mo gae go nna le boitumelo. Botshelo ka kakaretso bo a fetoga, segolo bogolo fa go ne go kile ga nna le tlala e e tshwanang le e e neng e apesitse Suping.

Kgora e tlišetsa batho melemo e e farologaneng ya loago. Bolwetse bo a fokotsega ka gore mmele o a bo o nonofile go iphemela. Dintsho tse di bakiwang ke mopalo le tsone di a nyelela. Lotsalo lo a oketsega. Go matshwanedi ka gore dijo di a bo di lekane go fepa maloko otlhe a lelapa. Le motsadi a bona ngwana wa gagwe a nyalwa, ga a tshoge, ka a itse sentle gore ga a latlhege le gone ga a kitla a bolawa ke tlala.

Sebe sa phiri ke gore, ka tota sengwe le sengwe se na le motlha wa sone, tlala e ipoeletse seboaboane nako nngwe gape. E bile e tla e senne meno.

"Ijaa! wena kana Malebogo ke a itse gore o a bo o tla mpuisa bobe. Go siame mma bo apee fela re tla bo futswela ka masi. Ke a itse gore o a bo o itsapa go le segelela fa o bona o riana".

Fa e le mmaMosepele le morwadie Malebogo, o ka se ke o itse gore a na're batho ba motho le monnawe kgotsa motho le ngwana wa gagwe. Ba utlwana. Le fa a bua jaana mmaMosepele, a rumaruma fela Malebogo, a itse gore tota o a bo a sa omane.

Mosetsana wa marata go lejwa. Senkgantshwane sa motse wa Suping. A ole maikutlo. O fitlhela matlho a gagwe a tsabakela. A le dintshi ditelele. Nkonyana ya gagwe e le lenono. Marama a gagwe a le masetlhana e kete moretologa o bodule sentle. Fa o a leba o mo tswa ka fa pele a kete a bobeditswe go se go nene. O ka ganela gore a a tle a rothegelwe ke keledi. Meno a gagwe o fitlhele a ntse a re sweu!

E ne e re fa a re o a nyenya fa ... Banna, o mmone a re o itshasitse sebito, ke gone o lemoge gore, hei! selo se go tweng botshelo se tota se monate! Diphularo tsa gagwe...

O ba itse basadi, fa a na le mmagwe o ka re thaka e le nngwe fela. A le tlhaga. MmaMosepele a tshwere bothata. Fa a sa ntse a re o itheeditse, yo mongwe o a tsena, "Kana mma morwaake a re o itewa tsebe ke sengwe ka kwano".

Nako tsotlhe karabo e le, "Owai! fa dilo di ne di itira ruri re ne re tla nna fa fatshe re buisanya, ba setse ba mo tsere. Ga ba bolo go mo tlhoma letlhokwa ba ba botlhale. Fa o bona a riana ba tloga ba tla go mo rwalarwala. Ke raya gore le nna ke tla bo ke latlhegile tota." O bo o fitlhele a bile a tlhomola pelo mmaMosepele.

E re fa lekolwane le rolelwa mafoko le rate go re 'lefatshe fatoga ke tsene'.

A ba tshedisa makgwakgwa Malebogo.

"Ao tlhe ngwanaka, batho ba ga re ba bantsi ba. Ga se ene fela."

Owai! motho wa sesadisegolo a re o gomotsa morwawe! Bomathlogojane bone ba itlhobogetse ruri, e bile ba se ke ba itshwenya. Fa ba ka utlwa go twe mongwe o tswa go itaagana teng ba wele kwa ka setshego.

Phuthego ya Suping e ne e gola. Le fa borre ba ne e kete ga ba e tseye tsia, bangwe ba ne ba rotloetsa bana ba bone go e ya. Leobo le ba neng ba le dirisa la itshupa le sa lekana. Se sa pateletsa moruti gore a tswe ka mogopolo wa go ikagela ntlo ya kobamelo.

"Bagaetsho, re setse re na le sebakanyana re le mmogo. Go ya ka thulaganyo ya tumelo ya sekeresete, re tshwanetse gore re nne le ntlo e e leng ya rona mo re ka kopanelang teng. Lo nkutlweng sentle bakaulengwe ba me, ga se gore ke nyatsa lebaka la gore re bo re dirisa ntlo e re e neetsweng ke mong wa rona. Re tshwanetse ra fokoletsa kgosi ya rona morwalo. Ke gone ka moo ke ratang go lo kopa gore lo ntsheng bonnyennyane bongwe le bongwe fela jo lo ka bo kgonang go kgobokanyetsa kago ya go nna jalo. Se e ka nna ka tsela ya mpho ya madi kgotsa diruiwa".

Moruti a tswelela, "Ke setse ke lemogile gore go na le batho ba le bantsi ba ba tlang mo dikopanong tsa rona ka metlha. Selo seo ke a se lo akgolela phuthego ya Modimo o o rategang. Mme ke lo tlhomamisetsa gore fa re ka tsenya marapo mo dinameng kago ya go nna jalo e ka ema. Fa re ka iteka ra bo ra rapela Morena wa rona o tla re segofatsa mme re tla itumelela go kopanela mo ntlwaneng ya gagwe."

Moruti a bua ka nako e telele a re a lemotshe phuthego mosola le tlhokafalo ya ntlo ya tumelo. Batho tota le bone ba lebega ba dumalana le ene. A bolelela phuthego fa Barolong ba ne ba setse ba ikagetse ntlwana ya go nna jalo. A tlhalosa gape gore morafe wa Bangwato le one o ne o setse o simolotse go aga ya bone. "Mme ga

ke bone go ka retela gore morafe o o kana kana o o ka palelwa ke maiteko a a tshwanang." A kgothatsa bakaulengwe ba gagwe gore ba iteke thata. Fa a fetsa ke fa ba setse ba lebetse le yone thero ya 'tsatsi leo tota.

Mafoko a a se ka a tsena sentle mo go borre kwa malapeng. Go ne go ise go diragale mo matshelong a bone gore go twe ba ntshetse tumelo madi.

"O simolotse, o raya dikatso tsa selomamang! Ga a re tumelonyana e ya bone ga e na tlhotlhwla! Nna ke tla ntsha motho mo kerekenyaneng eo ya lona."

A sa gotela Tiroyaone e le ene fela.

MmaModisaotsile a tshokane a re, "Gone go ntse jalo rrabo. Mme kana dilo ga di itsewe, gongwe ke gone Modimo o tla arabelang mekokotlelo ya rona."

Gofejane wa bone, Boineelo, a ipuela fela e bile a sa lemoge gore o kgopisa ope: "Kana ntate ene ga a tlhaloganye. Ga twe batho ba ba buang jaaka wena jaana ba tla fisiwa ka mollo."

Tiroyaone a tlala ka tšhakangalo. "Lo rutiwa go bua jalo kwa kerekenyaneng e ya lona e? Ke tla go betsa le ene morutinyana yoo wa gago nna. O le kgwe o bo o le thelele. Ke rrago."

Mo tshiping e e latelang, ba bangwe ba ba neng ba tsile go sa ntse go na le nako, ba ngunanguna ka mathata a ba neng ba kopana le one kwa malapeng a bone. Ba bolela fa maloko a malapa a bone, segolo bogolo borre, ba ne ba le kgatlhanong le mogopolo wa go ntsha dineo go thusa mo kagong ya ntlo ya kobamelo.

"Ga re wena e bile o botoka, nna mma monnamogolo wa gaetsho o ne a jele magala mo e leng gore o ne a bo a tshosetsa gore o tla nketsha mo kerekeng."

MmaModisaotsile a ba bolelela ka fa kgang e e neng e ka nna ya felela e lotlhantse malapa ka gone. Ba bangwe ba ba neng ba le foo le bone ba tlhalosa ka fa kgang e e neng e le bokete ka teng mo e bileng ba bangwe ba neng ba e loba mo banneng ba bone.

Fa kereke e tswa maloko mangwe a a neng a tshwenyegile thata ka kgang ya kago ba kopa go bona moruti. Ba mmolelela mathata a bone. Moruti a ba reetsa ka kelotlhoko e bile a sa ba felelwe ke pelo. Fa ba sena go digela kgang ya bone a ba raya a re, "Le morwa Motho bagaetsho o ne a lekwa le go bogisiwa tota ke bamotlhoi. O ne a ba a rekisiwa ke tsala ya gagwe e a neng a e ikantse. Selo se se tlhokafalang fela ke boitshoko. Ga gona mathata a a nnelang ruri. Mme a le one a tla feta."

Maitseboa a letsatsi leo moruti a etela kgosi Modibedi. A feta a mo lekodisa tswelelopele ya ba ntlo ya tumelo, abo a mo itsese ka tlhamalalo maikaelelo a gagwe go tlhoma kago ya kobamelo. Modibedi a mo solofetsa fa a ne a tla rotloetsa morafe gore o mo eme nokeng mo tirong e e bokete e ka go intsha ditlhabelo. A digela ka gore, "Mrne kana moruti ga ke ka ke ka ba patika. Go tla tswa fela mo go bone gore a ba dumela go thusa kana nnyaa."

Dikgosana tsa latsa batho ba tsone ka lefoko la kgakololo gore letsatsi le le latelang go tla isiwa dikgafela kwa kgosing. Mosadi mongwe le mongwe yo o neng a itse go titiela, a ikana gore o tla ntsha ga tshwene.

Mo malatsing a a neng a sa tswa go feta, e ne e re fa o re o tsena fa, o fitlhele go anegilwe momela e bile e kete batho ba a gaisanya. Le ba motho o neng a sa itse tota a lemoga fa go ne go le botlhokwa gore badimo ba lebogwe. Mogetlo wa kgea bana. Titielo ya ya magoletsa.

Banna le bone ba ipaakanyetsa letsholo le le neng le tla bolotswa letsatsi pele ga dikgafela. Le bo rampatshetlha tota ba ikutiwa ba fisega gore ba tliile go tsamaya.

Fa basadi ba goroga kwa kgotleng ba tla ba tlhomaganye, ga lela mogolokwane, meduduetso le melodi e e thibang tsebe. Ditswerere tsa maboko le tsone tsa dira go bo go swela. Ditshekega di phophoma ka ntshe.

"Bagaetsho, ga ke itse le gore ke ka simolola fa kae le gone ka reng. Boitumelo jwa me gompiano ke bo tlhokela mafoko a go bo tlhalosa. Se se diragetseng ngwaga ono ke dikgakgamatso e le ruri. E rile fela fa re neng re itlhobogile teng badimo ba rona ba re gopola."

A itumetse Modibedi, e bile le ditlhabinyana tse go neng go kile ga twe di mo tlhasetse mo malatsing a a neng a sa tswa go feta, go lebega di didimetse.

"Nna kana ke lo reile ka re fa re ka supa kamego go badimo ba rona ka seemo se se tlhobaetsang sele ba ne ba tla re araba. Re tshwanetse ra lemoga bagaetsho gore ga go na motsadi yo o ka itumelang a bona ngwana wa gagwe a sotlega. Tota le ene morwa wa sesenyi o ile a amogelwa ke batsadi ba gagwe fa a sena go ikotlhaela boeleele le bothogo-e-thata jwa gagwe. Ditlhabelo tse re di dirileng ngogola di re solegetse molemo e le ruri. Pula e e

kanakana e re ka bo re e bone kae"?

Fa kgosi a sena go rialo ga itewa legofi le le neng le ka thantsa motho ditsebe.

"Fa e le ka thobo ya ngwaga ono yone ga ke bue. La bofelo fa mabele a bolawa ka bokete jo bo kana ke fa ke sa ntse ke le mosimanyana ke disa dipodi, fa e tla re morago ga foo thobo e e latelang ya phalelwa ke setotojane le thaga. Ke mosupi wa gore ba le bantsi gone fa ba gola ba nna kana ba ise ba ko ba bone mabele a le kanakana.

"Mme tlhe bagaetso a re a tshwareng sentle, re se ka ra a sotla. Dilo tse ga di itsewe, e tloga e re ka moso a bo a re feletse le lengwe le tlhagogle leuba. Kana selo se e leng gore se lo wela godimo fela se sa laela se kotsi. Go raya gore jaaka a tletse difalana jaana, a tshwarwe sentle ka kelelelo.

Le lona basadi ba motlhotlho lo ko lo ikatle, malatsi a e bile e ka re modumo o mo ntsi thata mo motseng. Ga ke re lo se ka lwa bo apaya, mme fela dirang jalo ka tekanyetso. Basadi ba batho ba a lela ba re lo ba diela banna."

Fa kgosi a sena go rialo, ga rata go tsoga kgaruru. Le one mogolokwane o o neng o sale o utlwala kgosi a simolola go bua wa ya kwa tlase. MmaLorato a bo a kgakgautlha bangwe ba e rileng fa kgosi a umaka basadi ba bojalwa ba bo ba mo leba ba tshega. Ka ba ne ba mo itse, ba mo itima, a bo a itlhabelwa ke ditlhong.

Kgosi ya nna ene yo o bo kgakolang. Go tsweng foo ya nna semphete ke go fete. Ba thabuela mo go jone Bakwena. Tsa bowa. Ga tloga ga jewa logalapa.

KGAOLO 6

Fa ntlo ya tumelo e tsamaela go fediswa, Modibedi a latolwa. Kwa Suping e le selelo le khuranyo ya meno. Bakwena ba sulafalelwa ke botshelo. Le fa gone a ne a setse a tsofetse, ba ipotsa gore tota go ka bo go ne go senyegile fa kae. Ya ne e kete botshelo bo tla ema. Batho mo motseng ba etsaetsega. O bona bofutsana bo tsamaya ka dinao! Kwa kgosing gone re sa bue.

Kwa phitlhong, moruti a tlhalosa fa Modibedi a ne a tshwana le Tafite wa Baiseraela, yo o neng a le senatla. "Mme bagaetsho a dipelo tsa lona di se fuduege, gonne yo o robetseng fa yo, e leng rara wa rona o ile go re baakanyetsa bonno kwa legodimong. Amen"

Morwa kgosi wa maitibolo, Legole, o ne a ja rragwe boswa. O ne a le segonkga sa monna. A goletse fa godimo. A na le seriti fela jaaka rragwe. Morafe o mo tlotla ka o ne a sa bolo go nna a thusanya le Modibedi kwa kgotleng. A setse a bile a sugegile. A itse mokgwa, tsamaiso le molao wa segagabo.

Letsatsi le o neng a begelwa morafe ka lone ga bo go tletse boitumelo le kutlobotlhoko kwa kgotleng. Fa morafe o gopola rragwe ba utlwe botlhoko, mme fa ba bona Legole e ne e kete ba a gomotsega.

"Bagaetsho ke itumelela go bona fa lo nkamogetse jaaka kgosi ya lona. Ke tla sala dikgato tsa ga ntate morago. O ne a le senatla, mme lo ile lwa mo ema nokeng. Le nna ka re fa lo ka nkema nokeng ke tla dira go rata ga lona. Bagaetsho kgosi kana ke kgosi ka batho ba yone. Fa lo ne lo seyo fa le nna ke ka bo ke seo".

Matlhogotshweu a tlhomagana ba laya kgosi ya bone e e simololang tiro. Mongwe wa borangwanaagwe a ema a re, "Legole ngwanaka, kgosi ke mmabatho, batho ba ba gago o ba tshware sentle.

"Selo se se tona ke segalona. Ngwao le mokgwa wa Setswana. O ka di dira tsotlhe fela, mme dilo tse pedi tseo di tla pele. Mme rra rrago o ne a dirisanya thata le monna yo wa moruti yo. E ne e le mongwe wa bagakolodi ba gagwe. Mme o a itse gore kgakololo e tona e tswa mo dikgosaneng le borangwanaago."

Monna mongwe wa setswerere a ema ka dinao a boka kgosi Legole.

Kgang ke eo Majatsie eo
Nna ga ke a tla go boka
Ke tsile go tsatsanka mong'ame
Ga ke a tla go ikgasolaka ke tšile go mo tlhokotsa
Ke re ba tle ba itse fa e le mmabatho

Badirana le matiho lo lesego
Lo lesego ka lo bone kgomo e e maši e itsala
Ke raya ka Modibedi a itsetse e bile e le yo a lo okame
Rona nnakgolo re mo utlwalela fela ka bafeti le tsela

Batho ba gago ke bao namane ya Kwena bao
Ke mesti o ba apare ka e le yone kobo ya gago
magwane a re a letse a bonye naledi e thunya gare ga
masigo; Ba raya fa o ne o phatsima fa pele ga bone ba
go bone; Kana wena o tsabakela jaaka senakangwedi
mo tlhageng; 'Sedi leo o se ka wa le ba tima, kana ke
boswa jwa ga rrago

Rona rra re tlhasetswe, e bile re katakata ka sa morago
Tlhale di re feletse morutsheng e bile re ineetse
Sengwe se ka batlwa se ka bonwa

Ga go sa na ngwana ga go na mogolo
Mme ka wena o le Tadišhaba
Ya bo e tla re o kgalema go utlwale
'Kana la kgosi le agelwa mosako
E se ka ya re o fulara wa ntebala mong'ame
Aitse kana mmaKgang o a bo a letse a mmpipinne
bogale; A re ke itsose ke lese go robala bana ba letse
le tšala; E re o fofotsa e thamaga o nkgopole
A e nne modiga morwa Modibedi-a-Mogopa.
Pula!

Morago ga ditebogo ka rrangwana a kgosi morafe wa
phatlaladiwa ka pula.

Maburu a ga Paulwe a ne a tlhorontshitse merafe ya Batswana. Fa e le Barolong, Bangwaketse le Bakwena re sa bue! Ba ba itseng ba re ba ne ba batla go tsaya lefatshe la Batswana mmogo le dikgomo tsa bone ka dikgoka.

Ba lemoga fa Batswana ba sa ikemisetsa go inakanya mo go bone, mme ba ikana gore ba tla ba tlhasela. Dikgosi di kile tsa ikuela tsa re, heela, ga re e kgolo ke ya molomo, Paulwe a gana go utlwa.

Moruti a dirisa se jaaka legotlho la gore puso ya ga bone ya ga Mmamosadinyana e sireletse merafe ya Batswana.

"...Fa o bona ba riana mong'ame ba batla go le tseela lefatshe. Kana morafe o wa Maburu fa o bona o ntse jaana ke bontwa-dumela ba digagapa".

Kgosi a mo tsena ganong: "Mme kana rona ga re ise re ko re re re lwa le ene. Gone re na le mephato mme ga e ka ke ya lebagana le matsholo a Maburu. Kana bone ba dirisa ditlhobolo".

Moruti a itlhaganelela kgosi a re, "Mme kana merafe ya Bangwato le Bangwaketse ga twe ba ikopetse tshirelesto kwa go Mmamosadinyana."

Kgosi a akabala. "Ke ofe jaanong yoo moruti?"

"Ke kgosikgolo ya Enyelane mong'ame, teng kwa nna ke tlhologang teng.

Kgosi a rumaruma a re, "Ao, a go ka kgonagala gore a tle go re sireletsa a ntse a le kgakala jaana? Le gone selo sa gago mosadi ne monna"?

"Badiredi ba puso ya gagwe ba setse ba busa kwa Kolone mong'ame, gaufi le rona fela fa. Ba fetile ba sireletsa merafe ya Mathosa le Mazulu bao ba neng ba pineletswe ke Maburu. Ba a kobetse kwa kgakala kwa. Fa godimo ga tshireletso mong'ame, puso ya ga Mmamosadinyana e tla tliša ditlhabololo mono. Kana fa ke goroga mono ke ne ka bolelela rrago gore tumelo ya sekeresete e tsamaelana le tlhabologo."

Kgosi Legole a tshokane a raya Johanese a re, "Kgakololo ya gago e a utlwala moruti. Ke mosupi wa gore batho ba me ba tla itumela thata fa ba ka utlwa ka paakanyetso ya go nna jalo. Maburu a a ga Paulwe a re buisa ka pelo. Ke tla ba itsese mme ke tlhomamisisa gore ba tla atla mogopolo o".

Ka tota a ne a sale a tlhobogilwe ke batho a sa ntse a goroga, moruti o ne a leboga tiro ntateng ya bogodi. Ba le bantsi mo motseng ba ne ba setse ba mo rata. A ba ratile go bala le go kwala.

Pele ga a tsamaya a kwalela bagolwane ba gagwe kwa Kolone. A ba lekodisa ka bodiredi jwa gagwe mo morafeng wa Bakwena.

"... Ke batho ba ba bokgwabo. Le ba ba neng ba batla go itira botlhogo-nkopa ba ntse ba nolafala....Dingwe tsa ditlwaeto tse ba neng ba di tlotlile ba lemoga fa di le bosula. Ka sekai ba bangwe ba setse ba nyatsa thulaganyo ya bogwera le ya go nyala lefufa. Ke lesego tota ka kgosi e nkeme nokeng mo tirong nngwe le nngwe e ke e dirang. Go na le bosupi jwa gore lefifi le le neng le ba sirile le a apoga.

"Ba le bantsi jaanong ba na le maina a Sekgoa. Bangwe ba simolotse go latlha le jone bojalwa tota. Kana batho ba merafe ya seAfrika ba utlwana thata le bojalwa, banna le basadi go tshwana fela. Tota re tshwanetse ra dira boiteko jwa gore jwa Sekgoa bo se ka jwa fitlha kwano. Bo ka ba bolaya."

Fa a tsamaela kwa bokhutlong jwa lokwalo, moruti a tlhalosa fa morafe wa Bakwena o tshwenyegile thata ke Maburu a ga Paulwe le gore ga a ba jese di welang. A bolela gore ba ne ba ka itumela thata fa go ne go ka dirwa thulaganyo ya gore ba sirelediwe.

Moruti Alfred Jacobs o ne a lebega a le moša. Ene e bile o ne a nyetse. A tshabile monyo. Batho mo motseng ba ne ba mmitisa Jakobase. Le ene o ne a utlwana thata le kgosi.

E ne e kile ya re nako nngwe a tshwere kgang le kgosi, Legole a mo raya a re, "Moruti, batho ba me fa o bona ba le fa ba rata thuto e ya lona ya sekeresete. Ba ne ba dirisanya sentle thata le moruti yo o tsamaileng. Ba rata Modimo. Bontsi jwa bone e bile ba na le dibaebela le dikopelo. O ne a ba ruta go bala le go kwala. Mme rra ke solofela gore le wena o tla dira ka tsela e e tshwanang."

Jakobase, jaaka batho ba Suping ba ne ba mmitisa, o ne a fetola kgosi ka go re, "Mong wa me, mafoko a gago ke a utlwa sentle, mme le nna ke tla tseledisa tema e ntle ya yo ke mo tlhatlhamang.

"O setse a mpoleletse gore Bakwena ba bile ba batla go sirelediwa mo matshosetsing a a dirwang ke Maburu. Ke rata go go tlhomamisetsa gore ke tla ema ka dinao le go tsenya ba puso ya gaetsho legonyana mo maragong gore ba lese go katakata ka sa

mmamorago ba arabele topo ya lona. Ke dumela gore fa se se kgonagala, tota botsalano jo re setseng re bo tlhagoletse fa gare ga ditšhaba tsa rona bo ka gola fela thata.

"Tota le rona re le ba tumelo re eletsa e kete merafe yotlhe ya batho bantsho e ka sirelediwa ka gore le yone tiro ya rona ya thero e ka anama kwa ntle ga bothata."

O ne a setse a na le dingwaga di le tharo moruti Jakobase a ntse a dira le morafe wa ga Legole kwa Suping. O ne a setse a sokolotse le merafe e memgwe e e neng e nna mo lefatsheng la Bakwena. E ne e tle e re fa a etetse kwa metseng ya bone ba phuthege ka bontsi. A rulagantse le gore malatsi a thuto koo ke afe. E re o tla bona gore di ne di setse di le dintsi jaanong dinku e bo e le ka letsatsi la selalelo. Ka se ne se tshwarelwa kwa Suping ba phuthaganela koo botlhe.

A kolobetsa Jakobase. Tota fela gone, Johanese o ne a setse a mmetletse tsela. Ene sa gagwe e ne e le go e bodusa fela. A kgatlhega thata fa a lemoga gore bontsi jwa maina a Setswana a na le sekao. Bontsi jwa masea a a neng a a kolobetsa e le bo-Motlalepula, Segametse, Goitseone, jalo jalo. MmaModiri ene o ne a bo a reelela ngwana 'a ngwana wa gagwe ka ene Jakobase ka sebele. Fa a ya go utlwa go tuwalo mmamoruti a wela kwa ka setshego! A mmita mogatse.

Le teng kwa ntlong ya tumelo, go ne go setse go atolositswe. Moruti a nna koo, e bile go agilwe matlo a a gorogelang baeng. Go bidiwa kwa mmishining. O fitlhela basadi mo nakong tsa maitseboa ba bopeletse ba rwele metsi ba a isa teng.

E re fa batho ba itebetseng teng go nne le kitsiso ya gore Johanese o ne a tla etela Bakwena kwa Suping. 'Tsatsi le a gorogileng ka lone, go leba yo o sebetse. Le difofu tota di itekele kwa ga moruti di re di ya go mmona.

Jakobase a dira phoso ka gore e re 'tsatsi lengwe la tshipi batho ba le kwa kerekeng e bile ba itebetse, a bo a dira kitsiso ya gore o amogetse lokwalo lo latola Johanese. Kereke e tswa go phatlalala fela ba ntse ba lela. Go utlwa botlhoko. Morago ga dumalanwa gore go kolekwe mme ba losika lwa ga Johanese ba tle ba tshedisiwe.

Mo mosong mongwe, e bile go le Labobedi, kgosi a amogela lokwalo lo lebega lo tswa Kolone. A ipotsa gore lo ka bo lo ne lo mo tsholetse eng, Fa a sena go lo phunya, a lo seka seka e kete o tla lo ipadisa ka bo ene. Fa mohumagadi a sa ntse a re o mmotsa gore go rileng a bo a setse a roma ngwana gore a ye go mmiletsa moruti. Fa ngwana a goroga kwa mmishining a fitlhela moruti a na le batho foo e bile a ba fa melemo. "Ntate a re ke tle go go bitsa." Tidimalo a phatloga fela le go dumedisa a sa dumedisa. A bo a setse e bile a tswa a tabogile a boela kwa lapeng.

Mongwe wa basadi ba ba neng ba le foo a lemoga gore moruti o gakgametse. A itlhaganalela go mo raya a re, "Ke morwadia kgosi wa gofejane moruti. Go raya gore o batlega kwa kgotleng"

Moruti ga a ise a tlhole a re ka moso. "Ija, batho betsho ke etla. Ke sa ntse ke ya go utlwa gore kgosi a reng."

"O, dumela mong'ame." Kgosi a mmotsa matsogo. A bo a setse a bile a mmolelela ka ga lokwalo lo a lo amogetseng. Ga a ise a senye nako, a bo a le mo neela. Moruti a simolola a lo bala.

"Kgosi lo tswa kwa go Tautona wa Kolone. A re o itumelela go go itsese gore puso ya ga Mmamosadinyana e dumalanye le ikuelo ya merafe ya Batswana gore e sirelediwe."

Moruti a lebega a itumetse.

Kgosi a re, "hee, a o bua boamaruri moruti?"

"Boamaruri tota morena wa me. E bile lokwalo lo tlhalosa gore go tla romelwa basimegi ba puso ba ba tla tlang go emela babusi bagolo mono. Batho bao ba tla akaretsa molaodi le bathusi ba gagwe. Sa bone e tla bo e le go tla go go thusa go busa ka matsetseleko."

Ya ne e kete kgosi o tlhanyega sengwe: "O a bo o reng ne jaanong moruti fa e kete o tla nkgola pelo jaana? A tota batho ba o buang ka bone bao ga ba tle go ntseela tiro? Kana ga ke ise ke ko ke re ke na le mathata mo go buseng batho ba me. E bile le bone ga ba ngongorege ka nna. Ke gone ka moo ke reng bone ba o buang ka bone o raya ba tla goo dirang thata thata."

Moruti a ingwaa tlhogo. A tlhe bogolo a ka bo a itidimaletse, kgosi a tla a bona batho ba goroga fela ka o ne a ba rumotse a re ba tle go mo sireletsa!

"Nnyaa mong' a me, ba tla bo ba tlela fela go go thusa fa e leng gore o tla bo o ka tlhoka thuso teng."

Kgosi a tsiboga a re, "Kana monna ke na le dikgosana tse e leng gore nako nngwe le nngwe fa ke na le mathata kgotsa ke tlhoka thuso ke a ba bitsa. Tota rona se re se batlang fela mo bathong bao ke gore ba re sireletse mo ditlhaselong tsa Maburu a ga Paulwe. Rona kana batho bao re a ba tshaba, ba kile ba rata gore tshwara re itebetse kwa Dithejwane."

Morafe o ne o tsile ka bontsi. Kgotla e tletse. Mongwe le mongwe e le yo o batlang go bona borre ba baeng ba ba tsileng sentle. Ba bangwe ba eta ba omana ba re ba bangwe ba a ba sira.

Yo o neng a ntse fa gare ga kgosi le Jakobase a lebega e le ene yo mo tona mo go bone botlhe, ka dingwaga le ka maemo. A le sekgotlhonyana. A rwele digalase tsa matlho. Moriri wa gagwe o bonala fa godimo ga ditsebe fela. Tlhogo e le borethe e bile e kete ga e ise e ko e tlhoge moriri. Dintshi tsa gagwe di le ditshweu. Matsogo a le marukhwe e bile tshupanako ya gagwe e sa bonale sentle.

Nako yotlhe fa go ise go simololwe lenaneo a bo ntse a ngunanguna le moruti. A sa ete a a kgwa moko'a tholo.

"Bagaetsho, ke lo bileditse fano gompieno, go tla go lo kopanya le borraetsho fa."

Fa a rialo kgosi a supa banna ba baeng ba ba neng ba ntse mo moralong wa gagwe.

A bo a tlhatlosa matlho a re, "Ba bangwe ba ba emeng ka dinao ba bone ga twe ke mapodisi."

MmaLorato a bo a phadimoga fela a re, "Jaanong mapodisa go a bo go tewa eng Bakwena?"

Rre mongwe yo o neng a bapile le bone, yo a bileng a neng a sa tswa go goroga a tswa mmeding kwa Maburung a mo sebeta a re, "Ke ba ba kgalemelang lenyatso ba bo ba tshwara batho ba ba senyang".

MmaLorato a fetola a re, "Ija! a mme ruri rona basadi ba re itšheleketlelang re tla tshela?"

"Jaanong bagaetsho re tshwanetse ra dirisanya sentle le borre ba. A re se ka ra ba swabisa batho betsho. Go ka nna maswe jang ne gore e re batho ba tswa bokgakaleng jo bo kanakana le gone ba tlile go re thusa, ya re e ntse e le rona ra bo re ba itlhokomolosa. Ba bolela gore ba bagolwane mo go bone ba kwa Mafikeng mo kgaolong ya Borolong. Ba re fa go ka nna le mathata a ba ka se keng ba kgona go a rarabolola, ba tla a fetisetsa kwa go bone."

Fa kgosi a sena go rialo a goga mowa, a bo a re, "A re amogeleng baeng ba rona ka pula bagaetsho. Pula!"

Mogolokwane wa bomme wa tla ka monokela e bile e kete ba a itsapa. Selo se se neng se lemotshega 'tsatsi leo ke gore boitumelo le matlhagatlhaga a a neng a tle a supuwe kwa kgotleng fa go na le

kitsiso e e rategang bo ne bo seyo gotlhelele. Batho ba tsigame fela.

Fa phuthego e phatlalala morafe wa tsamaya o tlhakatlhakane maikutlo. Ba bangwe, segolo bogolo badumedi, ba bona thulaganyo e ntšha e e le lesego le le tswang go Ramasedi. Ke fa bontsi jwa batho jone bo le kgatlhanong le go tla ga metsenenelela ya Makgoa mo lefatsheng la bone. Fa e le ba banna bone, e kete ba ka ipolaya!

Ke fa Radipulana, yo a neng a tshwarisantse tsela le borre ba bangwe ba babedi, a botsa dipotso di gana go fela, le gone a sa ba fe sebaka sa gore ba arabe.

"A mme re tla kgona gore re busiwe ke batho re sa ba itse. O raya gore ene mapadimolenyana yole o ka re laola? Ga twe molaodi. Tota ba raya a tla go laola mang? A yone ngwao ya rona o a itse? E ka re le sone Setswana fela sa Setswana a sa se itse jaana."

Kgantelenyana Mmopi a bo a re, "Rona rra ke one a re a bonang ao. Aitsane fa e sale fela rragwemogolo mosimane yo a re tlogela dilo di bo di senyega. Rona monna batho ba re a ba itse. Ba a bo ba tlile go re tshwara ba re lotlhanya le yone kgosi e ya rona e."

Ke selo se sentle gore e re batho ba kopana e le lantlha ba buisane ka fa e leng gore ba ka thusana ka teng, le ka fa ba ka dirang mmogo go tshegetsatshelelo jo bo itumedisang. Selo se mabogo dinku a a thebana. Le ene Susu fa a sa ilele Suswana, Suswana ga a kitla a mo ilelela.

Mme se e nne boitumelo jo bo fetang segolo bogolo lo kopane lo le merafe e e sa itsaneng mme go na le kutlwisisano. Boitumelo bo ya magoletsa e le ruri. Batho ba tshege gore le lelengwana le bo le bonale. Go bo go nna maswe fela fa e ka re go ntse go tshegwa jalo yo mongwe a bo a ntse a bala ba bangwe meno. Selo se se natefisang bokopano jo bo ntseng jalo ke boikokobetso le boikanyegi. Mme le therisanyo ke selo sa botlhokwa.

Re le batho re tshwanetse ra reetsa ba bangwe, go utlwa gore bone ba leba le go bona dilo jang. Manganga one e bile ga a tlhokafale. Mme kana gantsi manganga a simololwa ke go sa rerise ba bangwe le go sa tseye maikutlo a bone tsia. Le yone kgosi tota, e ntse e le morena, e rerisa batho ba yone. Ga e phamoge fela e bo e dira pelo-rata. E bile kana kgobelelo yone Bakwena ga ba e beye sebetse.

Phapaano ga e tlhokafale. Batho ba batla go nna ba itumetse gore le malatsi a bone a botshelo a lelefale. Kana selo se go tweng go omana se ntebo se a tsafatsa. La bofelo o bona motho wa teng

a thunya moriri ka monokela. Go ise go ye gope, o repa ditlhaa ka ke ene yo o tlholang a tsutsubantse sefatlhego, a mena phatla a bo a budulosa marama a. Mme fa go leng boitumelo go tshwana le fa go le kgora. Mmele o o a phuthologa o bo o rune.

Baruti ba lefoko ba ile ba itshwara ka tsela e ntle thata fa e sale ba goroga kwa Suping. Ba ile ba tshedisana sentle le morafe. Gone kana motho ga a nke a siamela batho botlhe. Tota le bone botshelo bo ne bo ka nna bosula fa e le gore batho botlhe e ne e le banthati.

Segolo bogolo dikgosi tsa Suping di ne di dirisana sentle le baruti. Ba ba rata. Modibedi o ne a ntshana se 'inong le Johnson, mme le Legole o ne a utlwana thata le Jakobase. Tota le lone lefoko, Legole o ne a le rata. Ke gone ka moo o neng a kgothatsa morafe wa gagwe gore ba nne badumedi.

Fa a ne a bega badiredi ba puso ya ga Mmamosadinyana kwa kgotleng, kgosi Legole o ne a tshwaela ka gore, "Go supa gore baruti ba rona ba a re rata bagaetsho, ba kopile ba ga bone gore ba re thuse ka tshireletso". Mme le bone baruti ba ile ba ikutlwa ba amogelesegile kwa Suping.

Ramatlhomane le badiri-ka-ene ba ne ba gorogetse mo bathong ba ba pelo dintle, Bakwena. Ba bo ba le lesego segolo bogolo ka gore ba ne ba fitlhela bomorwaarrabo, baruti, ba tshedisanya sentle le morafe. Botshelo jwa se ka jwa ba ketefalela thata mme ba tlwaela mafulo ka bonako.

Tota le bone ba ne ba ikaa gore botsala jo bo thatafetseng jo bo neng bo itshupa fa gare ga Bakwena le Makgoa ba tla bo tsweledisa. O ne a bo a raya kgosi, Ramatlhomane a re, "Tota fela kana re batho ba le bangwe. O mmala ga o reye sepe."

A boikutlo jo bo ntle. Ke sone se se tlhokafalang seo fa batho ba kopana. Sebe sa phiri ke gore, phologolo e go tweng motho, e utlwana le go tswa lelata la mafoko a yone. Ao, a re ko re tswa beng ba mafoko a rona tlhe!

Keletso e tona ya ga Ramatlhomane e ne e le gore boitumelo jo bo neng bo itshupile ga ba goroga bo bonale ka ditiro tse dintle mo isagong. Le fa gone batho bangwe mo motseng ba ne ba sa anaanele kgorogo ya puso ya ga Mmamosadinyana, kgosi Legole ene o ne a ikemiseditse gore o tla tshwarisanya tsela le bone mme o ne a tla thaiwa fela ke mmu wa sekara.

"Mokaulengwe wa me, o tla gakologelwa gore malatsi a ntlha fa re kopana ke ne ka go bolelela ka fa re neng re eletsa ka teng go lo tlisetsa ditlhabololo mono. Kwa gaetsho kwa, batho ba gatetse kwa

pele tota. Mme ga ke bone fa mono go tlhokafala gore go nne le makgwakgwa mangwe a e leng gore a ka kganela tswelelopele ya segompiano". Kgosi a reetsa molaodi ka kelo tlhoko fa a ntse a mo tlhalosetsa menangwana yotlhe ya tlhabologo ya kwa ga bone, a bo a ikutlwa a e meletsa mathe.

"... E rile fa ke leba ka lemoga gore lefatshe le la lona, le rwele selo se go tweng kgomo. Mme kana rra kgomo ke botshelo. E kgona go humisa lefatshe fela go bo go bonale".

Kgosi a leba mokwaledi wa gagwe yo o neng a mo ranolela a bile a rumaruma. Ramatlhomane a tswelela. "... Ditšhaba di le dintsi tse di itsholetseng gompiano di simolotse ka kgomo. Selo se se tona se se tlhokafalang ke gore di bone tlhokomelesego e e siameng. Kgomo ga o e bona e le fa jaana e tshwana le motho. E batla tlhokomelo.

"Ee, e tshwana le motho, e bolawa ke tla e bile e tshabelwa ke bolwetsi. Ka mantswe a mangwe ga se gore fa e jele le e nole, go a bo go lekanye. E na le gore e tlhokomelwe ka kalafi, e tlhajwe, jalo jalo fela. Mme seno ke sone se re neng re re re ka lo thusa ka sone."

Kgosi a tsiboga a mo raya a re, "A mme rra ga e ke e tloga e re lo sena go di tlhaba jalo di tshwarwe ke bogatsu kgotsa di tsenwe ke botshwakga? Rona kana dilo tse ga re di itse tse rra".

Molaodi a mo fetola a re, "Nnya rra, e bile tota di kgothala go feta. Le gale seo ke sengwe se e leng gore o ka se buisanya le morafe pele. Fa ba batla, rona re tla tliša batho ba rona ba ba tla di fang kalafi ya go nna jalo ka metlha."

Molaodi o ne a bua ka bolelele a tlhalosa le ka fa go neng go tlhokafala ka teng gore go epiwe matamo a e leng a a neng a tla kganela metsi. A bolelele gore matamo a a ne a ka thusa thata segolo fa go le leuba kgotsa komelelo, ka e bile e le dikudumedi tse di welang batho fela di sa laela.

Kgosi o ne a atla mogopolo wa molaodi. O ne a bo a mo solofetsa gore fa tiro ya go nna jalo e ne e ka simololwa, o ne a tla ntsha mongwe wa mephato ya gagwe go thusa ka diatla. A mogopolo o montle banna. Dilo ke dilo fela ... Makwati di kwatabolotswa mo go ba bangwe.

Ya nna boitumelo jo bogolo fa kgosi a kopana le moruti a bo a mmolelela ka maikaelelo a ba puso ya ga Mmamosadinyana a go tlhabololola kgaolo ya bone.

"Ke go boleletse morena, mme kana se e sa ntse e le maoko fela. Ba sa ntse ba tliše go dira mo go tlang ka diatla. Ke a ba itse ba

bagaetsho ba. Kana kwa ga rona kwa, morena, ga re tlhoke sepe".

Moragonyana moruti a lekodisa kgosi ka fa tiro ya gagwe e neng e tsweleste ka gone. O ne a itumedisiwa thata ke ka fa batho mo motseng, segolo bogolo basadi, ba neng ba arabela ka gone mo therong. A bua a eta a phophotha kgosi mo legetleng a mo akgolela thuso ya gagwe mo go nlofatseng dipelo tsa morafe wa gagwe. Kgosi le ene a mo kgothatsa, a mmolelela gore a se ka a kgojwa marapo ke dipuo tsa bao ba neng ba mo kgala.

Dikgomo tsa Suping tsa rata go fela. La bofelo dikgomo di lalaana ka selekanyo se se kalo e ne e le ka leuba la gore le nne fela dingwaganyana morago ga baruti ba goroga. Fa e sale ba goroga, ke raya!

Ba bangwe e bile ba ne ba tle ba re kooteng baruti ba ne ba ba tletse masago le matlhogonolo. Komelelo le letsatsi tse di neng di a tle di nne teng fa e sale ba goroga, di sa tseye sepe mo go se se neng se a tle se diragale pele. Le fa gone thobo e ne e eta e fokola kgotsa e tlhokafala gotlhelele. Loruo lone lo ne lo kgona go falola ka gore bojang bo ne bo le teng. E re fa bo fela mo tikologong ya bone, Bakwena ba di fudusetse kwa tengnyanateng mo kgaolong ya Bakgalagadi, kwa bojang bo neng bo boitshega teng.

Bolwetse jo bo ne bo sa le bo utlwalelwa kwa bokone. Le kalafi ya jone e sa itsege. Ba ba itseng ba ne ba re bo a tshelanwa. Mme ka bo ne bo aname fela thata, go se na kwa o ka siisetsang dikgomo tsa gago teng. E kete bo foka le phefo. A madimabe!

"Banna, jo bolwetse ke lantlha re bo bona! Ke a a itse malwetse a dikgomo, bokwatsi le boserotswana, mme se se diragalang gompiano ke botlhodi. Mo kgomo e swang fela e ntse e tshwere e tsamaya..." Fa a rialo Phetogo a lebega a utlwile botlhoko.

Rre Bakane, tsala ya gagwe, a re, "Tota ga twe bo dika bo tswa kae jone jo? Nna kana tsa gaetsho jaanong ke raya, di fedije".

Tumelo, yo o neng a ba lebela fa ba ntse ba eme mo segotlong a ba tlhaelets a le ka fa ntle a re, "Ke utlwa basimane ba re le ka fa ga-Mmangwato ka fa bo ole. Ga twe leina la jone ke rontopese."

Ba ba neng ba se sego tsa bone tsa swa fela tshotlhe. Ba ba neng ba itsholetse ba segofala ka di sekaenyana di ne tsa sala.

Jwa goga bolwetse. Ngwaga ya bo ya re ti! Go utlwisa botlhoko ka gore kgomo ya teng e ne e se na bojeo. Nama ya teng e nyepologa. Le ba ba neng ba dumela gore lebitla la kgomo ke mpa ba tshabela kgakala. Ba lemoga gore mo e tla bo e le go ipolaya.

"Nna kana ke a bo ke lo reile ka re lo kile lwa se bona kae kgomo e tlhabiwa ka lomao. Gone gompiano jaana ya lomao fa o re o a e buwa, o fitlhela letsatsa lotlhe fela le le lehibidu. Ke eng gone moo? Nna ka re ga ke boele kwa morago, banna ba ke bone ba ba koafaditseng dikgomo tsa rona ba."

Modise a mo fetola: "Nna kana monna Sello ke lo reile ka re di ba

neeleng fela ke itse gore lo tla tsoga lo lelela kgama le mogogoro. Nna tsa gaetsho ke tsele, ga gona ope yo o kileng a di kgoma."

"Oo, o raya a di kgoma soomang? A ke re le tsone di swa fela jaaka tse dingwe. Bolwetse jo banna ga lo bo itse lesang go ithamaka. E bile kana ga twe bo dika bo tswa bokone kwa. Le gone nna ga ke itse gore tota lona Bakwena lo rileng fa lo rata go ja sammenogwane jaana. Lo reile Ramatlhomane lwa re a alafe dikgomo tsa lona, jaanong fa di swa lwa re ke ene. A lo ne lo batla a gana kopo ya lona? A ke re gape fa a ka bo a ganne lo ne lo tlile go re di swa ka gore o ganne go di thibela bolwetse?"

Sello a tlola a re, "Tota wena Tiroyaone o a bo o re go rileng? Kana monna ga re a re a di tsenye bolwetse. Re ne re re a di thibele bolwetse a bo a alafe tse di lwalang. A ke re le gone o re reile a re ene o na le dingaka tsa malwetse a dikgomo. Go riana o ne a raya a tla go di fofotsa."

Tiroyaone a mo tsena ganong.

"Kana monna Sello ke Mokwena wa popota fa o mpona ke riana. Mme e bile le ba ntsetse jaana Bakwena ke ba itse go tswa le go tsena. Maloba jaana lo ne lo le mafolofolo lo iphora lo re lo amogela baruti mo motseng wa lona. Rona namane tse ditona re ne re itidimaletse fela. Gone gompiano jaana lo simolotse lwa re baruti ba lo senyetsa motse. Ke eng sone selo seo? A ga lo a re ba siame? Ba tloga ba lo senyetsa leng jaanong? Nna ke ne ke ntse ke itse gore lo tla ipolaya mala fela jaana. Tota fa lo ipona lo le fa jaana lo utlwana le go itimokanya. Mokgwa wa lona ke gore lo lebelo dilo segaufi, morago fa go senyega lo bo lo ikotlhaya.

"Lo nkutiwe sentle banna, nna ga ke re dikgomo tsa lona di lwatswa ke lomao lwa ga Ramatlhomane, mme ke raya gore le lona e ne e re fa lo dira lo iphe nako ya go ikakanya pele. Lo lese go nna magalamasuke. Nna ga ke itse gore tota le kgosi e ya rona e malatsi a e tsenwe ke eng."

Ya ne e kete Modise o ne a letetse fela gore raModisaotsile le Sello ba emelele.

"Ke tsone dilo tse ke di ganang nna ka tumelonyana e ya lona. Go riana mong wa lelwapa le ke mang? Ke moruti kgotsa ke nna? O mpolelela gore tumelo ya lona e kgalhanong le kalafi ya segarona. O tserwe ke tumelo wena kgotsa o mosadi wa me? Kana ke yone e e go tsetseng? Ke yone e e go jesang? Fa o bona ke riana, ke batla gone gore Kebalepile a tle go laola boitaolo jo bo kanakana jo ke bo bonang mo lwapeng la me. Mme ntlha e ka re Makgoanyana a a lona

a tla la lala a dubile motshelo."

Ke fa bana ba tshogile, yo mongwe e bile a ithobaditse. "Nna kana ga ke ise ke re ke ganana le bongaka. Ke ne ke setse ke go bolelela fela gore moruti a reng".

Modise a tsena mmaabo ganong a re, "Ga ke na sepe le morutinyana yoo wa gago. Le lelapa ke la me. Ka re ka moso Kebalepile o tla a bo a le fa".

"Ke a utlwa, wa re e tsweletse jang tiro ya gago ya go ruta? O lebega o e itumelela ka jaana ga ke ise ke go utlwe le ka motlha ope o ngongorega kgotsa o tlhobaela ka sepe. Kana rona rra re tshwere phage ka mangana. O a itse selo se go tweng go busa batho le gone e se ba ga eno ke mathata. Ga o kitla o itse gore ba rata eng mme ga ba rate eng. Gompieno ba ka go raya ba re, ba bo ba tsoga gape ba go raya se sele. Ke raya gore mathata ruri."

Moruti o ne a reeditse Ramatlhomane ka kelotlhoko e bile a eta a tshikinya tlhogo.

"Ke gona ke bo ke lemoge gore tota puso ya garona e kile ya itsenya mo mathateng ka go tla go leka go tlhabolola batho ba ba Modimo ba. Mme gone le fa o bona e kete kgosi ya bone e dingalo jaana o botoka go na le ba bangwe ba go tweng ba a mo thusa. Kana bone o tla fitlhela ba nganga motho wa bone a sa itse le se a buang ka sone.

"Ke jaaka gone gompieno jaana o utlwa go twe ba re re ba bolaetse dikgomo. Mme kana jone bolwetse jo jwa gompieno ga se jone jo re neng re bo tlhabela nako ele. Jo le rona tota re ne re sa bo solofela. Le yone kalafi ya jone ga re e itse. O bo o utlwa motho a phadimoga a re rona re ba bolaela dikgomo. Ga ke itse gore ba raya jang ka gore le tsone tse di sa tlhabiwang di ntse di swa fela. Tseo tsone ga ba re di bolailwe ke bone. Kana bolwetse jo le kwa Botebele bo tlhasetse. Ga ke itse gore koo ka ga re buse jaanong bo tsentswe ke mang."

"Owai, morwarra, mabapi le tiro ya go ruta, temananyana e ntse e a bonala. Kana gone tota batho ga ba nke ba tshwana botlhe. Ba bangwe ba a tle ba nne tsebe ntlha go utlwa, mme go nne ba ba itirang bo tsebe seutlwe le digogela thoko. Mme tota nna ke leboga ene kgosi Legole ka jaana o bua thata le bone, a ba kgothaletsa go inakanya le tumelo. Jaanong rra ka batho ba bantsho ba tlotala dikgosi tsa bone ga ba ntshwenye mo go kalokalo.

"Ene tota Legole ke Mosamaria. Mme jaaka o ne o bua, sebe sa phiri ke gone gore fa gongwe le ene o reetsa thata bannabagolonyana ba go tweng ke bagakolodi ba gagwe. Kana bone le maikutlo a bone ga o ka ke wa bo wa a itse ka gore ba utlwana le go re e re fa ba bua ba bo ba potologa. Mme rra basadi ba na le kutlwisiso tota.

"Owai, fa e le mo ga go supana ka menwana moo ga se mo motho a ka yang le gone. Selo se nna ke se lemogileng ka batho ba bantsho ke gore, ga ba itse go farologanya selo se e leng sa tlhologo le se e leng sa ka bomo. Fa motho a swa ba re o loilwe. Ga ke itse gore a ene motho o kile a tshela ka bosakhutleng. Ke raya gone morwarra gore mafoko a a ntseng jalo ga se a ka futsafatsang motho ka gore, gone ba tla nna ba rialo fela, mme ba tla dira eng?"

Ba basadi bone ba thamile kwa tlung ba ijela dikgang tsa bone. Fa e sale fela e re ba sena go nwa mmutshwana ba bo ba tlogela bannabagolo fa maribeleng. A sa tshege Mmamotshinwana fa ba ntse ba tlotla e le ene fela. Kooteng e bile o ne a sa tswa go amogela lokwalo go tswa kwa ga bone. A le badisa mmamoruti.

"A o lemoga gore se se diragetseng bošeng jaana se re sentse leina e le ruri. Kana ke raya gore lefatshe lotlhe le itse gore re fentswe ke Maburu." Moruti a mo tsena ganong a lebega a akabetse: "Mm, o raya jang kana? A e bile re kile ra lwa le bone bošeng. Kana nna malatsi a ke saletse kwa morago ka ditiragalo. O raya leng?"

Ramatlhomane a mo araba: "Kana batho ba dumela gore tsogologelo e mapodisi a kompone e e busang Matebele a neng a re a e dira ka maikaelelo a go thankgola puso ya ga Paulwe e ne e rulagantswe ke babusi ba garona. Ke raya gore ga twe malatsi a, fa o le motho wa ga Mmamosadinyana, fa a go bona Maburu a a go nyonyobetsa. Ba ikutlwa ba le motlotlo. Ga twe e bile ba a ikgantsha ba re fa re ka leka gape ba tla re tshwara ba re goromeletsa mo lewatleng la Kapa.

"Fa o bona ke riana, ga ke batle gore ba ba mono ba, ba utlwe le fa e le mošwadilenyana ka tiragalo e. Kana monna gore ba utlwe re sule. Ba ka re nyatsa go ya go ile. Ba tshwanetse ba itse fela gore rona ke rona fela, le gone ga go na tšhaba epe e e ka re fenyang. Ga ke itse gore yo go tweng Motsumi yo wa radikitso a ga a ise a utlwe ruri. Tota re ka mo tshabela kae? Tota nna ga ke itse gore Legole motho yo o ne a mo sela kae."

Moruti a bo a re, "Nna kana ga ke bolo go raya Legole ke re motho yo wa gagwe yo ke serukhutlhi sa setlhakanatlhogo. Mme tlhe fa a

ne a itse re ka bo re setse re utlwile. Kana ene ga a itse go tshwara ka tlhaa."

Ba kgaogana bosigo fela thata.

Banna, batho tlhe ga ba boi. Ija, le gale kana mogopolo lesilo.

Kalafi le pholo e ntle ke tsone boleng jwa tswelelopele ya lotsalo, boitekanelo le maikatlapelo. Fa kalafi e ne e seyo re ka bo re seyo fa. Mme e bile morafe mongwe le mongwe o somarela le go tlotlomatsa marethswa le bonokopila jwa kalafi ya one. Tota e bile seo ke sephiri sa morafe oo.

Ga go kgonagale gore o tlhaolele kalafi le thulaganyo yotlhe ya bongaka kwantle ga ngwao le setso sa morafe. Le gone kana mongwe le mongwe ke ngaka ka gore mmele wa motho o kgona go ikalafa. E bile motho mongwe le mongwe ke moloi. Fa re ne re se baloi go ka bo go se na dikgaba, lefufa, bobelotshetlha, ditshele le letlhoo le le kanakana le le mo lefatsheng. Mme o tla utlwa motho a re bosemangmang ke baloi ka gore bongaka jwa bone bo itaya bo re.

Hei! menwana le yone golo mo e a lowa! O tla bona motho a supa yo mongwe ka o le mongwefela a re ke moloi, a sa lemoge gore e mengwe e meraro e supile ene.

Tota bone bongaka le boloi di farologana jang le gone fa kae? Bangwe ba re di farologana fa mo gongwe go simololang teng. Kgang e kooteng fela e tla re jesa modikwadikwane.

Ba Suping bone ba ne ba ka go lobela dintsi fa o ne o ka ba raya wa re bongaka jwa bone ke boioi, kgotsa wa re boloi jwa bone ke bongaka, kana wa re boloi jwa bone ke boloi. Le gale tota selo se se tlhokafalang ke gore yo o lwalang a fole. Gore o fodile jang ga se mathata.

"Nna kana maloba ke a bo ke bonye mo go tlang ka diatla", Modise a phunya kgang. "Fa lo tswa fa ga me fale ke raya mmaabo ke re a tsoge a tsosa bana go sale moso ka ke ne ke biditse Kebalepile, o mpolelela gore ka tumelo ya bone ga twe bongaka jwa segarona ga bo a siama."

Tumelo a mo tsena ganong a bile a baya phafana fa fatshe: "Ga o itse sepe wena. Ga se koo ke kwano. Nna rra wa gaetsho o letse a nthaya a re mosimayana yo wa rona ga a kake a ya go rupa ka gore bogwera ke dilo tsa segologolo. Ke raya dilo tse nna ke di bonang."

Ga tsoga kgang ya moruthutha kwa ga mmaLorato. Mothibi a bo a tshokane a re, "Kgosi tota o tshwanetse a bitsa phuthego. Mowanyana o wa mmofolela o tshwanetse wa fedisiwa."

Tiroyaone a mo kgwelogela a re, "Wa re kgosi? Ga o itse gore le ene o dumalana le bone. Kana kgosi e ya rona fa o bona e riana le yone ba e kgwetse mathe mo ganong."

Dingwao tse di sa tshwaneng di kgomarelagana thateng. Jakobase o ne a gakgamadiwa thata ke boitshwaro jwa badumedi ba Suping. A sa bone pharologano e e kalokalo fa gare ga bone le batho fela. Le mororo phuthego e ne e gola, ditlwaelo le ditshekamelotse tsa bone tsa setso di ne di sa ntse di itshetletse. A ipotsa a bo a ikaraba gore tota se se ka bo se ne se bakiwa ke eng. A ipotse gore a mme tota ga se ene yo a molato. A ruri ga se gore ga a rute sentle, kgotsa gongwe batho ba Suping ba a mo utlwa mme ga ba kgone go dira se a se rutang. A nna le mathata a matona go rarabolola kgetsi e.

A se ka a ipona 'tsapa Jakobase. A ba kgalemela a menne phatla. A ba nyaletsa go dira ditiro tsa "badišhaba". Ya ne e kete o a ba gakatsa. A omane moruti o bo o itheye o re o tla ja ditlhare ka meno. A utlwisiwa botlhoko ke gore ba ne ba dira gore ba ba neng ba kgatlhega ba se ka ba tla.

Kooteng mogoma o ne a sa lemoge ka fa e leng gore batho bangwe mo motseng ba ne ba kgopisiwa ke dithuto dingwe tsa tumelo ka teng. Fa gongwe e re a ntse a omana jaana ba bangwe ba mo reetse fela ba itse gore o a ithamaka ka gore banna ba bone kgotsa batsadi ba ne ba se kitla ba ba letlelela go itatola ngwao ya bone.

Badumedi ba bangwe ba tlhaelela mo nageng. Ba kile ba re ba itepatepanya le diphetogo tse moruti o neng a re o a di dira, ga pala. Dikonkothela tsa badumedi tsone tsa re mme e bile ga re ye gope. Ba ne ba ikgomotsa ka go re Legole le ene e ne e le modumedi le fa a ne a sa ye kwa kerekeng ka metlha.

Ba kile ba re ba re he wee bogwera ga bo a siama ga fela go padile. Tota le ene Legole o ne a ka se ke a bo emise. O ne a bolelela moruti gore fa dikgosana di re bo nne teng ga go na gore a ka reng. Jaanong ka tota taolo yotlhe e le ka fa go borre go ne go sena gore bomme ba ka reng. Le bone ba ba neng ba ithaya ba re e ba tsenye tota tumelo ba ne ba itse fela sentle gore fa ba ka re ba emelelana le borre ba re bana ba se ka ba bo ya ba ne ba tla di gama ba sa di tlhapela.

Monnamogolo rre Digobe o ne a sa tswa go goroga a tswa morakeng. E bile a tla a sikere photsana mo legetleng. A lapile. Bana ba morwadia wa maitibolo yo a neng a nna le monnamogolo fa e sale mosadimogolo wa gagwe a ya maotwana funyela, ba bo ba mo setsesetse morago ka ba ne ba mo tlhoafaletse.

"A lo ke lo tseeng kwa banna ke a bo ke lo tletse nama. Lona kana le motho a lapile ga lo ka ke lwa mo tlogela."

Fa a rialo ke fa a neela yo mogolwane photsana e a neng a tla ka yone. Ba basimanyana ba rata go segana ka digarea ba re ba fetse ba tle ba ye go tlhasela monnamogolo ka ditso le diane tsa Bakwena.

Ba bonala ba fela pelo fa monnamogolo a ntse a tsere kgang le mmaabo. Fa yo mongwe wa bokgaisadiabone a mo raya a re a simolole go ba tlotlela dikgang tsa Bakwena, a mo kgalemela ka lentswe le le bonolo a mo raya a re, a iketle o sa ntse a nwa mmutshwana.

E rile go le kgantejana ba bile ba tloga ba itlhoboga a ba raya a re, "Go siame jaanong bongwanaka mmaalona o lo ntekodisitse, atamelang jaanong re itise." Ba rata go digelana mo isong mongwe le mongwe wa bone e le yo o batlang go bapa le monnamogolo.

Letlhogotshweu Digobe o ne a le mongwe wa masalela a Majatsie mo motseng wa Suping a a neng a sa ntse a tshela. A rwala motlhose. Ga tse o ne a sa tlhole a tlhoga moriri mo tlhogong. Tota fela, go tswa bonyaneng jwa gagwe o ne a tshwenngwa ke dikwaba.

A se ke a kgaogana le lore lwa gagwe. O ne a ka se ke a sute le seo fa. Kadija. A di bone tse dinnye le tse ditona. Tse di maswe le tse dintle.

A na le kgakologelo e e gakgamatsang. Fa ditlogolwana tsa gagwe di mmotsa ka ditiragalo tsa maloba tsa morafe wa Bakwena a thanthologe fela kwa ntle ga bothata.

"Ga re le tsoga lo lelela kgama le mogogoro. Rona ba bangwe re tla bo re seyo fa lo ja maswe a balekane ba lona gone fa. Nna bokala'aka ke setse ke le sekgoropa jaanong. Ke ipheletse. Ga go na sepe se nka tlholang ke se dira. Tona lefatshe le re le lwetse bongwanangwanaka. Lona go siame lo le rekisetse ditshaba. Re tla bona gore bana ba lona ba tla sala ba nna fa kae."

One a rata go rialo monnamogolo Digobe fa a ne a tshwere kgang le ditlogolwana tsa gagwe. A ba bolelela ka fa Bakwena ba neng ba sireletsa lefatshe la bone ka teng mo ditshabeng tsa diganka. Ba tsitsibane mmele fa a ba anela ka ntwa tsa Bakwena le Masonya a ga Moselekatse, le ka fa ba neng ba iteisanya borathana ka teng le

Makololo. E re fa a umaka ka fa Maburu a kileng a sia lepaapaa ka teng ba tshaba matsholo a Bakwena, ditlogolwana di swe ka setshego.

O ne gape a tlotlile gore fa a na le bone a ba rute diane le maele a segabone.

"Morafe o wa lona wa Bakwena bongwanaka ke one o motona mo go e mengwe yotlhe. Merafenyana e mengwe e ya Batswana ke matlhogela a one. Ke rona modi le thito... Lo tla nkgakologelwa ke sule. Ke raya jaaka lo gogwa ke borauwane ka dinko jaana. Ke ba tlhe, ka re ba tsoga ba lo itatola motshegare fela tadi e amusa. Itireng bommmasiloanoka fela, lo tla ipona".

Fa e ne e se go gotlholo o ne a sa ntse a le monnamogolo yo o thata. Jwa khupelo jone o ne a tswa le jone kgakala.

"Tota gompieno ke ne ke sa batle go bua ao. Ke batla go le ruta diane". Ke fa ba bintsha megatlanyana ka ba ne ba di rata thata.

A bo a simolola go thanthologa monnamogolo.

"Bongwanaka, selo se go tweng Motswana o botlhale. O ne a itse go lepa dilo. Le gone o ne a itse go bonela dilo kwa pele. Kana batho ba bogologolo ba ne ba ithutile botshelo, e bile ba bo itse.

"A lo itse setlhare sa mookana bongwanaka"? Ditlogolwana tsa gowa tsotlhe nako e le nngwe fela, e bile ba bangwe e kete ba tla ema ka dinao, ba re, "Ee".

Monnamogolo a bo a re, "Ahee! Se a tle se tlhoge se bo se gole mo teng ga segotlo. Jaanong fa go ntse jalo, ga re batle se huba kgotsa se swa. Mme fela jaaka lo tle lo bone bommaalona ba dira kwa masimo fa mabele a ntse a gola, le sone re se direla jalo. Mabele a a tlhagolelwa ka gore mhero o ka a hupetsa... Mme kana mabele one a a jewa, mookana ga o jewe. Re batla moruti wa one. Sebe sa phiri ke gore fa o ntse o gola e ntse e le one gape o a go tlhaba ka o mitlwa. Se se utlwisile botlhoko ka gore wena o ne o o tlhokomela o re o tla tsoga o go boloka...Wa bo o utlwa motho wa maloba a re, 'ka tlhagolela mookana ya re o gola wa ntlhaba. Fa a bua jalo motlapele o itse gore o utlwile botlhoko tota.

"Mme le lona jaaka bana ba rona, fa gongwe e ka re re se na go nna re lo godisa lwa tsoga lo itira dinare mo go rona. Mme le tsala ya gago e o e tshepileng, e kare o sena go e direla dilo tse dintle ya re ka moso ya bo e go fetogetse."

Monnamogolo a ntsha lonaka, a bo a le ngwaa a o tlhotlhorela mo seatleng. A o latlhela mo ganong. Bananyana bone ba tshege ba itumetse. Fa a sena go tsenya lonaka mo kgetsing a sutlha keledi

e e neng e elela mo leitlhong la molema.

Fa ba sa ntse ba re o tla simolola le lengwe a bo a re, "Lo tla tsoga lo nkgopola. Ke a tlhe Makgoa, a tsoga a le tsentse kafa le kafa." ke fa bana bone jaanong ba sa itse gore a re go rileng. Ga a ise a tlhole a senya nako, a bo a ba tlhaba ka le lengwe.

"Mm, seane sa bobedi bongwanaka se bapile fela le sa ntlha. Lo nthetseng thata ka gore ke tsoga ke lo botsa dipotso ka moso pele ga ke ka lo bolelela a mangwe."

Ba thaakanya ditsebe. "Lo itse tholwana ga ke re"? Bananyana ba araba ba re, "Ee".

"Ke a itse gore lo a e itse bongwanaka. Tholwana ke selo se se lebegang se le sentle thata le gone e borethe. Mme 'tsatsi lengwe lo e tseye, lo bo lo iphunya. Yo mongwe wa lona a bo a e baya mo lolemeng. Botlhoko jwa yone e ka re bo ka kgwisa. Le one mokgwapha tota o botoka.

"Ehee, jaanong motho wa maloba a bo a re: 'O se bone thola borethe, teng ga yone go a baba'. Mme le motho, le fa a ka nna tsala ya gago o mo ele tlhoko. O ka bua le wena ka lentswe le le monate. A lebega a le bonolo... O sa lemoge gore pelo teng phuti."

A bo a gadima mmaabone.

"One Makgoa a a tletsetletseng mo a, lo a tlhokomele. Tota lona legale kana lo bana."

Bananyana ba tshega fa ba simolola ba lemoga bokao jwa seane se. Ba itumela mo e leng gore ba ne ba hutsa fela gore go se ka ga twe ba ye go robala. Mmaabone le ene a hupetse ka ditshego. O ne a tlhola a ba bolelela gore rrabomogolo ke motho wa maitemogelo mme ba ne ba mo reetsa fa a bua.

"Sabofelo le bo le ya go robala. Lo itse mmeto, one o re katelang mabele mo go one o. O rokwa ka loma. Mme loma lwa teng ga lo tshwane le lo lo tlholang lo mpona ke roka dikobo ka lone. Lone lo na le dintlha tse pedi. Mme fa o sa le tshware sentle, e tla re fa o re o tlhaba kobo, o bo o re o a le somola, lo bo lo go tlhaba. Fa gongwe o bo o tswa madi.

"Mme le batho ba bangwe ba ntse jalo. Wena o ithaya o re motho ke tsala, ka nte o go feditse. O go raya a re, mme fa a pota ka fa a bo a re. A go loma. Lo itlhokomele bongwanaka, ditsala di bosula, mme go thata gore o di lemoge ka di loleme lo borethe. Nna ga ke itse gore ga ba borralona ba ba inakantse go batho-basweu ba sa ba itse ga ba ka ba tlhanogela ba tla reng."

"Nna tota fa o mpona ke ntse jaana ga ke batle go utlwa sepe ka batho ba. Batho ba basweu, ba loleme lo borethe. Ke bo-nkgate-ke-tlhaname. Ba bori, e bile ba na le ponelopele. Mme ...

"Nna ga ke simolole go ba bona mono. Meno a bone masweu..."

Kgosi a reetsa Motsumi ka kelotlhoko fa a ntse a bua, mme e kete ga a dumalane thata le ene. Le gone a gakgametse ka o ne a itse Motsumi e se motho yo o buang bobo.

"O tla intshwarela mong'ame, kana tlhotlho logolo lo tsosa dilet-seng. Ke raya gore batho ba rra fa o bona ba riana ba tletse tsone dikhumo tsa rona fela, ga gona sepe gape. Gone gompieno jaana, batho bantsho kwa gaetsho ba ya majako mo meepong ya Makgoa le mo dipolaseng tsa bone. Ba tlhobogile temo, yone e e leng gore ba tswa ga Lowe ba ntse ba itshetsa ka yone. Mme ba ne ba sa itire. Ba ne ba patikwa ke bone banna ba ka makgetho. Gone gompieno jaana bontsi jwa lefatshe la gaetsho le nniwa ke bone, rona beng ba lone, ba re re bomaipaafela."

Kgosi a mo tsena ganong a re, "O a bo o reng monna Motsumi fa o a bo o nkgola pelo jaana. Mme kana ba ba mono ba, ba tlisitse ke morwarrago monna."

"Ke boamaruri mong'ame, gone fa ba goroga go nna boitumelo. Le rona ba ne ba re raya ba re ba re sireletsa mo Maburung. Gone gompieno jaana ba tshwana fela le one. Ba re jetse makanangwana batho ba ga Mmamosadinyana. Ba ja le Maburu rona re setse mo payeng. Ke raya gore kgosi, ditirisanyo tsa gago le banna ba o di tlhokomele, ba ka go lotlhanya le morafe wa gago. Le yone tumelo e ya bone e na le mokgwa."

E rile fa kgosi a mo fetola a re, "Mafoko a gago ke a a utlwa monna Motsumi. Mme tota nna ga ke ise ke lemoge sepe se se maswe ka banna ba. O se ka wa akanya jaaka baša monna, kana bone ba magalamasuke. ba dira diphetso ka pele, le gone ga ba tshepe batho ba bangwe."

Motsumi o ne a le motho yo o boleta, a ole makgwafo. Ba bangwe ba ne ba re o ba fedisa pelo. Ba re o moriti o tsididi. O ne a se motho yo o balabalang. A le bokgola. O ne a sa tswa go goroga bošeng mo Suping, mme a tlwaelana thata le kgosi, a bo a felela a mo dirile mokwaledi wa gagwe.

"Hei, o a bo o letse o mo utlwile moruti Jakobase? O a bo a letse a dira go swela."

MmaModiri a kgatlhantsha mmaModisaotsile ka mafoko ao fa ba kopana kwa nokeng. Ga twe moruti o ne a letse a ruta ka phodiso. Thero ya tshipi eo e ne ya gapa ba le bantsi maikutlo. Ba re o ne a tlhalosa ka fa Morwa-motho a neng a fodisa balwetse ka teng mo metlheng ya bogologolo. A eta a a fa dikai tsa ba ba neng ba fola go tswa mo thamageng.

A bua a sa kgwe mathe mmaModiri fa a re o gopola thero ya ga Jakobase .

"O a itse fa a ema a riana, a re, Morwa Motho a raya Lasaro a re 'ema ka dinao tsa gago Lasaro, mme Lasaro a ema', ka utlwa phuthego e gogomoga maikutlo."

MmaModisaotsile a mo tsena ganong a re, "O se ka wa rialo tlhe mma. Kana nna ke ne ka tlhela go nna teng. Monnamogolo wa gaetsho o a bo a ne a sa tsoga."

MmaModiri a galaotega: "Moruti e bile a re ga re a tshwanela go tshoswa ke bolwetse, le fa e le lone loso tota. O bile a re, e ya rona kalafi e dirisanya le badimo mme ga e a siama. Ke raya gore wena o kile wa se bona kae marapo a fetolana le motho? Marapo a kile a fodisa motho kwa goora mang? Batho ba monna ba a bo ba re tsietsa."

MmaModisaotsile a mo reeditse ka kelotlhoko mme a lebega a sa dumalane le polelelo ya tsala ya gagwe. A akabetse.

"Mme nna tlhe mma matsale o kgona go fodisa. E bile a re ke boswa jo a bo filweng ke rragwemogolo. O raya gore ke se ka ka mo dumela mmaModiri?"

A mo kgologela: "O tle o dumele a go alafa o tla ipona. Ga o kitla o tsena kwa legodimong. Tota le gone ka moruti o re fa ditlhare, o tshwenngwa ke eng?"

MmaModisaotsile a mo fetola e bile e kete o batla ba fedisa kgang a re, "E-e, wena mmaModiri monna o ka kgaoganya motho le bo matsalaagwe. Nyalo mma e a ilelwa. Fa a ka ntlhala gone fa ke tla tlhola ke bona kae yo mongwe?"

Ga a ise a tlhole a mo senyetsa nako a bo a tsaya kgameo a ya lapeng.

Badumedi ba bangwe bone ba ne ba sa batle go bua sepe ka kgang e kwa malapeng a bone. Ba ne ba lemoga fa e ka tsosa dikgang fa gare ga bone le borre.

"Puso ya segompiano e re e lo tliseditseng e tshwana le molelo, e a kgotediwa. Mme dikgong tsa yone ke madi. Ke gone fela e ka tswelelang ka thelelo." Ramatlhomane a phunya sekaku. A se ka a gakgamala thata fa a bona kgosi a lebega a tshwarwa ke kgakge.

Ba ne ba sale ba bua ka kgang e boRamatlhomane mme ba sa itse gore ba ka e bolelela kgosi jang. Ba ne ba itse fa e ne e kile ya tsosa dikgang mo mafatsheng a mangwe a Mmamosadinyana o neng a busa mo go one.

"Ke itse fela sentle gore mo tsamaisong ya lona ya segosi selo sa go nna jalo ga se a tlwaelesega. Mme kana go tshwana fela ke gore le lona dikgosi tsa batho bantsho lo tlama batho ba lona go ntsha sehuba. Le gone gape lo a ba lefisa kwa kgotleng lo bo lo ba tseele le matimela. Fa go ne go sa nna jalo lo ka bo lo seo fa. Mo nakong ya segompiano mokgweleo otlhe wa go tsamaisa tiro ya lona kwano o mo maruding a puso ya ga Mmamosadinyana. Madi a re a dirisang go lo busa ka one ke lekgetho la baagi ba gaetsho kwa Enyelane. Mme rra ba re ba ba baletswe jaanong, le lona lo iteke. Le kwa lefatsheng la Basotho ba ile ba tshoga thata fa re ne re ba lebisa mafoko a .. Mme kana sengwe le sengwe se a tlwaelwa."

A iketla go bona maikutlo a kgosi. A tloga a tswelela ka gore, "Go kgaosetsa puo ka bokhutshwane rra ke rata go go itsese gore re bonye go tshwanela gore re go kope gore o lope batho ba gago gore ba ntshe lekgetho. Monna mongwe le mongwe o tshwanetse a kgetha. Ga ke a tshwanela go go fitlhela sepe kana o mokaulengwe wa me."

Kgosi a leba mokwaledi wa gagwe mo matlhong, a re, "Mmotse gore o raya re kgetha ka eng".

Ramatlhomane a fetola: "Ka madi".

"Owai, rona re batho ba Modimo fela mong'ame. Le one madi ga re a itse."

Ke fa a jele magala Legole a bile a itshutlha mofufutso.

"Nnyaa mokaulengwe wa me, madi ke madi fela. Motho o ka nna a rekisa le fa e le namanyane mme a kgona go bona madi. Kwa Kolone batho ba bantsho ba ipatlela ditiro kwa meepong mme ba bone ledinyana, mme ba kgone go kgetha. Kana maano ga a site. Tota le Basotho ba dira fela jalo. Le fa gone ba ntse ba lela ba a leka."

Kgosi a fuduega maikutlo. A ipotsa a bo a a ikaraba gore tota o ya go raya Bakwena a reng. Fa a akanya gore se ga se maikutlo a gagwe le gore tota e bile ga a dumalane le sone, mme a tshwanetse go ya go se begela batho, ya ne e kete o ka swa. A ipotsa gore tota

ba bo ba go mo raya ba reng. A ruri kgang e ga e na e mo kgaoganya le morafe.

Mafoko a ga Motsumi a ralala mogopolo wa gagwe a bo a ikutiwa a itewa ke lotswalo. Ba kgaoganye fela go ntse go ise go utlwisisanwe sentle.

Go ne go le maitseboa mme Sabone a fitlhela kgosi a ntse a itisitse le mohumagadi. Fa ba sena go botsanya matsogo Legole a re, "Banna tlhe re kile ra itshela molelo."

"Ao, o raya jang ne Mokwena?" Sabone a mmotsa e kete o a kakoba.

"Monna, fa o bona ke riana, ke swabile nko go feta molomo."

"O a bo o reng ne montlepoo?" Sabone a bonala gore o swegaswegala gore kgosi a tswe ka dikgang.

"Kana molaodi o tlhotse a mpileditse kwa kampeng. Fa ke tsena koo a feta a mpolelela dilo di gana go fela. A re banna mo motseng mo ba tshwanetse go kgetha. Mme rra ga ke a mo lobela. Ke mmoleletse gore batho ba me ga ba na madi a a tikang masogo. Ga ke itse gore a ke gone gore o bona leuba le."

Sabone a lebega a sa dumele mafoko a ga Legole.

"Kgang e mmabatho e masisi. Fa batho ba ba goroga a ga ba re raya ba re ba tlile go re sireletsa, le go re tlhokomela ka ditlhabololo tsa bone tsa Sekgoa? A ke bone ba ba ka bong ba bua jalo gompieno? Nna mme ke sale ke simolola go tlhobaela fela fa ke utlwa go twe moruti le ene kwa o tlhakaladitse a re go ntshiwe phalalo. Ka bona gore golo fa fela ga e ntšha e kgologolo. Tota batho ba ba re re tseye kae madi?"

Legole a mo tsena ganong: "Fa ke mo raya ke rialo a re re tshwanetse ra rekisa one masalelanyana a dinamanyane tsa rona. Ga ke itse gore a o teng monna yo o a tleng a sale fela a se na le fa e le e nngwefela. A re bana ba basimane le borraabo ba tshwanetse go ya go batla ditiro kwa meepong ya Kolone le kwa masimong a Maburu.

"Ao kgosi, one Maburu a re a tshabetseng mo go bone? Re e latelele mosimeng? Tota le gone fa a bo a re re rekise dinamanyane tsa rona jaana o raya tse di tswang kae di feditswe ke rontopese."

Sabone a bua ka lobaka lo lotelele a eta a tlalelana.

"Mme ntlha pusonyana e ya bone e kete e tla re seleka. Batho

ba fela kooteng ba tla lala ba re apesitse kobo ka letshoba".

Legole a kgala moruti go bo a ne a lebega a dumalana le ba puso ka o ne a sa ba buelele.

"Tota nna jaanong ke dumela mafoko a a kileng a buiwa ke mosimane yo wa mokwaledi wa me. Kana e kile ya re ke na le ene, golo foo e bile re ne re le babedi fela, a mpolelela ka maitemogelo a bone kwa Thaba Ntsho.

"O ne a nthaya a re, puso e ya ya tshireletso ke mosekela mpeng. O ne a bua boamaruri tota. A re le bone kwa ga bone, ba mo mathateng a re leng mo go one a. Mme e bile bone kana ba botoka ba ya majako mo dipolaseng tsa one Makgoa. Jaanong rona ke raya, re ba tshotswa fela."

Kgosi o ne gape a gakologelwa mafoko a ga ra-Modisaotsile fa a ne a re: "Tota nna morwarra, ga ke dumalane le puo e e tletsetletseng mo ya gore moruti o molato. Ene re mo golega fela. Ke ikana ka Bakwena ba ntsetse. Melao e ya kgobelelo e tliwa ke batho ba ba puso ya tshireletso."

Moruti o itse mathata a rona. Ga ke dumele gore o ka re jela ka fa teng. O tla bo a le setlhogo, le gone a se motho wa Modimo. Le fa motho a se ke a itsewe e se naga, nna ke le nosi ke ithaya ke re ke a mo itse. Tiro ya gagwe ene mono ke go ruta lefoko. Kana ga twe montsamaisa bosigo... ke yo, ka re lo tsoga lo mo leboga a sule. Gone gompieno jaana bana ba rona ba itse go bala. Ba bangwe ba a kwala."

"A re ithuteng gore re ne re bua motho bontle a sa tshedile. Ke itse fela sentle gore batho ba ba ntseng ba re ke moruti yo o tsoberang molaodi ke podi ya tsela ya kwa ga mmaLorato. O a itse mosadinyana yo ene tota o tla re senyetsa motse. O lesukuru. Fa e le ene le yo o go tweng Radikodintane ba feretlha batho maikutlo."

Sabone a ikarabela. "Nnyaa, nna kgosi tota gone ke ne ke sa re moruti o molato. Ke ne ke setse fela ke re bangwe ba a mmelaela, ba re o teme pedi. Mme e bile go ne go bua batho fela ba ba nang le tlhaloganyo. E seng bo-mmaLorato."

Dikgosana tsa intsha mo masweng. Tsa bolelela batho ba tsone ka thulaganyo e ntšha ya lekgetho. Letsatsi leo ba neng ba ba begela kgang ka lone ba rothothwa ke batho ka dipotso. Ba ba nyatsa gore ba ne ba dumelela eng. Ba golega batho ba Modimo. A o ne o ka ganetsa molaodi wa Lekgoa tota!

Mme ruri ba ne ba re ba leka go gana lokgetho mme ga fela go padile. Dikgosana tsa tlhalosetsa morafe menangwana yotlhe e kgosi o neng a lekile go e bontsha molaodi mme ga felela go sa thusa sepe.

Bogale jwa batho kwa Suping jwa peperetla.

"Ao, batho tlheng ga se nna yo ke rileng lo kgethe. Ke gore malatsi a fa lo le mo game lo bua fela ka lone. Rona jaanong e bile re setse re selekegile ke kgang e ya lona. Ago, lo ri'jang ne fa e kete lo tlhoka se lo ka buang ka sone jaana!"

A bo a raya gore ba tle ba bue thata mmaLorato.

Sello, yo o neng a sa tswa go fatlha dipeba fa logoreng, a goga sepora sa gagwe a nna fa fatshe, a bo a raya Radikodintane a re, "O a bo a batla go tloga a re re a rumolona kana fa o mmona a riana. O fitlhela a reeditse banna ba bua o sa itse gore a re go rileng ka ene."

Modise a tsweledisa kgang.

"Jaanong banna a lo ko lo mpolelele, lone lekgetho le la lona ba tlile go le kgobokanya jang? Ba solofela gore re tla le isa kwa go bone ampo ba tla tla go le itseela mo malapeng? Dilo tse re tla di bonang mo Suping!"

Ya bo e latlhela tlhware logonnyana namane e tona. "Tota nna Radikodintane, fa lo ne lo tle lo ntheetse fa ke bua, dilo di ne di ka bo di sa tlhakatlhakana jaana. Nna kana ka re batho ba re a ba lesa. Ke gore motho wa bo Ramatlhomane o a ne a tonosa dimpanyana a bo a re re dire sele le sele. Mme tota batho ba re ba tsenngwa ke bogosi jwa rona. Re ka bo re tle re eme ka dinao re le banna mo motseng mo re gane, gore re tle re bone gore mang o tla reng. O raya gore re ka tla go kgerisiwa ke batho ba le batlhano fela re le kanakana. Ae!"

Sello a mo tsena ganong: "Honeo, m-m. A o ko o ikatle mogolole, kana ga lo ise lo nkarabe. Nna ke batla go itse fela gore a ba tlile go re lata nee. Mo ga go tlhola re ntse re re he wee go itaya gore ga go thuse sepe ka gore ba setse ba dumalane koo le ba bogosi."

Radikodintane: "Oo, e bile wa re go dumalanwe? O re bolelela ka

dilo tsa seroophathe wena. A se teng selo se se a tleng se dumalanwe morafe o sa rerisiwa? Rra wee nna ga ke atla go forwa. Nna kana le lone lekgethonyana lone leo la bone ba tla le bona kwa ba le ithutetseng teng mo go nna."

Sello a itse gore ba kgomile motshitshi. O tla ja motho nko e sa butswa Radikodintane.

"Nnyaa, ikatle mogolole se omane. Ga se gore kana le rona re a le rata. Nna ke ne ke setse ke raya fela gore ba tla nna le mathata fa e le gore ba ithaya ba re re tla nna re bopelela re ya kwa kampeng re le isa. Tota le gone ga ke dumele gore a go ka nna le mongwe yo o ka tlang kwa game a re ke kgethe."

Modise a lemoga gore kgang e fela kooteng e tla nna thata, mme a gakolola ka gore ba e lese ba tla utlwa kwa mmu wa sekara o tla welang teng. Ba itse go tswelela ka tse dingwe phafana e sa kgale.

"Phuthego ya Modimo e e rategang, motse wa Baroma o ne o tletse bosula. Baroma ba ne ba rapela medimo ya disetwa le ya dinaledi. Kgosi ya bone e ne e le seganka. A sa tshabe sepe. Le fa e le one Modimo tota. A le dikgoka. Le gone a le boikgogomoso.

"A se na sepe le ba ba humanegileng. A le segagapa e bile a batla gore tlotlo yotlhe e tle go ene. Ditšhaba tse dingwe di mo tshaba. A sa reetse batho ba gagwe. A se na bagakolodi. A rata dikhumo. A gatelela ba ntlo ya tumelo. A ba latlhela ka dikgo-legelo, ba bangwe e bile ba swela moo.

"Mme rona gompieno re lesego, kgosi ya rona e bonolo. Kgosi ya rona ke modumedi. O rata batho ba gagwe. O tsaya batho ka tekatekano. O pelonamagadi. Le ba a dirang le bone ba puso ya ga Mmamosadinyana ba pelotheri. Ba itsege ka kagiso le thokgamo. Le mokgwa o montle wa bone wa setho o ba tlotlomaditse mo ditšhabeng tse dingwe."

Lentswe la ga Jakobase le eta le roroma fa a ntse a tsweletse le thero. A ne a le tsholetsa, abo a le digela kwa tlase. Go rile tu! mo ntlong ya tumelo. Le ntsi fa e feta fa go wena o kgona go e utlwa. O a ne o utlwa leseanyana le ngaagaa, mmalone a bo a le didimatsa ka pele.

Kwa morago o a ne a bona mongwe a ngwaa yo a bapileng le ene, a bo a mo sebetse, yo mongwe a bo a koma tlhogo. A ba

gopotsa kgakala Jakobase!

"Bagaetsho, re tshwanetse ra tlotla babusi ba rona. Lokwalo lwa re, batho ba ba beilwe ke Modimo mo maemong a ba leng mo go one. Go raya gore ba mo emetse mono lefatsheng. Ke gone ka moo re tshwanetseng ra ba naya tlotlo yotlhe e ba e tlhokang mo go rona. E a ba tshwanela. Le gone e ba lebanye. Ga re a tshwanela go ba nyatsa le fa e le ka motlha. Tota e bile ga re a tshwanela go ba ngangisa. Kana bogologolo mmusi o ne a se ke a ganediwa. Tota le sone Sekwena sa rialo sa re, 'la kgosi le agelwa mosako'. Tota se se raya le bone ba puso e e re okametseng. Kana ke mokaneng ke dikgosi le bone ka gore ba re tlhokometse."

A kgwa mowa go le gonnye a tloga a re, "Bagaetsho lokwalo lwa re re neeleng Kaesara se e leng sa gagwe. Mme le Modimo le mo neele tsa gagwe. Gakologelwang bana ba Modimo o o rategang gore re baeng mo lefatsheng. Tota rona legae la rona ke kwa legodimong. Mme re bo re le bomang ba e ka reng babusi ba re re ba neye se se ba lebanyeng ra gana ka sone.

"Kwa re yang teng ga go kitla go nna le komelelo. Ga go na tlala. Le gone koo ga re kitla re kgetha. Ke gone ka moo lefoko le reng fa re sa ntse re le mo lefatsheng re tshwanetse ra dira taolo le thato ya babusi ba rona."

"... Nna kana ga ke gane, ka re tsamaya o ye go mo raya a nkgethele. A ke re wa re a re ga re a tshwanela go gana go kgetha. Nna mma ga ke na madi."

Ke fa a tlhakaladitse Modise, e bile e kete o ka tlolela mmaabo. Mosidi a mo fetola ka boikobo a re, "Nnyaa, ke ne ke re moruti maabane kwa tshiping o ne a gakolola phuthego a re re tshwanetse ra tlotla babusi. Ga ke ise ke re o ne a re re kgethe."

"Dumelang mo gae. Wena tlhe o setswerere ntsalaka. O a bo o ntse o tshwere mmu fela?"

MmaSello a inamologa a goletsa lepai le a neng a ithathile mo letheke ka lone.

"Ao dumela tlhe mmaGoitsemanang. Ee mma, ka re ke dire dipolwanenyana ke tle ke bopelele mogoafatshenyana fa morago fale."

Fa a rialo a bo a supa go bapa le loobo lo go neng go gotsetswa mo go lone. Sello a bo a ba tlogela a leba kwa ga mmaLorato.

Ba tshwara kgang ya lekgetho ka nako e telele. Ba ngongorega gore ke eng fa banna ba bone ba tshwanetse go kgethisiwa.

"Tota batho ba ba ikaeletse go ja banna ba rona ntsoma. Ba re rona re tla ja eng? Le gone fa ba batla makgetho ke eng ba sa ye go a tsaya kwa Makgalagading kwa?" Ke fa a tenegile tota mmaGoitsemanang.

"Moruti le ene o re batla phalalo ka fa. A mme re tla kgona Bakwena."

MmaSello a se ka a umaka gore o ntse a tshwere kgang e le monnamogolo wa gagwe. Fa mmaGoitsemanang a mo laela ke fa a re, "Hei, fa a ne a le fa Sello o ne a tlile go ganela ruri."

Le kwa ga Tiroyaone kgang e e ne e kile ya lara.

"Tota ga twe ke eng fa e kete morutinyana yo wa lona o tla lala a le tobekantse ditlhogo jaana? Maloba o ne a lo raya a re bogwera ga bo a siama. Gape lwa re a re bongaka jwa segarona ke boloi. Go nyala lefufa le gone ke molato. Tota a re go tweng?"

"E ntse e le ene gape a re lo tshwanetse lwa utlwa babusi. Ke eng fa a sa re lekgetho ke sebe? Ke gore mo go ene dilo tse di sa siamang ke tsa tlholego ya rona ya Setswana. Magosi a rona a tswa kgakala a re bolelela gore ngwao ya rona e itshiametse fela, e bile ke boswa. Moruti wa lona ene a re lo e latlhe. A ke gone fa re tla bo re supa tloto go babusi? Motho yo wa lona kooteng le gone o utlwana le go ikganetsa."

Kgantelenyana mmaModisaotsile a bo a re, "Wena kana mogatsaka ga ke itse gore o itshwenya ka eng. Tota kana nna le teng kwa tshiping, ke a bo ke ile go itseela ka tsebe fela. Ga ke re fa ke sa ye, bommadikitso ba tla bo ba tla fa ba rwelerwele diteme ba tla go nkaketsa. Nna gone ke modumedi, mme segaetsho sone ga ke ka ke ka se latlha. Legoka".

Tlamelo, maitibolo a ga kgosi Legole, a kubugelwa ke bolwetsi. E rile go ise go ye kae a bo a gora kika. O ne a setse a fedile e bile dikgopo di bonala. Morafe wa Bakwena fa ba re ba akanya ditiragalo tse tsotlhe e ne e kete ba ka swa. Ntshenatshe.

"Tota gone fa o ka bona motho a kgwa matlhole malatsi a ka nna mararo a tlhomaganye a palelwa ke go ja le one motogo tota, o itse gore o a tsamaya. E rile a sena go nna a rialo, Tumelo a bo a ema a laela mmaabo. "Nte ke eme fa kgosing. Gongwe ke tla diega. Fa Tiroyaone a ka sala a mpatla o mmolelele gore ke tla mmona ka moso."

"Lo mo fitlhile ngwana wa lona bagaetsho. Ga re itse gore rona re tla sala re fitlha 'e mang. Re tla sala re jewa ke dintša. Mme tlhe batho betsho lo se ka lwa itlhaganelela go phatlalala. Bana ba lona ba lo sobetse moroko ka kwa morago ka kwa".

Rre Digobe a goga sa gagwe a nna fa fatshe.

Moruti o ne a kile a re o leka ka tsa Sekgoa ditlhare, ga pala. Monna mongwe wa ngaka ya Sekgoa a romelwa go tswa kwa Kapa go tla go thusa, ga fela go padile.

Batho ba dira gotlhe mo ba neng ba ka go kgona go gomotsa kgosi ya bone le ba ntlo ya gagwe. Tota le morago ga phitlho, Bakwena ba nna fela kwa kgosing. E rile go ise go ye gope Kgosi Legole a simolola go phuthologa mowa. Mme go ne ga tsaya mohumagdi sebaka se se leele gore sengwe le sengwe se boele mo mannong.

"Mme kana fa ba ne ba kile ba mo leka ka tsa segarona o ka bo a fodile. Jaanong kana mathata ke gore re ikantse baruti fela." A lebega a utlwile botlhoko Tumelo fa a ntse a tshwere kgang le Sello kwa kgotleng. Tsala ya gagwe ya mo fetola ka gore, "Ga re mme kana le bone bonkadilatlha ba kile ba re ba a leka ba paletswe. Ga twe borangwane 'a kgosi ba ne ba kile ba re ba a ba phutha mme ba itswela fela. Tota kana malatsi a ga go na bomatwetwe, ke bomagagorwane fela ba ba tletseng mo motseng mo. Di kgaetse".

Le kwa ga mmaLorato kgang e ne e le yone fela.

Tshokologo ya 'tsatsi leo a bo a gaketse Radikontane: "Ee, ke gone go tloga ba letlelela metsenelela ya dingakanyana tsa bone tsa Sekgoa. Ke a lo bolelela ka re mosimanyana yo o ka bo a sa swa. Nna kana ga nke ke loba sepe. Batho ba ga ke ba tshabe kana nna

le gone."

Fa a rialo ke fa batho ba tshogile. Go ntse go twe, "Ba a bo ba mo rileng Radikodintane jaanong"?

Mosadi mongwe yo a neng a le fa tlase ga bone a bo a re o a akgela. A ikotlhaela gore o ne a ntse a re o dira eng.

"O ne o le mang wena o ka itseng maoma a lekgotla? Kana ga twe le rogabatho. Nna mmagake bao. Ke lo utlwaletse basadinayana ba mono gore ga twe lo bommaditshebo. O ipapiseditse le rona gone gore o tle go aka fa."

Rre mongwe a mo tsena ganong e bile a tlhaelets a re, "Ikatile mogolole, o utlwile. Ga re motho yoo ke ngwana wa gago."

Mosadi wa batho ene a bo a ngwangwaela a ya go nna le ba bangwe ba ba neng ba ituletse ka fa morago, mo moriting wa 'tlhare sa mosetlha.

Sello a lemoga gore monnamogolo o sa ntse a tlaletswe.

"Hei, o a itse nna ke utlwile fela naledi ele ya maabane bosigo e nkgola pelo. Kana ka re e simolotse fela e fulega e tswa ka fa botlhaba, ya ne e kete e a fologelega e lebile borwa, ya bo e phatlakana ka bogare e bile e kete ditlhase tsa yone di tla wela fa fatshe. Ka re fela ka re, golo gongwe motho mongwe yo motona o tla tsoga a latolwa.. Kante ke raya ngwanake tota. Oo, mme tlhe batho re a bo re latlhegetswe."

E re o tla re dilo di apere tshiamo mo morafeng e be e le fa kgosi e utlwana le borangwanaa-yone. Go rena kagiso.

"Ke lo bileditse fano bagaetsho, lo le dikgosana le marara a motse o wa rona." Legole a bua ka boikokobetso e bile e kete o a okaoka.

"Selo sa ntlha bagaetsho, ke batla go le leboga mo tirong e lo e diretseng nna le ba ntlo ya me, fa mosimane a sena go tlhokafala. Lo dirile sone se borra a lona mogolwagolwane ba ileng ba se bua ba re 'fifing go tshwaranwa ka dikobo'. Mme tlhe batho betsho ka re le ka moso. Lo ile lwa ntemotsha gore bongwanake ke bana ba lona.

"Mme kgang e ke e lo bileditseng fano gompieno e khutshwanyane fela. Kana borangwane, mosimanyana yo wa me wa bobedi o setse a godile. Ke ne ke akanya gore go ne go ka nna molemo gore re mo tlwaetse tiro ya kgotla go sale gale. O tshwanetse a itse maikarabelo a bogosi a sa ntse a le kana. Le lona lo a bona bagaetsho gore malatsi ano loso ga se sepe. E ka nna ya re ka moso lwa utlwa ke latolwa. Lo tla buswa ke mang?

"Mme e rile fa ke ntse ke akanya ke le nosi, ka bona gore go ka

nna botoka gore re mo romele kwa kgaolong ya Kgalagadi a ye go busa koo. Kana batho ba ba Kgalagadi le bone jaanong re setse e kete re a ba latlhelela. Ke mosupi wa gore le bone ba ntse ba re re ba latlhile. Batho bao kana bagaetsho ke bana ba rona. Re tshwanetse ra ba tlhokomela. Fa re ka ba itlhokomolosa ba tsoga ba re palela.

"E kete ke buile ka nako e telele bagaetsho, mme ke tla rata gore jaanong ke kgwe mowa. Ga ke itse gore lona maikutlo a lona mabapi le kgang e ke eng. A me a kalo 'betsho."

Motladi, kgosana ya Difetlhamolelo, a nna wa ntlha go akgela mo mafokong a kgosi. O ne a le sekhuruntlhwanyana jaana. A seka a itshwenya ka go rwala borampeetšhane. E re fa a tsamaya motshegare, tota le bosigo fa ngwedi a bonesitse thata, o fitlhele tlhogo ya gagwe e ntse e re phatsi! phatsi! Ba bangwe ba ne ba mmitša Selailai.

"Batsadi ba me, nna ka re mafoko a wetse. Ke ne ke setse ke re ke itshelele kgama metsi fela. Rona ba bangwe re setse re itsofaletse, mme fa re sa rute bana ba ba rona go ikemela ka dinao tse e leng tsa bone, ba ka tsoga ba latlhega, segolo bogolo jaaka re tlhasetswe ke badiššaba jaana. Kana batho ba, ba batla re tlogela segarona. Jaanong baša bone kana ga ba na sepe, ba fokwa ke phefo. Mme nna rra ke ne ke re e re jaaka a tla bo a tsamaya jaana a patwe ke mongwe yo mogolwane. O tloga a feta a re tshegisa batho a tsena kwa."

Dibui ka go latelelana ga tsone tsa iteela kobo moroko mo mafokong a kgosi. Ba lebega ba itumeletse thata mogopolo wa mong wa bone.

Fa ba boela kwa malapeng a bone, Thipe a tshokane a re, "Nnyaa, mme tlhe banna mosimane yo Legole tlhaloganyonyana e sa ntse a thenyathenya. Nna kana ke ne ke setse ke re baruti ba ba mo tseetse boboko."

Go ne go na le matlhasedinyana a Bakgatla le Balete a a neng a nna mo lefatsheng la Bakwena. Ba ne e tle e re fa ba thamile ba re ba ikopetse boagedi mo Bakweneng. Kwa Suping ba ne ba itse fela sentle gore ke bafaladi. Ga twe ba ne ba tshabile, ka ba ne ba tsuolola melao ya babusi ba bone. Kooteng baeteledipele ba bone

ba ne ba lwela bogosi. Bakwena, ka ba ne ba le dipelo di namagadi, ba ba amogela mo lefatsheng la bone. Molelwane wa bone le Bakwena ya nna molapo wa Metsimotlhaba go ya go tsena kwa go wa Kolobeng.

"Tsatsi le Bakwena ba ba kgalemelelang go ja dikgomo tsa bone la nna lengwefela. Ba rata ngwao ya bone batho ba Suping. Fa o ne o batla go ba kgopisa segolo bogolo o ba pote ka fa go yone. Ba ne ba ka go bifela, wa bo wa re ga se bone.

"Monna Mogotsi, kana jaanong o godile. O monna". Sabone a bua a tlhomile morwa kgosi matlho.

"Ke go bileditse fano go tla go buisanya le wena ka kgang e e masisi. Maloba re ne re kopanye re le borrago go buisanya ka seemo sa gago. Mme re ile ra dumalana ka bongwefela jwa pelo gore ka jaana e le wena mojaboswa jwa ga Legole o dirwe kgosana kafa Kgalagadi. Bogosi ngwanaka ga bo welwe ka dimpa. Bo a ithutwa. Re borrago. Dilo tsa re a di itse.

"Mme re dumalanye gore o ye go emela rrago kwa motseng wa Mosanko. Re setse e bile re itsesitse ba ga Mmamosadinyana kwa Mafikeng, mme le bone ga ba na ngongorego epe. E ne ya re fa re ntse re simega kgang le borrago, monnamogolo Motladi, a gokolola ka gore ga o a ..."

Mogotsi a thaakanya ditsebe.

"Ee ga o a rupa ngwanaka. Legale se ga se mathata. Re tla dira thulaganyo ya gore bogwera jwa gago bo bolodiwe mo bogaufing jo bo sa fediseng pelo. Setswana se thata ngwanaka. Fa o sa rupa ga twe ga o monna. Mme le one Makgalagadi tota ga a kake a dumela go buswa ke mosimane. Ba ka go tshega."

"Mme kana dilo tse di dirilwe ke one Makgoanyana a a lona." Ke fa a tlhasetse Tiroyaone Radikodintane. MmaModisaotsile yo o neng a goroga a tswa nokeng a sule ka ditshego.

"O kile wa se bona kae motho a le kanakana a ise a rupe. A poo batho."

Tiroyaone a mo tsena ganong a re, "Mme kana re tla bo re dira botlhodi fa re ka baya motho kgosi e le mosimane. Le bone BaKgalagadi tota ba ka re tshega. O a itse nna tumelonyana e ya bone tota, ke e kgotshe. Le gale ke utlwile Thipe maabane a re e tla re kgwedi e e ya fifing Legole a bolotse bogwera."

E re o tla re go maswe e bo e le fa Molebatsi le ene tota a ngongorega phatlalatsa. O ne a se motho yo o buang bobe. Mme

o ne a sa rate mo dilo di leselediwang fela di senyega. O ne a dumela gore motho mongwe le mongwe mo setšhabeng o na le boikarabelo jwa go bona gore segaabo se a tlotlwa. Le fa e le ka motlha o ne a ise a ko a supe moruti kana mang fela ka monwana a re ke ene o dirileng bosula bope mo motseng. Ene o ne a dumela gore fa e le sengwe morafe otlhe o ne o le phoso. O ne o ka fitlhela a ntse a ipotsa gore tota fela selo sa ntlha ke eng fa ba ne ba letlelela gore ba busiwe ke batho ba seeng. Mme se se kgaatlhang ke gore yone potso e, o ne a ka se ke a e botse ope. E ne e le sephiri sa gagwe fela a le nosi.

"Tota gone go tla jang gore e re mosimane yo a le motona a bile a setse a boa kwa meepong a bo a ise a rupe?" A botsa le gone e kete ga a solofela karabo.

Tumelo a se ka a batla go loba maikutlo a gagwe. "Nna ga ke gakgamale monna Molebatsi. Ga ke re o a itse gore mong'a rona yo o re tlogetseng o ne a re itlhokomolosa fa re ne re mmolelela gore ngwao le mekgwa ya rona di a nyelela. E ka re metsenelela e tlhakaladitse jaana..."

Fa a inamologa Molebatsi a re, "O, morafe wa Bakwena o tliile go jewa ke manong."

Mangadi yo le ene o neng a le foo, a budula nko, a retologela kwa go Tumelo a re, "A mme ene kgosi Legole ga a na bo rangwanaagwe ba ba mo gakololang?"

Tumelo a mo fetola e kete o fela pelo a re, "Owai, malatsi a tota o na le bagakolodi? Ga ke re o gakololwa ke baruti le balaodi. Ba borangwanaagwe ke bommamantlwane fela jaanong. Ga ba na mosola. Nna ga ke itse gore ga twe batho ba ba re tswela kae tota. Kana ga twe kwa ga bone ga ba na ngwao. Ga gona mogolo le ngwana, le gone ga gona mosadi le monna. Go lekalekanwa fela."

Fa a ne a ka re kgabo! o bone botsatseng ba ngwaana. Ija, matlho one ka dialana ga a je sa ga ope, bagoma ba a jese monate. Go se na ope yo o batlang go utlwa go twe. Mongwe le mongwe e le yo o reng o batla go ya go itseela bosupi. Ditšhampa tsa tsholetsa mabogo.

Letsatsi leo ke lone ke neng ka bona gore go riana selo se Sekwena se sa ntse se tshela. E itewa phathise. Go binwa thororo. A tlole mosimane wa Mokwena, a bo a itaagana fa fatshe, o bo o re o tla tlhoma ka tlhogo. A bidikama a etsa tonki e tlhapa mo thotobolong. A bo a bowe gape a eme, a ntse a itlhotlhora.

"Mm, ba a iptshwina tlhe botshwene. Mm, motho o ka mo tswa."

Hei, selo se go tweng lonyalo, lo ntlha pedi. Lo tlisa boitumelo mo go botlhe ba lo ba amang, mme a bile gape lo tlisa bohutsana. Fa mmaMalebogo a re o akanya gore mme kana o ile morwadie, a inamise tlhogo e kete o ka re mmawee! Bomalomaatsone bone e bile ba se na mathata. Dikgomo tse thataro kana ga se thaka ya motho!

Fa modumo wa boitumelo o tswelletse mo tlung kwa ga mmaMalebogo, mosadimogolo mongwe wa setswerere ke yoo a itaya mogolokwane, a bo a digela ka gore, "Lo ko lo di tlhapise ditlhogo tseo."

Letsatsi leo e ne e le la boitumelo. Mongwe le mongwe yo o neng a le teng a ja gore a bo a tlatse mpa. Ba e ja nama ba bo ba e leba fela jaana! Ga twe ba bangwe e bile e ne ya re maitseboa a lone letsatsi leo ba bonwa ba e rwele ka dikgamelo ba lebile kwa magabone.

Go nne bosula fela fa e ka re go se na go nna monate o o kalokalo, e bo e re ka moso ga bo go twe, mme kana fa o mmona a riana ene ngwanyana yo, o setshwakga. Le gale go ya ka gore ene yo o tla bong a rialo ke mang.

Mme tota go bua boamaruri jo bo sa jeleng ope sepe, bana ba ba Modimo, ba ne ba kopanye ba tshwana. Dithakga, ba bile ba le ditswerere. Segadimo o ne a sa tswa go goroga a tswa meepong. Le wena o bona gore selo se monna tota. A tletse wa mmenyana makgasanyana a bo mmisisi.

Ba ne ba mo itse mo motseng gore o senatla. O ne a ka kubuga phakela a tsena mo tshimong, e re fa a ya go kwetoga fa, disana le diphikwe di bo di boitshega. A ikana gore o ne a se kitla a tshamikisa

mofufutso wa phatla fa a fitlha kwa majako ka e ne e le tlwaelo ya bangwe. A lemoga gore fa lenyalo e se matshamekwane. Le batla monna a itoma sanngate.

O ba itse basimane, bone ba ile letsomo. Fa letsasi le dikela, go nna lootonyana, ba simolola go ipala mabala a kgaka. Go iteisanwa borathana ke ditšhakala. Mathaka, o fitlhele e bile ba bua puo e e itseweng ke bone fela. Badisa ba itshomola, ba lemoga gore e-e, golo fa fela ga e ntsha e kgologolo. Morole o mosesane one o tshwere bothata. Mosimane a mo šape ka pipa molomo a bo a re , "Taboga monna o mpiletse mmangwanaago ke yole."

Batho ba bo ba itumetse bone ba nnetse go roma bana dilo tse di maswe! Mongwe o ne a kile a re o a kgalema a re ba ko ba iketle, ba gana go utlwa. Bana ba basetsana le bone rra, ba nnetse go nna ba iphitisa fa go bone gore ba tle ba ba leletse melodi. Ba thetha.

"Ao, a lo ko lo ne lo iketla, go sa ntse go le motshegare lo tla re tshosetsa bana."

Rre mongwe a ba tlhaelets a bile a tshega.

Ba lemoga gore go riana e bile ba ne ba sa dire sepe se se maswe.

Kooteng ga go akiwe go tse basadi ba bonelwa teng kwa manyalong. Ga re itse ka le one a ne a tloga a nna mantsi go tsweng foo. Gongwe mongwe wa bone o ne a mmonetse teng koo. Dilo tsa batho o ka di kgona!

"E-e kwa banna, lo tla lala lo re feleditse logora."

Motho wa mosadimogolo ene a e ithaya a re gongwe basimanyana ba batla go swapola logora. Ija, dilo tsa basa.

Banyana ba Suping ka go rata go nyatsa. Ba bangwe ba bile ba mo futsa. Le gale ka barata motho ba kana ka bamotlhoi. Ba bangwe ba itumetse ba bile ba mo akgola. Fa e le ba ba neng ba na le dikgatlhago mo go Segadimo bone, e le bothata fela. O fitlhela motho wa bone e kete o ka gonoga.

Basadi! Go ntse go tse, "Nna ga ke na sepe le motho yo o tlhophelwang mosadi ke bommaagwe. Ke yo tlhe yo, o tsoga a mo kgotshe go isego bo go ye kae."

Ao, mme ka ga o na sepe jaanong o lelelang?

O a ne o utlwa yo mongwe ka kwa le ene a tlhakaladitse are, "Ga re mo tlogeleng. Re tsoga re tshwana ka moso a mo tlogetse. Ga ke re ga tse rona re mafetwa. Eo mma ga e goletse."

O sa itse gore ka motho wa bone o a bo a itse gore o tla nyalwa

jaanong a re thata thata fela o lela ka ga eng!

Fa a sa ntse a rialo yo mongwe le ene a tlatse: "Owai, rona mma kana ga twe re bana ba boesemang". Ija!

"Mosimane yo Thipe o dirile tiro e ntle tota. Morwawe o nyetse jaaka ene ngwana wa kgosi tota. Le gone mosimanyana yo o tsere kgarejwana ya marata-go-lejwa. Ke Lekgoanyana le le mmogo."

Radikodintane a tshokane a gakologelwa 'tsatsi la modiro, a bile a ne a emelela a re o ya go ikhutsa kwa lapeng.

"Ooo, wena kana re a go itse gore o lelatswathipa la ga Thipe, Radikodintane. O raya segosi sa selo mamang? Le rona bana ba rona ba tla e bona nyalo. Le gone ba ba ntle fela jaaka ene."

A bo a ikgometse motshitshi mmaLorato. Ya mo pota ka kwa pelo Radikodintane.

"E ka re o le tšhobolo jaana wena wa nyalelwa ke mang? E ka re o se na molao jaana bana ba gago ba nna le one. Ga o bone gore ba tshwana fela le wena, ke matlakala. Ke yo Lorato o nnetse gone go tliša dirathana mo ga gago tse di senang bo rratso. Magala a tshwana le wena jaana, go na le yo o ka itigelang mo go one a a lebile? Ga di go nwe? Nna ke tla go bolelela kana ga ke go tshabe. Ke go utlwaletse ngwanyana ke wena gore o roga banna. Nna ke raya gore o se rotole, ke tle ke go sugake."

Sello a lemoga gore di ile masweng. A baya phafana fa fatshe a re, "Ga re tshere mogolole, o utlwile, mo iketlele."

E rile mmaLorato a sa ntse a re o a ipusolosetsa, Sello a mo kgalemela.

"Ikadle tlhe le wena mmaLorato. Ya bo e tla re re tshereganya wena o boo batla go tsewedisa kang."

A bo a lebagana le Radikodintane. "Wena itidimalele fela mogolole. Kana batho ba ba sesadi ba mathata fela. O ka go iphetl'hela fela, go tsweng fa a bo a re o mmeditse, mme le go mo kgoma o sa mo kgoma. A e nne modiga mogolole."

Radikodintane a katakata ka sammamorago a re, "Tota nna mmotlana ngwanyana yo ke setse ke mo kgotse. Kooteng fela re molato go nwa mo ga gagwe."

E mo isitse kae mmaLorato pelo! A fufula.

Sello a mo tshwara ka legetla a re, "Wena kgaitisadiaka o se ka wa tshwenyega. Le rona bana ba rona ba tla nyalwa. Le gone re tla dira meletlo e e fetang le one ole wa ga Thipe."

A bona gore bogolo fela a ye go itheetsa. A bua a tsena mo

ntlwaneng e e ka fa morago a re, "Lekgorokgoro le le tshamekela mo go nna le. O beile letsogonyana le le segogoropo, le le dipadi e kete motswaiso wa kota ya 'tlhare sa motswere... O a bo a batla go nkgolega."

Le fa o bona a ne a setse a itsofaletse jaana mmaLorato, ba re o ne a sa tshabe go tsoga ka fa tlase ga lekolwane. Fa monna a ne a sa itshwarelele sentle, ga twe o ne a kgona go mo samisa tshoka. A itima Radikodintane. A lemoga gore ke letlalo, le ka tloga la mmolaisa batho.

Fa Radikodintane a sena go tsamaya, ba bangwe le bone ba mo sala morago. Ga sala thaka e kgweba fela. Ba a nwa!

"Monna, fa o tsena kwa, o se ka wa bo wa tshamekisa batho bao. O ba gagamaletse setoropo. O ba bolelele gore o mong wa bone. Mare ao ngwanaka, a kgonwa ke moretswa. Thupa e lele. Fa o ka ba leseletsa ba tla go tsena."

Motladi a bua ka nako e telele e bile a susumetse Mogotsi a re a mo laye e tle e re fa a tsamaya a itse se se solofetsweng mo go ene.

"O ba bolelele gore wena o Lelwelakgosi. Ba ba silofalang o ba gapele dikgomo. Tota e bile dikgomo tseo bone ke tsa gago fela tsotlhe. Ka re o ba katise batho bao monna fa ba ka re ba a kwela.

"Mme bogosi bo se ka jwa go ya kwa tlhogong ngwanaka. Ke a itse gore thakanyana e ya gago e na le go tagwa ke maemo bobee. Fa o tsena koo o gakologelwe gore, re le borrago, re teng kwano. Fa o na le bothata bongwe jo bo rileng nako efe kana efe, o se ka wa tshaba go tla kwano go rona go kopa thuso.

"O iketlele ditsala. Go na le mefuta e le mebedi ya ditsala. O itlhokomele. Go na le tse e leng gore di a agelela e bile di le thuso. Mme go na le tse e leng gore di a rutlolola, e bile di ka go senyeletsa. Ke raya gore go mo go wena go bona gore o ikgethela dife. Se ke ka se go rayang fela ke gore, o itlhokomele.

"O bolelele batho bao gore kwano puso ya ga Mmamosadinyana e tlhasetse ya re e batla lekgetho. O se ka wa lebala gore fa o goroga teng o fitlhe o itlhophele pitse e e lobelo go di gaisa tshotlhe, le bone ba itse fela sentle gore eo ke ya kgosing..."

Selo se go tweng botshelo, o ka iphitlhela o laolwa ke motho yo e leng gore le ene o laolwa ke yo mongwe. Mme kana fa go ntse jalo go raya gore o motlhanka wa motlhanka wa motho yo mongwe. Le gale go nne botoka fa o le motlhanka yo o fa gare. Tota le gone ke raya o le botoka mo go mang ka gore gone o ntse o motlhanka.

Ba bangwe ba re go botoka go nna motlhanka wa motho yo o ntseng o mo itse go na le go nna wa moditshaba. Kgang e fela kooteng e thata. E batla banna ka dijase. Ija, ba bo ba batla go tloga ba re Radikodintane o bua bobee. Mme kana ene fa dikgang di nna matsokabele jaana o kgona go di simega, go bo go tshwanele.

Nyaa bagaetsho, go sa kgathelesege gore o motlhanka wa bokae mo tlhatlhamanong ya bone, fela gone o motlhanka. Golo mo e bile selo se botlhanka le kgatelelo ke di-ya-thoteng-di-bapile! Mogalamakapaa! E bile fa mo gongwe go seyo mo gongwe go ka se

ke go felele. Mme kana batho ba bangwe ga ba rate go tse botlhanka bo a kokonela. Selo se go tweng modiri... Mme e bile ga go na ope yo o eletsang go nna motlhanka wa yo mongwe.

"Ao, tota mme lwa re re tla roma bomang?"

"Ijo, a mme re tla kgona Bakwena. Kgae! nna jaanong ke lebetse gore kana a ithuna a ile gonnnye."

Bogolo fela ke gore motho a ntshetse manokonoko mo go yo o fa tlase ga gagwe. Ao, jaanong ene motho wa Modimo o tla a ntshetsa mo go mang? Mme e re o tla ja monate e bo e le fa motlhanka yo o fa gare a kgerisiwa ke mong wa gagwe. Motlhanka wa yo mongwe a tshege gore a bo a gelele dikeledi. Yo mongwe ene di mo nwa. E re fa a tshwamotseng teng, motho wa Modimo a boge gore! Go nne botoka fela fa ene mantswitswidi wa teng a ka kgalema.

Hee, golo mo diphologolo le tsone di dira tse dingwe batlhanka ba tsone! Ke tla reng ka maloba ke bonye tau e tlogela letlhalerwa le bolaya kgomo, go tsweng foo e bo e le koba e re ke ya yone. La se ka la sulafalelwa!

Ija, dilo tsa lefatshe le le ka kwano!

Phorogotlho ya 'saka ja ga Mogopa
Morwa Legole-a-Modibedi
Tshutlha legora ja 'saka la kgosing

Nna e rile ba mpotsa gore o mang
Ka re o kgomo e a tlhaba o paletse badisa
O kgoshela ga o golegwe ke basimane ba sa rupa
O setsuatsue o phatlaladitse Matebele a ga
Moselekatse

E rile maburu a go bona a sia lepaapaa
E sa le e re ba bona lokgwapha ba siela ruri
Baphuting kana bone ba go tshabela mo 'thareng
se mitlwa

E rile go go lebelala ba ga Maila ba wa ka dikota
Letsholathebe ene a thibologa a thabuela mo
Thamalakane

Kgabo yone ya kalla mankalakaleng a mokala
Rona Bakgalagadi re sale re kgoboga mangole
Mme re tshwanetse kana ya re morena a tla
Malata a itshupe bothakga
Ba taboge lepaapaa ka ba itse mong a bone a tsile

Mogotsi gotsa rrago go bo go tshwanele
Nna mong'a me o a itse fa ke lekhutsana
Bogolo e re o ntime o mphele bana
Robalelwa ke ditlhokwa namane ya Kwena!
Pula!

E se ka mogolokwane e le tlang lo bone. Kgotla ya motse wa Mosanko e thibile. Go le ngwana, mogolo, le difofu tota di ikgogile. Fa pele ga morafe go ne go ntse Mogotsi, kgosana Paledi wa Mosanko, le bagakolodi ba gagwe. Mogotsi o ne a patilwe ke Thipe.

Paledi a bega Mogotsi go morafe wa gagwe. A ba itsese fa morwa kgosi Legole a ne a tlile go emela rragwe mo bathong ba gagwe.

"... Ga go tlhokafale bagaetsho gore ke lo gakolole gore lefoko la kgosi le agelwa mosako. Ke a itse gore mo gare ga lona mo go na le bangwe ba ba ntseng ba bua dipuo tsa gore ga ba itse gore Bakwena ba šwa ntshu ba ogolang mo mererong ya rona. Bagaetsho, dipuo tse di ntseng jalo di a lotlhanya. Re tswa kgakala re tshedisana sentle le batho ba, mme re ka se ke re tle go kgaoganngwa le bone ke mafoko a ditlontlokwane. Batho ba ba ntseng ba bua mafoko a go nna jalo ba le kgwe ba bo ba le thelele."

Fa Paledi a sena go fetsa, ga ema Mogotsi, a lebega a tshogile. Morafe wa simolola wa reetsa gape ka tshisibalo. Mogotsi a ikgotlhodisa, a bo a simolola mafoko a gagwe.

"Ke le ngwana wa lona bagaetsho, ke leboga thata go bona ke amogelesega ka bothitho jo bo kanakana mo motseng o. Se se mpontsha gore tota rona le lona re batho ba le bangwe fela. Re bana ba motho.

"Mme nna bagaetsho ke lo tshepisa gore ga lo ka ntshola lwa se ka lwa ntsholola ke tla dira le lona ka tolamo. Ke batla go lo bolelela sengwe, ga re a tshwanela gore re kgerisane. Lo se ka lwa ntshwenya, mme lo tla bona, le nna ga nkitla ke lo tshwenya.

"Bagaetsho, kgosi ke kgosi ka batho ba yone. Tota e bile nna ke

a tle ke reye batho ke re leele le ga le a felela. Le tshwanetse la felela ka gore, kgosi ke motlhanka wa batho ba gagwe. Le mororo lo le batho ba me tota gone ke motho wa lona ka ke fa ka lona.

"Bosele bagaetsho, ga ke batle go lo senyetsa nako. Mme pele ke nna fa fatshe ke rata ka lo itsese gore ke tlele mono le rangwane, e bong Thihe. Ke mongwe wa dikgosana tse di tlotlegang kwa Suping. Ke bone borre ba ba ntshugileng gore ke bo ke le se ke leng sone gompieno. A me a kalo bagaetsho. Pula!"

Thihe ya nna ene sebui sa bofelo.

"...Mme tlhe e tla re ke boela kwa morago ke fete ke boelele rraeno gore mosimane o gorogetse mo diatleng tse dintle. Rona re ne re sa itse gore a batho ba Kgalagadi ke batho ba ba dipelo dintle jaana... Mme tlhe mo tlhokomeleng ngwana yo wa lona batho betsho, ke ngwana wa lona. Pula!"

Go ne go sa lemotshege sentle gore a batho ba motse wa Mosanko ba ne ba amogetse kgosi Mogotsi ka mowa o le mongwe kana nnyaa. Fa o sa ntse o re ga ba mmatlhe, o utlwe yo mongwe a mo galaletsa. E ne e rile fa a begwa kwa kgotleng bontsi jwa batho jwa lebega bo itumetse, e bile ba re o na le seriti. E rile fela fa ba pota ka fa, ba bangwe ba bo ba simolola go mo kgala.

A ithuna a ile kgonnye.

Kooteng bagoma ba ne ba tshositswe ke mafoko a ga kgosana Paledi. Segolo bogolo basa, ya ne e kete ke bone ba ba neng ba sa mmeye sebete gotlhelele. Basa ba Mosanko, ditlhakanatlhogo!

Ba ba neng ba tlhobaetse segolo bogolo ba ne ba ipotsa gore ene Paledi jaanong seemo sa gagwe ke eng. A o thankgotswe, kgotsa o ntse ke kgosana. Mme fa e le gore ke kgosana ke e e ntseng jang. Dilo tsa batho o ka di kgona? Dilo ke dilo fela.

"A lo a bo lo mo utlwile kgosi Paledi a re rekisa? Tota nna ga ke ise ke bone kgosi e e lelang matlho jaaka Paledi. Kana ga a tshabe Bakweni ke ene fela. Ke gore o a bo a ne a tshogile, Mogotsi a le mo kgotleng. Motho yo tlhe o boi banna! O kile wa se bona kae kgosi e tshoga mo kgotleng ya yone. Tota ene ruri o tlabisa ditlhong. O itse gone go ikgatlha ka rona fela. Bolatswathipa bo tla mmolaya. O tla re tsenya batho ba".

E ne e le fa e sale Segomotso a bona rraagwe a tseelwa 'kgomo tse pedi tse a neng a di rata thata ke kgosi Legole a sa dira ope molato, a ila selo se go tweng Mokwena le lonao lwa sone.

"Nna Bakweni kana tota ga se gore ke a ba rata. Akanya fela, ba re tseetse lefatshe, ba bo ba re tseela le dikgomo. Gompieno ba re

bolelela gore re kopile boroko mo lefatsheng la bone. Tota ba raya ba le tsaya kae? E kete Maburu a ka bo a ile a ba ganyaola golo fale."

Selotlegeng a mo tsena ganong:"Re tla itheng monna? Batho kana ga ba ke ba lekana e se meno. Tota e bile fa go ne go lekalekanwa botshelo bo ka bo bo se monate. Nna rra ntate o nkgodisitse ka masi a 'kgomo tsa Bakweni. Fa o bona ke riana ke itse fela sentle gore batho bao beng ba me. Ga ke batle go itira mokgerwa o e reng mong'a one a sena go o fa moroko o bo o mmogolo."

Segomotso ke fa a mo dilotse.

"Ga o bue sepe monna. O na le mowanyana wa bolope kana wena ke a go itse. Ke lona ba lo re tsenyang batho ba. Rona ba bangwe ga re kope sepe mo go bone. Ga re Basarwa kana monna. Re a ikgaratlhela, fela jaaka bone. Nna e bile le yone kgosinyana e ya bone, fa e ka bo ya re e leka go tshamekela mo go nna e tla rakana le 'nta di fuduga".

Kgosipula, setlogolo sa ga Paledi, a botsa ditsala tsa gagwe e kete ga a solofela karabo a re, "Mme a ke re rangwane o ntse a busa sentle fela. Ba re o ba ngongorisa ka eng? Tota batho ba ba Sekweni ke eng ba re lebelwa kwa tlase jaana?"

Segomotso a mo araba a sa okaoke: "A ke re ga twe re loruo lwa bone. Wena ga o bone ba re tseela sengwe le sengwe. Go le kgomo, pitse le sengwe le sengwe fela sa rona se se ba kgaatlhang, ba se gapa."

Ba tshwara kgang e sebakanyana. Ba kgebetlelela Bakwena!

Segomotso a digela ka gore, "Mme kana le fa o bona ba riana ga ba na dikgomo. Ga ke itse gore tota ba kgantshitse eng. Rona re ka tlhola re le boesemang fela mme gone tse 'thamaga re di rwele."

Fa ba kgaogana Kgospula a tsamaya a tshikinya tlhogo a kgwa manga. A ipolelela gore le go ka, o ne a se kitla a letlelela Mokweni a tshamekela mo godimo ga tlhogo ya gagwe. A bo a ikana gore fa mongwe a ne a ka raelesega a mmita motlhanka kgotsa Mokgalagadi, o ne a tla mo suputsa.

Selo se go tweng botsofe se e le ruri ga se tswe gope. Kana ke gone mo go tweng batho re ja re sutelana! Fa ba bangwe ba tsofala ba bangwe ba tsaya seemo sa bone go tswa kwa morago. Fa o bona bo ile ba kgona go kgwabofatsa dinatla le digagapa tsa go tshwana le bo-Radikodintane, o itse gore ga go tshamekelwe mo go jone. Kana o ne a setse a le kadija. Maitiso a gagwe a mogolo e le sone serankure sa gagwe fela. A se ka a re o a suta mo lapeng.

O ne o ka ja monate fa a ne a ka re o go tseela kgang ka fa Makgoa a gorogileng ka teng mo kgaolong ya Bakwena. O ne a ba tlhoetse selo se le sengwe fela; gore ba fetile ba fetola tsela ya bone ya go tshela. E re le fa a ntse a re o a bua jaana o fithele mosadimogolo ene a sa mo reetsa.

"Ga re lona kana ga lo itse sepe."

Fa a rialo, Mookami, maitibolo a ga Tumelo a thubega ka setshego a bile a sekamela kwa go Modisaotsile.

"O a bo a simolotse monnamogolo. O lale o reeditse gore o a bo a tla reng."

A boa gape a retologela go monnamogolo.

"Ooo, o raya jang ne ntatemogolo"?

"Kana rona bongwanaka batho ba re tswa nabo kgakala."

"Mme tlhe bone e ka re ga ba tshwenye ope. Nna kana le yone puso e ya bone e ke bona e kete e itshiametse fela. Dikgosi tsa rona di ntse di a busa. Jaanong re tla bo re batlang"?

"Ga o utlwe dilo tse a di buang. Tota o raya e siame selomamang? Kana monna batho ba ba re fitlhetse re ipusa le gone re sa tshwenngwe ke ope. Gone gompieno jaana le tsone dikgosi tsa rona ke batlhanka fela. A mme o ka re puso ya banna ba e siame? Kana o a bo o tliile go ntshamikisa"?

"Tota bone banna ba basweu ba ga ba siama le e seng. Kana kwa Terensefala kwa ga ba re kgerise ke bone fela. Ga ba re tseye jaaka batho."

Mookami a tshikinya tlhogo a supa fa se Modisaotsile a neng a se bua se le boamaruri.

Radikodintane a tsena kgang ka bogare. "A ko lo tlogeleng go bua ka batho bao banna nna ke setse ke ba kgotse fa lo mpona ke le fa jaana. Le gone nna ga ke itse gore ke tla swa leng ka ya go itapololsa le badimo ba me."

"Owai re tla itheng monnamogolo, le fa re ka se ke re bue ka bone

ga go thuse sepe. Kana le fa o ba lebile jaana ga se batho ba lebega ba batla go boela kwa ga bone. Go raya gore rona re sa ntse re tlile go nna le bone gone mo."

"O kae ne mosimane yo go tweng rraalona ke sa tlhole ke mmona jaana malatsi a"?

"O sa le e re maloba a utlwalela dinamanyane tsa gagwe tsa matimela kwa ga Ngwaketse a bo a re a tabogele teng. Mme le gompieno ga a ise a bo a bonale."

"Wena Mothibi..."

"Owai, ga a tsoga. O sa le e re maabane fela a tsoga a bo a diitswa ke setlhabi a re se mo mokokotlong. Kooteng fela selo se go tweng go gola se ke bothata."

"Ga re kana bongwanaka, nna le borraeno, 're go tswang go kgakala, 're go yang go gaufi. Mebelenyna e ya rona e setse e itapetse. Ga lo bone gore lo setse lo le ditshikela tse di kana kang. Rona jaanong re ipheletse."

Mme tota monnamogolo o ne a bua boamaruri. Bo-Tiro le bo-Modisaotsile e ne e setse e le bannanyana ba malapa a bone jaanong. Bagoma le bone ba setse ba godisa.

Motse wa Suping le one o ne o setse o godile. Diphatlha tse di kileng tsa bo di bonala mo teng le fa gare ga dikgotla di sa tlhole di le teng. Motse o kitlane. Dikgotla tse dingwe e bile jaanong di tsetse dikgotlana.

Botshelo le bone fela ka kakaretso bo ne bo fetogile. Lemororo kgomo le temo di ne di sa ntse e le tsone mmammane wa boitshediso, batho segolo bogolo banna ba ne ba gagamalela tiro ya kwa meepong ya Kolone le Teransefala. Matsananyana a a neng a amogelwa koo motho a bo a ka kgona go ithekela namanyane ka one, kgotsa a bo a bone segametsi ka one. Mme e bile e re fa o tswa kwa meepong o nne sekgantshwane sa kwa lapeng ka gore o ne o tla bo o ba tsholetse dilonyana di le dintsi tse di neng di se motlhofo go bonwa kwa gae.

Bomosola jwa madi le jone bo ne bo supafala fa dilwana tsa Sekgoa di ne di ntse di ntsifala mo kgaolong ya Bakwena. Go ne go dirafala gore ka dipaka dingwe mo ngwageng banna bangwe ba ba bapatsi ba goroge kwa Suping go utwala gore ba bo ba tswa Kolone. O ba itse babapatsi, ba ja batho ba Modimo ntsoma. Ba ba rekisetsa dilwana tsa matsela le dijana tse di thubegang. Gone ka nako ya mauba ba dira go bo go swela. Ba kgona gore ba ananye lekapa la

mabele kgotsa la dinawa ka kgomo e le mmogo. Fa e le dihutshane tsone, go di fetsa! Ba bangwe ba bone ba bo ba thibelela mo tikologong ya Suping go ya kwa borwa, e bile kooteng ka ba ne ba le dipolase foo. E rile go ise go ye gope ba bo ba tlhoma mekhukhunyana e ba neng ba rekisetsa mo go yone mo motseng.

"Nna monna ga ke a tsoga Tiroyaone. Le one mokoto wa maabane ga ke a kgona go ya go o ja. Ke ne ke ntse ke pitokologa fela mo phateng mo."

RaModisaotsile a lebega a utlwile botlhoko fa tsala ya gagwe, Radikodintane a ntse a mo itekodisa.

"Monna selo se go tweng botsofe... Marapo a o fitlhela a phaphanya. Mme rra malatsi a ke tlhasetswe ke setlhabi. Ke raya gore... bogale jwa thipa. E kete motho o ntlhaba ka lomao fa".

Fa a rialo a tsholetsa letsogo ka tshokolo a retologa a supa fa gare ga magetla.

"Selo rra se bo se bo se fologa le mokwatla o. Fa se tsena fela mo lenkukuthong se bo se iphaphatha ka dinoka tse.. Mmago o kile a re o a ntshidila, ga go ete go nne botoka. Mme ke dumela gore o tla nteka. Mosimane yp kebalepile le ne o kile a tla fa maloba a ntatlhelela sepe. Gongwe go tla nna botoka."

Tiroyaone a mo fetola ka gore: "Nnyaa mme o tla fola mogolole. Kana nna ke ne ke gakgametse fela gore jaanong o kae maabane. Ke raya ka gore ke na le malatsinyana a le mmalwa ke sa go bone. Kana motho fa a le teng mo gae mme a sa bonale ruri go a tlhobaetsa."

Fa Tiroyaone a ntse a bua Radikodintane a lebega a le mo ditlhabing mme e kete ga a batle tsala ya gagwe e lemoga.

"Owai, kana monna Tiroyaone, nna ke tlhola ke go bolelela gore batho ba ba tlatseng mo ba ke bo-mpha-ba-mpona. Ga ba na sepe le motho yo mongwe. O swa fela o bo o nne segwapa gone fa ba sa itshwenye le ka gore ba botse gore o kae. Nna ke tlhola ke go bolelela gore le bone banna mo motseng o ga ba yo, ga e se wena le Phetogo fela. Fa e le e nngwe e ntsi e e some e yone, owai, basadi. Ke teng fa monna. Ke bona gone go tlhola ke bidikama fela mo meriting ya matlo."

Tiroyaone a lebega a amegile thata fa Radikodintane a ntse a mo itekodisa. E se Radikodintane yo a mo itseng!

"Mme o se ka wa tshwenyega mogolole, o tla nna botoka fela o bo o fole. Kana tota thata yotlhe re e beile mo go Ramasedi".

Ba simolola ba tsaya kgang ka tse di neng di diragala mo

motseng. E re fa monnamogolo a ntse a bua, Tiroyaone a rate go tshega, a bo a itshwara. Kooteng ka fa teng a ntse a re 'hei ga a ise a latlhe tsala ya me banna'.

Kgantelenyana a bo a mo raya a re, "Hei, ga re e bile ke ratile go lebala monna Tiroyaone. Kana maabane fa ke re ke a sekama fela maitseboa, hei, ka bona dilo di gana go fela. Ga ke itse gore tota ke a bo ke ne ke bontshiwa eng. Kana ke gone gore ke tla tloga ke swa nna ga ke itse. Dilo tsa malatsi a kana di a gakgamatsa."

Ke fa Tiroyaone a swegaswega pelo a batla monnaomogolo a bua se a se lorileng.

"Mme nna kooteng mo bathong ba le kana di tla tswa ka nna".

Tiroyaone a bo a re, "Ao, o raya jang ne le wena mogolole fa o a bo rata go ntshosa jaana"?

Radikodintane a kgwela mathe fa fatshe, a bo a tlhoma Tiroyaone matlho a bile e kete o a lapisega.

"Monna, Tiroyaone kana ka re go ne go leba yo o sebete. Fa ke re ke tsholetsa matlho ke leba kwa kgosing, ke kgatlhantshiwa ke segopa sa basimanyana ba mapodisi a Makgoa a tletsetletse mo segotlong sa lelwapa la kgosi. Kana ke raya ba bile ba dikaganyeditse ntlo ya gagwe e tona.

"Fa ke sa ntse ke re ke botsa gore go diragala eng, mongwe yo ke sa tlholeng ke gakologelwa le gore e ne e le mang a bo a setse a re, 're tlihasetswe!' Fa ke ntse ke re ke lebeletse, ke bona ba tswa ka kgoro e e lebaganeng le kgotla ba bopeletse e bile go lebega ba golegile mongwe. Ba bo ba mo pega mo koloing e e neng e eme go bapa le lesaka le le tona.

"Ke bo ke re ke tla ipolaya pelo fela ke ya teng. Fa ke atamela, kolo ya banna ba mapodisi ya bo e fapaana le nna. Ke eo, e tsamaya e bo e nyelelela mo loroleng e sa tlhole e bonala. Fa ke goroga kwa kgotleng ke kgatlhantshiwa ke Sabone le Thipe ba itshwere diledu. Fa ke sa ntse ke re ke tla ba dumedisa ke fa ba mpolelela gore kgosi ya rona e tserwe ga twe e isiwa Mafikeng go ya go sekisiwa ka o ganana le ditaello tsa puso."

Tiroyaone a gadima kwa morago e kete o utlwile mokgwasa wa dinao tsa motho a ba atamela. A tshikinya tlhogo a bo a re, "O a bo o reng tota morwa rre"?

Radikodintane a tswelelea ka pono e a e boneng.

"O a itse fa ke re ke kgopa gore Legole o tlotla basimegi ba puso e jang, ka utlwa ke sa dumele se ke se bonang.

"Nako eo ke fa mohumagadi ene e le molwetsi. A le mo maibing.

Kana monna ka re go le madubadube. Morafe o sa itse gore go diragala eng. Jaanong nna ke ipotsa fela gore tota yo o tlieng go sala a busa ene ke mang. A tota motse o kile wa nna o se na kgosi?

"Ke fa ba gaketse Bakwena kwa bonnong jwa ga Ramatlhomane. Go ntse go twe 're batla mong wa rona.' Kana ene Ramatlhomane wa teng o ne a iphitlhile kae nako eo ga ke itse".

Tiroyaone a sa tshege le go tshega. A ipotsa gore tota se se ne se ka bo se raya eng. Fa a re o akanya gore mme kana gongwe e ne e le tshenolelo ya ditiragalo a utlwe a tsenwa ke tsebetsebe.

"Ke raya gore e rile fa ke thantseng teng ke fa tlhogo e ya me e rutha mo e bileng e neng e kete e tla phatlogana ka bogare. Ga ke gakologelwe gore go ne ga felela go rileng..."

Tiroyaone a bua a kgobegile marapo a re, "Tota nna mogolole mafoko a gago ke utlwa a nkgola pelo. Kana ditshikare tsa motho yo motona..."

KGAOLO 16

Kooteng ka go lemoga gore Ramatlhomane o ne a setse a tshedisanya sa phiri le phokoje le morafe wa Bakwena fa e sale lekgetho le simololwa, puso ya ga Mmamosadinyana ya mo lebogisa tiro. Tota fela le ene o ne a setse a tsofetse, le gone jaanong a le pelwana go fetisa. Yo o neng a mo tlhatlhama le ene o ne e ka re o tla a le magalamasuke. A rata go ipolaisa Bakwena.

"Hee, a tota motho yo o itse morafe o wa Bakwena"?

"O a bo o raya mang monna Bodigelo"?

"Ga se yo go tweng Jumanta yo. Kana ba Bakwena ga twe ke 'ba ga sebolaya kgosi'. Fa a ka se ke a itlhokomele ba tla mo kwetola."

"Ga re mo tlogele Marumo. O ithaya a re o botlhale. Go raya gore Ramatlhomane o mo lomeleditse."

Mme tota Dumont, yo ba neng ba mmita Jumanta kwa Suping, o ne a le botoka thata mo go Ramatlhomane. O ne a se ka a rata go dira sepe sa diphetogo a sa itsese kgosi. O ne a rata gore e re pele fa a dira selo se a neng a itse gore se ka tsosa modumo a utlwe maikutlo a kgosi le dikgosana tsa gagwe pele. Tota e bile o ne a sa rate go kgaupetsa kgosi mo ditirong tsa gagwe tsa kwa kgotleng. Le ka motlha, ga a ise a ko a bo e re kgosi e atlhotse kgetsi kwa kgotleng a re o busolosa katlholo ya gagwe.

O ba itse Bakwena ba Suping, ba bua fela gore Lekgoa ke Lekgoa ga ba farologane gope.

"Hei, mme tlhe Ramatlhomane ene batho ba Modimo o ne a le bosilo!"

Mothibi a rialo a neela Modisaotsile phafana.

"Nna o ne a ntenela selo se le sengwe fela, go lebela batho kwa tlase. Kana ga twe o ne a tle a re batho ba bantsho ke ditshwene."

"Lo itse jang gore yo ga a nna jalo?"

Tiro a tsena kgang ka bogare e bile e kete o ne a phadimoga mo borokong.

"Nnyaa, yo tota ene re tla bo re mo golega fela yo. Ene ke podi fela ya Modimo. Ene kana le sone Setswana o tshwere bothata o a se ithuta. Wena o ithaya o re Ramatlhomane o ne a na le sepe le Setswana."

Ka go tlhoka lesego, Jumanta a se ka a nna lebaka le le lee le kwa Suping. E rile fela fa batho ba mo tlwaelang teng a bo a patelesega

go boela ga bone. Ga twe rraagwe yo o neng a tshwenngwa thata ke bolwetse o ne a tlhokafala, mme a tlamega gore a bowe a ye go sala le matlotla ka mosadimogolo le ene o ne a setse a le sekoa.

Kgosi Legole o ne a amiwa thata ke tiragalo e.

"Tota ga twe ba bo ba tlile go re tlisetsa yo o ntseng jang? Kana gongwe ba a bo ba ya go tlisa seganka sa motho."

"O se ka wa tshwenyega wena kgosi. Fa a ka tla a le mongala re tla mo katisa. Ga re ka ke ra dumela gore re tle go kgerisiwa ke batho e le baagedi mo ga rona." Morwa Sabone yo motona, Moreri, yo o neng a ja rraagwe boswa a bua a tlhomile kgosi matlho a bile a sa bonye.

E ne e rile mo malatsinyaneng a seng kae a a fetileng, ga feta kgwanyape e raleitse motse wa Suping. Ya tlogela bofutsana. Matlo a rutlologile. Ditlhare di kumogile, e bile tse dingwe di rapaletse fa fatshe. E ne e rile fa e goroga, batho ba re ke setsokotsane fela se a feta. Ba tloga ba itshwara melomo.

Molapo wa Molele! Motho a ka mpa a ikanya Lentswe la Baratani. O ne o ka se ke o bone motho a feta foo bosigo. Ke mang tota yo o ka itsenyang mo 'ganong la noga a e bona? Ba re bana ba yone ba ne ba nna mo lekadibeng le le neng le le ka fa morago ga lejwe la ga Kobokwe. "Leitlho la yone, le tshuba bosigo!"

"Nna ke itsile fela gore fa o bona le bokgwanyape ba re tlhasetse jaana, sengwe se teng. A botlhodi banna! Nna kana ke go boleletse ka re malatsi a ga go na molao. Ga go na motho, ga go na mothwana. O raya gore one Makgalagadi ke one a ka tsogologelang Mogotsi?"

Tiroyaone a itse gore o tobeditse teng tota. O a bo a tla di bua di gana go fela monnamogolo. Ditlhabi tsone di mo reng!

"Tota nna mme ka re, ene mosimanyana yo ga a dire sentle. Kana ga twe o ba feleditse basadi."

Radikodintane a mo tsena ganong a re, "O raya basadi ba ga mang? Ehe, le bone ba na le basadi ga ba le fa? A ke re botlhe ke batho ba gagwe. Kgosi go a tle go twe e a senya? Motho o a tle a itshenyetse. A ke re mme fa motho a itshenyetsa ga go molato. A

le gone bone basadi bao ba a bo ba sa dumela? Nna kana fa e ne e sa ntse e le nna sentle, ke ne ke tla ba latela ke ya go ba bolelela tse ba di jeleng ka tlala."

Tiroyaone a lebega a akabetse.

"O a bo o e baya jang jaanong le wena mogolole? A ke re Bakwena ba ga Moruakgomo ba kile ba bolaya Motswasele?"

Radikodintane a mo tsena ganong a re, "Nnyaa, monna, kana yoo ene o ne a itirile nko-di-a-oboga mo bathong. O ne a sa utlwane le borangwanaagwe. Ga a bolawa ke batho. O bolailwe ke bone. Dilo tseo monna e ne e le maraganateng a bana ba mpa."

Tsala ya gagwe ya lebega e sa dumalane le ene.

"Mme kana fa o bona le Paledi tota a mo jetse magala jaana go raya gore tota o a ba iphetlhela. Kana Paledi ke motho yo o bonolo. O itse fela sentle gore ke motho wa rona. Mosimanyana yo le ene fa o mmona a riana o na le mkgwa. O dirwa ke gone gore o nna fela mo majalweng a one Makgalagadi kwa. Ga twe o rile fa a tsena kwa a a ineela. Legale e rile maloba ke le fa kgotleng ka utlwa mongwe a re Thipe le rragwe ba tshwanetse go ya go mo tsaya kwa Mosanko, gore ba tle go bua le ene."

Fa Tiroyaone a ntse a bua, Radikodintane o a ne a tsholetsa bolekanane, a minolosa. Tiroyaone a thapolola letsogo a tsaya bolekanane a bo le ene a ikhaunya.

Fa a sena go bo tlhoma fa fatshe a tswela.

"Mme kana tota molato ke wa rona Bakwena. Kana golo fale fa mosimanyana yo a isiwa kwa o ne a santse a le legela. O raya gore o ka rupisa mosimane go le gompiano, ya re ka moso o bo o mmaya kgosi! Ke yo jaanong o re tshegisa batho. Kana batho ba le ba tsoga ba re Bakwena ga ba na mosola."

Radikodintane a retologela kwa morago a bo a kgwa lethe, a bo a boa a lebagana le Tiroyaone.

"Ae, nna monna Tiroyaone ga ke na sepe. Ke dibonwa ke lona tseo. A ke re le go re rerisa ga re sa tlhole re rerisiwa rona bo-Radikodintane. Ga twe re fedile ga go nkge sepe mo go rona. Go setse go itirelakwa fela."

Selo se go tweng mosadi, o se ka wa mmona a se na marapo jaana, o fenywa monna go bo go tshwanela. Le fa a ka bo a le seganka

jang, la bofelo o a ineela. Mokgokgontshi a kgobege marapo a bo a ineela. Fa e ne e se ka bone gongwe re ka bo re seyo fa , re feditswe ke batho.

Nna ke ne ke re gongwe ba a akelwa go twe ba ka baya tau botsetsi. Bo-Mokaloba ba lefatshe le le ka kwano ba ka bo ba re feditse ruri. Re ne re tla ba tshabela kae? Ke raya gore tota fela re ne re tla ipitsa ba ga mang? Le bo-Samesone e ne e le dinatla. Mme ba ne ba felela kae?

Boitshwaro jwa ga Mogotsi bo ne jwa tlabisa rraagwe ditlhong fela thata. Le fa gone mosimane a ne a setse a le botoka fa e sale a kgalemelwa, kgosi o ne a mo jela lenganaboa.

Mogotsi o ne a sa lebale letsatsi leo. O ne a tshogile mo e leng gore o ne a khukhutha ka mangole a kopa boitshwarelo. Fa a ya go utlwa rragwe a re, kana ga se gore e ne e le ene fela morwae le gone o ne a ka nna a mo ntsha a tsenya yo mongwe, a utlwa a tsenwa ke mala a masesane. Fa a gopola gore mme kana bo ne bo tla a bo bo ile bogosi, a ikana ka Bakwena ba mo tsetse gore o ne a se kitla a boelela boitshwaro jo bo ntseng jalo.

Fa e le gore Mogotsi o ne a sa supe boikwatlhao jwa boamaruri 'tsatsi leo, a ithaya a re o ba baya seatla matlhong, o ne a tla bo a ikepela lebitla. E re o bona monna a rothisa keledi o itse gore motseto o a bo o fapogile marago. Le a bo le ne le mo tsenye lefoko. Mme kana dilo ga di itsewe, gongwe a e rothisa jaana e le ya kwena!

Ditshipi tse tharo tse a di ntseng kwa Suping go toutiwa selo sele sengwe fela. Fa a re o a di gopola a utlwe a kgaoga pelo. Tota mme ene ba ne ba mo lekile. O ne a rata go sugaga. Fa a re o gopola mafoko a ga Thipe fa a ne a mo menetse phatla a re, "O itirile setlhobogwa sa letlakala la go latlhwa e kete o ngwana wakhutsana... Fa o ka tswelela o dira jaana o tla ... letlotla", a utlwe a fufulelwa. Hei, bannabagolo bao kana ba ne ba le bogale. Ba ne ba mo gamola metsi a a neng a tletse mo phogwaneng ya gagwe, ya bo ya gagamala.

Mme kana batho ba batona ga ba dumele gore phokojwe o ka latlha moseselo e le wa gagwe. Legole a lemoga gore leano fela ke gore mosimane a tseisiwe. Gongwe o ka nna botoka. Marara mo motseng a dumalana le kgosi gore mosimane a senkelwe mosadi yo o neng a tla mo tlhokomela le go mmopa. Mosadi yo a neng a tla nna a mo kgalemela fa a dira boatla. Mmopi o ne a bo a tshwaela ka gore

mosadi o ne a tla bopa mosimane seša.

Bakwena ba Suping ba ne ba sa beye kgosi e e itirang nare mo bathong ba yone sebetse. Jaaka morafe o motona mo merafeng ya Batswana, ba ne ba dumela gore merafe e mengwe e tshwanetse ya tsaya malebela mo go bone. Kgosi ya bone e ne e tshwanetse ya nna sekao mo dikgosing tse dingwe.

A dirile mo go tlang ka diatla Legole. E kete kwa goora monna modiro o ne o le motona go feta. E jewa nama monna a bo a dilege meno.

Bannabagolo ba eme sentle ka masufu. Ba ne ba kile ba re ba leka mešomo ya ba baya pelo, ba bo ba e neela basimane. A tlhe bogolo ba e beye ba tle ba tsoge ba e je go le ka moso.

Ka bona gore go maswe fa go jewa ditlhogo 'tsatsi le le latelang, motho wa bone a ipatlela one matlho fela a bo a e kgarametsa kwa! Tsa falola digarea ka go ne go gonngwa fela.

A ngwanake banna!

Kwena ya madiba a ga Modibedi

Ga twe ba ne ba lela maloba ba re o a ba betsa

Nna ke ba reile ka re ee go siame

O ba dira sentle ka ba a go iphetlhela

Letlhogela la peo ya ga Legole-a-Modibedi

Sethunya seo o se tlhokomele

Ga re batle go se bona se swabile e bile se le mangwana

A se re tsholele kgosi o bo o e teelega ka rragomogolo

Kana le Bangwato ba ne ba itse fa e le kgosi ya dikgosi

E re Bangwaketse ba mo lebela ba swelwe

Bakgalgadi bone ba tlatlatle fela

Rona rra ba re tima nama ba re re foforegile meno

Mme kana ga re itire ke 'tiro tsa Modimo

Ke raya ka tshwaiwa yone bogolo re ka e mokona

Nna ke bonye ba ntima logopelo maabane

Ka itse gore ba simolotse

Ga twe e bile ba bangwe ba re re tla swa leng

Mme kana wena o tsere Motsei, o tla re boloka

Ee, mong'ame, Bakgalagadi ke bao, o ba tshware
sentle; Ke bana ba gago o se ka wa ba bolaya
Kana fa o ka rialo ba ka inaya naga
Mafura a ngwana ke go rongwa
Mme fa ba ka go phatlalelela mong'ame o tla roma mang
A e nne modiga namane ya Kwena.
Pula!

Mogolokwane le moduduetso wa 'tsatsi leo o ne o ka nna wa
thantsha ngwana wa motho tsebe. E rile a sena go boka
monnamogolo Botuwe a tsamaela kwa go Mogotsi a mo tshwara ka
letsogo.

"O ba bolele Bangwato monna gore ga ba na go tlhola ba mmona
ngwanyana yo montle yo. Ga re a mo tsaya mafisa kana motho yo,
ke wa rona."

Mmm, ngwanyana wa thupa tsa maretiwa banna! Mmele wa
gagwe e le one wa Sengwato tota. Morwadi' a Therego wa ntlo ya
ntlha. Setlogolo sa Bakwena tota! A godisitswe Setswana. Khumo
le maemo a kwa ga bone di sa mo ya kwa tlhogong. A le motlhaga.
O mo tshwanela! Letsopa la segosi. Mohumagadi tota. Le malata
a ga rragwe e ne e re fa ba na le ene ba thube kobo segole.

Hei, batsadi tlhe ba rata bana ba bone. Ba tshole ngwana, ba mo
godise ba bo ba mo nyadise. Fa gongwe ba bo ba mo fitlhe. Ga ke
itse go re fa a ne a sa mmatllelwa tota o ka bo a mmonye kae mosadi
yo montle jaana Mogotsi.

Bana ba tloga ba alelwa motheo wa lentswetshipi.

"Ngwanaka, mosadi sejana o dirilwe ka letsopa o a thubega. Ga
go ithutelwe mabole mo go ene. O se ka wa bo wa mo tsenya seatla
le fa o ka ja wa bo wa kgora. Fa a go ngamola tlhogo, re teng re le
borrago o tle kwa go rona. Mosadi le gone ngwanaka ga a tshwarwe
makgwakgwa, e bo e re a itela mo go wena o bo o re o mo rekile ka
dikgomo. Motho ga a na tlhotlhwa. Fa lo na le mathata mo lwapeng
wena le mosadi wa gago, ga re batle go tsamaya re a utlwalela mo
dipateng, kgotsa mo diphafaneng".

Fa Thihe a ntse a mo laya jalo Mogotsi a bo a reeditse ka
kelotlhoko. Ba mo fapaanela bannabagolo.

Radipulana a mo ikatametsa.

"Nna fa o mpona ke riana ngwanaka, ke na le mosadi, mmago,

mme ga o kitla le ka motlha o utlwa go twe re iteile ra re. Mosadi ngwanaka ga a tsenngwe lebogo. Dikgole. O tla bo o ithela dikgaba. Mosadi o itewa ka lefoko."

Ke fa wa mosadi le ene a gadikiwa ke batho ka mafoko kwa ntlwaneng e nngwe.

"Ngwanaka, o ntheetse thata. Monna yo wa gago fa o mmona a riana ke rrago. Mosadi ke ngwana wa ntlha wa ga mogatse. Ga ke re o a nkutlwa kalaaka? Monna ga a bodiwe kwa a tswang teng ngwanaka fa a ka tshokane a diega fa a ne a dule mo lwapeng. Fa a setse a laetse fela go lekane. Monna ngwanaka, ke korwe. Fa a dule o bapalela 'tsetse. Ga ke re o a itse gore bana mo lwapeng ga ba a tshwanela go lala ka tlala? Jaanong fa a sa ye go bapala a bapa le wena gone fa ba tla ja eng"?

Motsei ke fa a ntse a koma tlhogo fela a eta a rumaruma.

Fa a ne a ka re o laya ngwana fa mmaGoitseman! E rile fa a mo kgwa a hupiwa ke yo mongwe.

"Ba bangwe ba tlile go nna fa, ba a bo ba tlile go go aketsa. Ba re o a bo a re. Nyalo e a ilelwa ngwanaka. Banyana ba ba tletsetletseng mo ba, ba o ka fitlhelang ba ntse ba sasankega mo, ga se gore ba a itumela fa ba go bona o nyalwa jaana. Bangwe ba bone ke mafetwa.

"Ditsala tsa gago a e nne bo-mmasemangmang, e seng tshetsanyana e e tletseng mo e. O a ba itse ga ke re basadi, ba e bopa fela kgomo ya mmopa e bo e tsamaya. Ba batla go re ba tle ba mo itseele. Monna ga se kgomo ga a disiwe ngwanaka. Le gone monna ga a ke a iphetlha. Motsing o bonang a simolola fela o itse gore sengwe se a bo se le teng.

"Monna ga e re a sa ntse a ile go senka selalelo go salwe go neelwa yo mongwe marapo. E se ka ya re fa lekau lengwe le ipala mabala a kgaka mo go wena wa bo o dumela ka le go raya le re lo tla iphitlha. Itse gore 'tsatsi lengwe le tla fetoga le lone le bo le re le tloga le tlhabiwa ke diphatsa ke go iphitlhela ruri, monna wa gago le ene a le iphitlhele! Motho wa boraro fa gare ga lona ga a tlhokafale gotlhelele. O a lotlhanya."

Thipe a bowa a ikatametsa Mogotsi. "Kalaaka, monna o a tle a iphitlhe. Mme le gale ga go twe a tsamaye mo a dira bosutlha. Ke sephiri sa gago o le nosi seo. Mosadi yo wa gago ga a tshwanela go itse. A se ka a bo a lemoga sepe."

Fa ba sena go nna ba kopana gape kwa ntlong e tona, Sabone

a ba atamela a ba raya a re, "Mme tlhe a mongwe le mongwe a bone ditshwanelo tsa gagwe bongwanaka. Bana ke boswa. Ba aga motse. Fa lo bona re riana rona re batla ditlogolwana tse re tla tsogang re di roma metsi".

Fa Motsei a sa ntse a re o tšhwamotse, mosadimogolo mongwe yo o neng a sa le a iphara fa fatshe e bile e kete o itebetse a mo atamela.

"Mosadi tshwene ngwanaka. Monna o a apeelwa. Le segotlo se a feelwa moso le moso. O se ka wa bo wa latlha mmago. Mme o itse gore mosadi yo", ke fa a supa mmaagwe Mogotsi, "wa matsalaago, le ene ke mmago".

Batho ba batona, fa ba ka re ba laya monyadi gone fa, ba ka go tshabisa nyalo. O ka nna wa iphitlhela o setse o rile, a-e, nna багаetsho intshwareleng, ga ke batle go ikgolega. Ke tse ne mo 'ganong la tau fela ke ntse ke e lebile! E e!

O ne a kile a re wa re kgarakgaratlha Mogotsi a re o bonye sengwenyana kwa Mosanko, a rata go ipolaisa batho. Madi a segosi. A bogadi banna! Dikgomo di le some le Mosarwa yo o di disang fa godimo. Jwa segosi tota.

E ne e rile fa di goroga kwa kgotleng e tona ya Bangwato, mongwe wa bannabagolo ba ba neng ba di amogela a utlwiwa a re, "Banna, batho ba Bakwena ke bomalomaatsone tota!"

Mogoma a lebetse le gore ba ne ba rile ga ba na sepe le jone.

O kile a re o a re pharaphara Mogotsi fa a goroga kwa Mosanko, Motsei a mo iketlela. A mo raya a re, ga re heela, bowa koo! Go saila mole ga fela. Kooteng mongwe o ne a kile a raya ngwanyana yo a re, mokao wa monna ke lefoko. A nna mo kgotleng. Fa a se kwa lwapeng o koo. Fa a ne a batla go ikhaunya go rongwe ngwana a tle ka bone. E kete o tšhinnwe. Batho ba Mosanko ba tshwarwa ke kgakge. Ba ne ba setse ba mnalela malatsi mo motseng wa bone. Ba sa mmeye gope. E rile go ise go ye gope, ba le bantsi ba bo ba mo galaletsa. A sobegile.

Paledi a se ka a mo lomeletsa. A mo latela kwa ga gagwe a ya go mmolelela matlho a phage a lebane gore o ne a sa mo tshwara ka pelo.

"... Ke a utlwa molekane. Tota golo fale e ne e se gore ke a go ila. M-m, ke ne ke bifela mokgwa wa gago o ke neng ke itse fa o sa

itumedise batho ba Mosanko. Moremogolo wa motho o a ipetla monkanaaka. Le wena jaanong o tla bona, ba tliile go go tlotla. Ke a ba itse ba ba Mosanko, ke bongwanake. Ga ba batle go tshwarwa ka letsogo la ntsogotlho. Ba pelo di maswe. Ba bile ba ka go bolaya. Mme rra fa o ba tsaya sentle jaaka batho le wena o ka utlwa o ja monate."

Paledi a tlhoma Motsei matlho. "Mosadi yo wa gago wa Sengwato, ke ene mmoloki wa gago. O mo tlhokomele thata. O se ka wa mo latlha. Morafe o wa sesadi o a thusa fa o o bona o riana. Kana ba a re itse ka ke bone ba ba re tsetseng."

Fa o ne o ka utlwa basadi kwa Mosanko ba re ba gobolola Motsei, o ne o ka tlhomoga pelo. Fa e le ba Mogotsi o neng a kile a bo a tle a hube fa go bone, go didimalwa fela. Ba re o mo jesitse.

"Ao, ba tla lala ba bolaile morwadi'a motho. Lefufa!"

Ya re go ise go ye gope ga tsoga kgang ya moruthutha kwa Suping. A bo a tlhasetse Ramaeba. E ne e setse e le lobakanyana a ntse a se kotame sa bolaodi kwa Suping. O ne a lebega a le monnye ka dingwaga mo go Jumanta. Mme rra a le dingalo! Kooteng Jumanta o ne a mo latsa ka lefoko pele a tsamaya a re, 'batho bao ba na le molala. O se ka wa bo wa ba lesa.'

Leina la gagwe tota e ne e le Martins. Le fa bangwe ba ne ba mmitisa Maritintshi, bontsi jwa batho bo ne bo mmitisa Ramaeba. Batho ba Suping ba simolotse go bona maphoi a Sekgoa ka ene.

"Batho, maphoi le one go riana a itse go tshela le motho? Kana ke raya gore a a tswa a tsamaye a bowe a ikgorose. Le gone a a tlhatlhelwa. A dikgakgamatso batho!"

A tshabega! Basimane ba phathise e re fa ba mmona ba siana lepaapaa. Kana motho wa teng o ne a tshega fa go rileng.

A ruile dintša tse di boitshegang. O ka se ke, le ka motlha, o bone motho a tsena teng fa e se mapodise le moruti fela. Fa o ne o ka utlwa batho mo motseng ba tshwere kgang ka ene ... A le lesukuru!

Mogatse ene ba ne ba mmitisa Mmadinamune. A le pelotshweu. E re fa bananyana ba feta ka fa morago ga segotlo sa gagwe a ba latlhelele dinamune le maungo a mangwe a Sekgoa. Le ene ka o ne a fetoga fetoga fela, fa gongwe le fa ba ne ba ka re ba iphitisa teng, a ba itlhokomolose.

"Le nna kwa gaetsho kwa Enyelane re kile ra bo re dirisa merafe e mengwe jaaka makgoba. E ne e le batho ba bantsho le marentabe. Re ne re ba tshwere makgwakgwa. E le malata mo malwapeng a rona. Ba dira mo masimong a rona le mo madirelong a matona a kgwebo kwa ntle ga tuelo. Re sa ba leboge ka sepe kwa ntle ga dijo le boroko. Re ba kgerisa. E le makgoba a rona tota. Re ba ruile gotlhe le bana bone."

Kgosi Legole a reetsa Ramaeba ka kelotlhoko, a eta a tshikinya tlhogo, a bo a tshega e kete ga a dumele se a neng a se utlwa mme tota a itse gore ke boamarure. A gamarege, a bo a bowa a nna sentle gape.

"Selo se se ile sa tsaya sebaka se seleele. Re fitlhetse bo-rrarona-mogolwagolwane ba ntse ba ba tshwere jalo, mme le rona ra feta ra tsweledisa tema. Mme e rile morago ra lemoga gore e e, selo se ga se a siama. Batho ga ba ke ba tshwarwa ka 'tsogo lwa molema. Tota e bile ga ke itse gore go ne go simolotse jang gore

batho ba gaetsho ba tshware bakaulengwe ba bone jalo.

"Mme rra jaaka fa ke bua le wena jaana thulaganyo ya go nna jalo e khutlisitswe kwa ga rona. Puso ya ga Mmamosadinyana e ile ya tlhoma molao o o thibelang mang kana mang go rua motho yo mongwe. Ke raya gore jaaka ke bua le wena jaana selo seo ga se letlelelwe.

"Fa ba ba tsileng pele ga me ba goroga kwa Kolone, ba fitlhetse morafe wa Maburu o gateletse merafe ya batho ba bantsho koo. Jaaka ke bua le wena jaana, багаetsho ba ile ba senya thulaganyo eo yotlhe. Maburu a bile a bo a ngala ba bo ba sia ba ne ba sa ikaelela. Wena ga o bone e kete re itaana ka noga e utlwa le bone. Ba re ilela gone moo fela."

Kgosi a tshikinya tlhogo. A latlhela la gagwe: "Mme tlhe lo dirile sentle batho ba modimo. Kana ga se selo se sentle ruri go kgerisa motho yo mongwe. Lo dirile sentle tota."

Molaodi a tlhotlhora peipe ya gagwe, a bo a e tlhatlhela. A e tshuba. Wa kuelela fa gare ga bone mosi wa moko wa tholo go rile tu! A tlhoma kgosi matlho e kete o a okaoka.

"O ntheetse thata mokaulengwe wa me. Kana fa o bona re le mono jaana re tlile go dira le lona. Mme fa re lemoga sengwe se e keteng se a fatlha ga re a tshwanela go se loba. Ke raya gore le lona mono lo gololesegile gore fa lo bona sengwe se se phoso re se dira lo re bolelele gore re ikgabetse.

"Kgosi, e kete le lona golo mono ga lo a tshwara batho ba Kgalagadi sentle."

Kgosi a thaakanya ditsebe.

"Ke dumela gore lefatshe le la Bakwena le atlhame, mme tota go tshwanetse ga bo go na le molelwane o o lo kgaoganyang le lefatshe la Bakgalagadi. Fa e le gore ke a fosa rra o tla mpolelela. Lo ba tseela lefatshe, lwa re ke meraka ya lona. Lo ba gapela dikgomo, e bile lo ba kgethisa sehuba. Ba bangwe ba bone lo ba ruile. Selo se kgosi ga se mokgwa o montle wa go tshela le batho. Mme ntlha merafe e mengwe e e nnang mo kgaolong e ya lona yone ga lo e tshwenye?"

Ya ne e kete Legole o tla kgangwa ke mafoko. Mm, o mo potile ka koo Mokwena!

A ikgotlhodisa. "Ao, a maša mo ditsebung tsa me rra. Legale ga ke itse. Rona ga re ise re re Makgalagadi ke makgoba a rona. Ke boamaruri gore bangwe re nna le bone mo malwapeng a rona. Moo kana e bile ga se molato. Ke malata a rona. Ba a re disetsa.

Re ba tsaya fela jaaka bana ba rona. Ga re ba kgetholole. Ba ja se re se jang. Le ene ngwana mo lwapeng o monnye mo go rragwe kgotsa mmaagwe. Batho rra ka segarona ga ba ke ba lekana ba se meno."

Motsumi o ne a ranola kgang ya kgosi ka matsetseleko, e bile a eta a gatisa mabaka ka matsogo.

Kgang ya loa. Banna ba babedi ba amogana puo. Ya ne e kete ga ba reetsane. Kgantele yo mongwe a kgwe mowa go utlwa sentle gore yo mongwe a reng. Kgosi a tlhalosa ka fa e leng gore go ne go ka tsosa dikgoberego ka teng fa morafe wa gagwe o ne o ka utlwa ka kgang e.

Ramaeba a mo tlhalosetsa fa e ne e le boikaelelo jwa puso ya ga bone gore ba khutlise thulaganyo yotlhe ya bolata. Ba kgaonye fela e ntse e le gore ga ba dumalane.

Molaodi a ba felegeletsa ka gore:"Ke raya gone rra, gore o tsamaye o tle o ikakanye sentle ka kgang e. Ke a lemoga gore o ne o sa solofela gore go ka nna jalo. Kana selo se go tweng tlwaelo fa e ka re e a emera e nna ngwao. E setse e le ngwao jaanong mo go lona go rua batho ba bangwe. Mme go ya ka thulaganyo ya tshiamo le molao tse di tseetsweng kwa godimo thata kwa gaetsho, ke phoso go dira jalo. Tota e bile ga go na morafe ope o o tlhabologileng mo lefatsheng o o ruileng e mengwe."

Fa ba ntse ba le mo tseleng ba lebile kwa kgosing, Legole a raya Motsumi a re, "O a itse bo rauwanenyana ba ke ba sentse ka go nna ke tla kwa go bone fa ba mpitsa. Ga ke na go tlhola ke dumela. Go simolola gompieno ba tsile go nna ba ntatela kwa kgotleng fa ba batla go mpona."

Fa ba goroga kwa lwapeng Motsumi a ikadima kgosi, a re a mo tlhabe botlhale.

"Batho ba mong'ame, ba tswa kgakala ba tsenya tshaka fa gare ga bana ba mpa. Gone gompieno jaana, mo motseng o wa gago, batho ba kgaoganye sebedi. Ga twe go na le badumedi le baheitane. O tla fitlhela mo malwapeng go sena kutlwano, fela ka gore mosadi ke modumedi, mme ga a tlotle monna ka ene ke motho fela.

"Ke batla go go bolelela sengwe mong'ame. Mo tlholegong ya rona ya Setswana, re ne re tshwana fela rotlhe. Rona mong'ame ngwao, meila ya segarona, go ntshetsa badimo ditlhabelo, go tlotla bagolo, le go obamela molao wa babusi e ne e le tsela ya rona ya go tshela. Go se na kgethololo e re e bonang gompieno. E ne e le

boikarabelo jwa mongwe le mongwe mo morafeng gore dilo tse tsotlhe a di tshegetse."

Kgosi a mo tsena ganong: "Mme jaanong monna Motsumi, mo kgannyeng e ya Makgalagadi batho ba ba gago, ba re ba šwa ntshu ba ogolang ka gore ba re fitlhela re ntse re tshela jaana"?

"Mong'ame, ke ne ke sa ntse ke tla koo. Ga ba simolole batho ba. Gone gompieno jaana ga twe go tshwara Matebele le Masankomane kwa bokone ba ba gokaganya ka moriri."

"A o a rialo!"

"Batho ba Matebele mong'ame, ba ne ba ruile Masankomane go fitlhelela bošeng jaana banna ba ba sena go nna ba goroga teng. Jaaka ke bua le wena jaana, merafe eo e tshedisanya sa ntša le phiri. Bone banna ba basweu ba, fa go nna jalo o bo o ba segetse fa lefureng. Ga ba batle batho ba nna seoposengwe. Ba a itshoga. Ba akanya gore ba ka ba koba.

"Nna ke le nosi ga ke re batho ba tshwanetse ba gatelela ba bangwe. Se ke se ganang ke gore batho ba tswa kwa ba tswang teng ba bo ba tla go re bolelela gore re tshwanetse ra dira eng mme ga re a tshwanela go dira eng. Ke bomang bone"?

Legole a lebega a utlwile botlhoko fa mokwaledi wa gagwe a ntse a bua. A ipotsa gore tota fa ba tla nama ba ineela badišhaba jaana matsapa di ne di a tsere kae.

"Monna Motsumi, nna ga ke ise ke itlhoboge. Re tla utlwa teng.

Motsumi a tswelela: "Ke raya gore lone lekgetho le ba ntseng ba le gopela mo go rona ba dirang ka lone? Ga ba a re ba tla epa matamo. A feletse kae? Batho ba ke maferefere."

"Modimo ka one o sa je nkabo, kgabagare yo e leng mmaba wa gago, le yo e leng tsala tota a itshupe. Go setse go le maswe jaanong. Go sa thuse sepe. Mme go bo go sa tshwane.

Yo mongwe o tla ne a sale a go raya a re, 'ga re heela, motho yoo wa gago ke nta ya selomela kobong, o bo o mo itlhokomolosa. Jaanong ka motho tota ene o dumela a bonye ...

E re o tla re go maswe o bone motho a etsa mmutla o tshwerwe ke serai. Ka o rata botlhale, o tla ne o sale o thukuthetsa tlhogo, o katakata ka sammamorago, bothale bone bo ntse bo swaetsa

thamonyana e. Go ise go ye gope fela o tla bo o bona o lepeleditse loleme, o karaladitse maotonyana.

Letsipa! Le go tshwere sentle ka mafoko, le fa o ka re o a kgaratlha, o go raya fela a re, 'ga ke re mme re dumalanye. Jaanong wa re go rileng?' O bo o itse gore go fedile ka wena. Dilo di bo di senyegile. Ga go na se o ka tlholang o se dira. O tla sala o itshwere mahuma o ikotlhaya ene a ja mokaragana wa botshelo".

Banna, maitemogelo a ga Radikodintane a botshelo, a jesa kgakge e le ruri. O a bo a re go rileng monnamogolo?

"Ho-ho-ho, a lo utlwile banna? Ga twe mpuu o faretswe kwa Suping. Motho wa Sekwena o tsenwe ke tsebetsebe. Motseto o fapogile marago. Go maswe, motsetsi o ja ka letsogo. Ga twe Ramaeba a re le go ka, ga ba kitla ba se bona. Ba mo jele kgano ba mo laetse. Ga go sa tlhole go na le Mokweni le fa e le Mokgalagadi. Re lekalekana fela. Mponaphe. Kana bone ba ne ba ithaya ba re ba botoka. Ga reitse, rona ba bangwe re ithuetse Masarwa. Mme e bile ga go na ope yo o ka re rayang sepe. Le ene Ramaebanyana yo o wa bone o a itse. Motho yo o tla bonang Bakweni!"

Ke fa basimane ba Bakwena ba ba neng ba le foo ba ile go ikwadisetsa go ya meepong kwa Kgale ba dilotse Motshegetsi fa a ntse a ba kgoba.

Yo mongwe a bo a lebagana le ene: "A o ko o lese go re tena kwa monna. O tla swa o ntse o le motho wa rona. O a reng ne fa e kete o tlaa re tlhodia jaana. O tla bo a seyo kwa Teemaneng Ramaeba, mme ke gone o tla bonang gore re beng ba gago."

Ba bangwe le bone ba di mmolelela tse a di jeleng ka tlala. Ga rata go tsoga lesukasuka kwa matlwaneng a ikwadisetso ya meepo. Basimane ba bangwe ba ba neng ba le foo ba Balete ba bo ba tshwanetwa ke gore ba kgaleme. Yo mongwe a sa tlhaloganye gore go diragala eng ka gore ene o ne a ntse a tsaya gore Bakwena le Bakgalagadi ke batho ba le bangwe fela. A ba nyaletsa maitseo a bone a sa okaoke.

"Ija! Dilo tse re tla di bonang. Ga twe kwa Kgalagadi ga ba itumele ke tlang lo lone. Mongwe le mongwe ke yo o ntseng a re, 'ba bakile Bakweni'. A mme re tla tshela batho ba Modimo"?

Ke fa a sudile mowa mmaModisaotsile.

Tiroyaone a mo fetola: "Mme kana jaanong go tewa ba tlile go re gataka. O a mo itse ne motho fa a ka re o a kgophoga fa! Ke gore

mosimanyana yo Mogotsi o ya go tshwara bothata. Mongwe le mongwe ke yo o yang go ipagololela mogodu. Ga ba mo itse, o tla ba kgwathisa gore ba re tshutshu! O sa ntse a fitlhile mokgwa wa gagwe. Ba a mo itebatsa."

MmaModisaotsile a bua a tswela kwa ntle a re, "selo se go tweng bomadimabe fa se ka re se a go tlhomara!"

Ba bangwe kwa Suping ba bona fela e le kgetsi e potlana. Mme tota bontsi jwa batho bo ne bo tshwenyegile. Fa ba akanya ba lekana le badisa ba bone ba utlwe ba tlhakana ditlhogo. Ba bangwe ba re le go ka!

Fa a se na go baya phafana fa fatshe Modise a raya ba bangwe a re, "Nna ba a itse gore ke mong'a bone. Le fa ke tsena kwa morakeng ba taboga lepaapaa."

Tumelo a lebega a sulafaletswe.

"Nna kana ke a bo ke lo reile ka re, one Makgoanyana a a lona, a lo a ineetseng a tsoga a lo jetse sammenogwane."

Mmm, lefoko lwa motho yo motona ga le ke le wela fa fatshe.

"Nna kana ga ke ise ke re re tla lo tlhatlhela ka dikgolegelo fa lo sa dire se re se lo laolelang. Le gale ke sa ree gore re ka se ke re lo tseele dikgato. Go a tlhokafala gore lo dire jaaka re bua kgosi."

Ramaeba a tswelela a tlhalosa ka fa e leng gore o ne a swabisiwa ka teng ke go utlwa magatwe a gore puso ya ga gabo e a gatelela.

"A fa o raya motho o re, gatoga yo mongwe, o a bo o mo gatelela?"

Kgosi Legole a tshikinya tlhogo.

"Tota merafe ya batho bantsho e le ruri e ngamola tlhogo. Tota ga twe lo tla tlhabologa leng"?

Kgosi ya ne e kete o a kgopisega.

"Rra wee, nna ga ke tsamaye ke gogola menafuna mo nageng mo. Fa e le gore o na le ditlhola tse di tsamayang mo majalweng mo di tsaya dinopolo o intshwarele."

Motsumi a ngwaa kgosi a mo kopa gore e ne e kete o a kokobela.

"Fela mme gone batho ba me ga ba a itumela. Nna rra fa o mpona ke le fa jaana ke emetse morafe o wa ga Modibedi. Ga ke ipuelele. Diphetogo tse lo tlang ka tsone rra di imela batho ba me. Lo re rwadisitse jokwe e e bokete. E bile ke raya gore o re setlhile melala. Lo re gogisa bokete mong'ame. E kete rona jaanong re tla tlhaela."

Ramaeba a bua a tsholeditse lentswe a bile a gogomoga maikutlo. A tlhalosa ka fa e leng gore morafe wa Bakwena o ne o mo tlhabisa ditlhong le go mo tshedisa bokete ka teng. A bolelela kgosi gore se

se neng se mo kgopisa gape ke gore bone e le ba puso ya ga Mmamosadinyana ba ne ba sa italetsa. A re merafe ya Batswana ke yone e e neng e ba kopile gore ba tle go e busa.

A ipoletsa a re, "Ka re, ga se gore re iphagile dikoro golo fa."

A tlhalosa gore e ne e se gore o ntsha morafe wa Bakwena ka luso logolo.

"Melao e meša e, le diphetogo tse tsotlhe fela di a dirwa gongwe le gongwe kwa e leng gore re busa teng. Rona re dumela gore batho botlhe mo lefatsheng, go sa kgathalesege mmala kgotsa bodumedi jwa bone ba a lekalekana. Ga ke itse gore fa o ka fitlhela lo gobolola Maburu jaana, mme lo sa reye gore lo botoka mo go bone, lo a bo lo ithaya lo re lo kgatlha mang. Le gale tseo ke di bonwa ke lona."

A digela jalo a ntse a tsamaisa matlho le banna ba lekgotla go bona yo o tla thenyang. Ba e tlhoka ba e rwele. A ba laela ka kgakalo go re go tsweng gompiano ga go na Mokgalagadi wa ope. A itse go emoga go tsamaya ba mo kodutse fela thata.

Radikodintane o kile a raya mmaLorato a re, "Nna mma ga nke ke ne ke senya seso ka go se ngwaa. Ke go utlwaletse ... Serotole ... nna ke tla go bolelela se o leng sone."

Kgetsi kana ya gatakwa ka dinao. Ya nna phitlhela, kgomo ya serotswana. Motho wa sesadi-segolo a betswa ka pipa-molomo, ga twe o re tu! Motho a mo tlhoafalela a re, "Selo seo khupamarama nkoko. Dikgole. Mosi o se ka wa bo wa tswa ka sekhurumelo."

Mosadimogolo wa batho, a itidimalela ka ene o ne a se bonye se a neng a se batla. Batho ba batona ... Fa ba lailwe ke motho ba a laega. A ikana mosadimogolo gore go na le gore a bue o ka mpa a thubega. O ne a tla itheng motho wa mosadimogolo ka o ne a setse le masiela.

Gone go aga matlo a le mantsi mo segotlong, motho a re o direla gore ka bana ba a gola ba tle ba se ka ba tshwenyana ... Fa gongwe e bile a se na diokomela-bagwe. Ke raya eng tota ka motho a godile le gone go tlhokomela gore go diragala eng ga a na sepe. Fa le kotlomela, le ene o a kotlomana, a bo a isa marapo go beng ba one. O tlaa bo a sa ntse a nnetse eng ka ene fa fela a setse a bonye selalelo o siame!

Thaka e kgweba, o tla fitlhela e kalotse matlho bosigo, e kete merubisi.

"Ao, a lo ko lo ne lo robala le batho kwa banna lo lesa go itira baloi".

Mosadimogolo o tla ne a sale a re o a kgalema, a setse a pitikologa lwa bobedi. Ba bo ba ikudupanya bana ba basetsana ba itira ba ba robetseng. Go ise go ye gope, o utlwa motho a khukhutha kwa ntle.

"Selo sa gago moloi ne kgotsa motho?"

Ija, rona ba bangwe re ne re seyo.

Motho wa sesadi-segolo o tla ne a sale a ikuetse a ntse a re tota ga twe loroonyana lo ke la ga mang. Fa a re o latlhela bofofu kwa legoreng, "Thakaa, yo o neng a bo a tlhagelela fa jaanong ke mang? Kana tonki ne selo sa lona. Kgotsa ya bo e le bone basimanyana ba ba mpheleditseng mae. Tota bone ba a reng ba itirile masolamae jaana? Mofeti le tsela a re, "Rona re bona one ao fela nkoko."

"Go tshwana le tsone ditonki tse o ka fitlhelang di ntse di tsamaatsamaya mo segotlong se sa me bosigo. Ga o kake wa itse

gore di batlang ka lotlhaka lo kwa masimo. Le gone rona kana fa ga re tlhatlhele, ga ke itse gore ka di rata moroko, ke eng di sa ye kwa malapeng a batho ba ba omelang. Se se gakgamatsang ke gore le bone bopere jwa tsone ga o kake wa bo bona fa. Le one motlhala wa tsone ke e tle ke re ke a o senka ke o tlhoke. Ke ne ke tla di lata go fitlhelela ke tsena kwa ga mong wa tsone. Selo se go tweng go tlhoka matlho, ke raa, le fa ke ka re ke a gotola jang ga go thuse sepe. Mme letsatsi le tla nna lengwe fela le ke tla di tshwarang ka lone."

Kana Radikodintane fa e ne e sa ntse e le ene sentle, o ne a le motho wa dilo. Le fa o ne o ka re o a mo itlhokomolosa, o ne a ka go tlhomara ka dipotso gore o bo o tswe ka boamaruri, o rata le o sa rate. Le fa o ne o ithaya o re o momile molomo a go sotlhe gore o bo o o kopolole.

E ne e kile ya re nako nngwe, moragonyana fela ga fa lekgetho le simolodisiwa, a belatsewa ke sengwe lomepe. A ikatametsa mosadimogolo wa gagwe. A mmotsa gore tota mmaGoitsewang go tllile jang gore morwadi wa kgofejane a tshole ngwana yo o ganeletseng thata kwa boswafeng. A gakgamala gore ka go ne go se na 'sika la boswafe mo Suping, tota le fa e le kwa merakeng ya bone go tsile jang. Mosadimogolo o ne a se ka a mo isa tlhogong thata ka e bile mogoma o ne a tllile a ikopetse thata letsatsi leo.

"O go tshwenya ka eng? ke lantlha o bona motho yo mosweu? A ke re Masarwa le one a maswana. Le gone a ke re ga se lwantlha o bona leswafe."

Ka o ne a se ka a ineela motlhofo le ene Raikodintane a bo a itibisa go sele a re, "ljoo, rona kana banna re sweletse. Ngwana o itsewe sereto ke mmagwe. E ka re le bone ba ba me tota ke sa itse gore yo e leng ene tota ke ofe jaana."

A bo a itidimalela, a itse gore o a bo a rumolana.

Kgosi Legole a ntsha molaetsa go ya go marara a motse le dikgosana gore o ne a tla tshwara lekunutu le bone kwa kgotleng letsatsi le le latelang. Ka e ne e letse e kile ya komakoma moso wa 'tsatsi leo wa bo e le o o tlhabolang. Fa e sale e re le ntsha nko ga tlhaba pheswana e e tsididi e dika e tswa borwa. Boemo jwa bosa e le jo bo tlhatswang pelo e bile go se na pelaelo ya gore e ne e tla

tlhola e le letsatsi le le monate.

Le bone bakgalajwe ba se ka ba ipona 'tsapa. Kgosi o ba fitlhetse kwa kgotleng ba lekodisanya ka botsogo jwa bana le seemo sa phulo kwa nageng.

Legole a se ka a ba senyetsa nako. A phunya kgetsi.

Ba kukega maikutlo fa a ba lotlegela ka kgang ya gagwe le Ramaeba e e neng ya baka dikgogakgogano. A ba bolelela ka fa molaodi a neng a mo gagautlha ka teng fa pele ga badiredi ba puso. Ya ne e kete ba ka emelela ba ya go mo phura gone foo!

Fa kgosi a simolola a bua ka kgetsi ya ga mmaGoitsemanang, e e leng yone tota kgang e a neng a ba bileditse yone, bakgalajwe ba lebalebana fela. Ke fa Tiroyaone a jele magala.

"A dikgakgamatso banna. Selo se se maswe maswe jaana se bipega lobaka lo lo kanakana! Batho ba ga ba a re ke badumedi ba bile ba itshepile? A ke bone ba gompieno go ka tweng ba dirile jalo? Tota ga twe golo mo Suping mo go diragala eng?"

A ipotsa le gore a mme gone tota e ne e le selo sa tlhamalalo gore a lobelwe kgang e e masisi jaaka eo.

Monnamogolo Kgalaeng a botsa: "Ene mosimanyana kana golo fale o ne a reng?"

Go lebega ene kgang e a ne a e itse.

Kgosi a mo fetola: "Ga re na sepe gore o ne a reng. O itse fela sentle gore e ne e le ene. Le ene rragwe, Ramaeba, o a itse. Ramatlhomane o mmoleletse."

"Mme fa go ntse jalo morena re tshwanetse ra mo gamola. Raamaeba ene o tlile go tshegwa ke batho. Ba tlile go mo kgwela mathe mo sefatlhegong. Banna, a wa re motho o monate ne fa o mo tswa ka fa morago!"

Kgosi a tlhalosa gore fa ba ne ba kopanye morago ga tiragalo eo, kgang e ne ya se ka ya lotolotswa ka gore mosimane le ene o ne a se ka a nna manganga. A ba tlhalosetsa gape gore Ramatlhomane golo fale o ne a duelela mosimane.

Mmopi a se ka a potologa kgang.

"Motho yoo kgosi o tshwanetse a duele gape. O ithaya a re ngwana yole o ja eng? A se ka a itira khudu. Gongwe ga a itse gore o ikgolegile!"

E rile fela pele ga ba phatlalala Thipe a tshwaela ka go re, "Mme kana mmaMosepele o tla tshwanelwa ke gore a tlhatsiwe leina. Tota le ene morwae. Fa o bona mosimanyana yo a bile e kete o tla

kgwelwa golo kwa meepong ke gone gore o tshaba matlho a batho. Ramaeba o tshwanetse a lefisiwe seša go bo go bonale. Tuelonyana e a e dirileng e ne e le pipa-molomo. Jaanong re batla tuelo ya diitshenyegelo. Ngwana yo a mo sentseng yo kana o godisitswe ke batho. O tshwanetse a duele fela go bo go bonale, a tle a itse go nna a golegelela dintšanyana tse tsa gagwe fa a ya go robala.

Molato ga o bole. Le gone bosula ga bo nke bo bipega ka bosakhutleng. Le lone leepa-ntlo tota le ka nna lobaka le sa tshwarwe, mme letsatsi le tle le nne lengwe fela. Mare a ka a rata go bipana, segolo bogolo fa ba le fa gare ga ditšhaba, Ramatlhomane a rera le kgosi ga mmogo le bagakolodi ba gagwe gore sekaku se se ka sa bo sa phunyega. Ba dumelana gore tota seo e tla bo e ne e le go tsenya morafe mowa wa mmofolela. Kana ba ne ba tla simolola go nyatsa le sone seriti sa puso tota.

Le ene Mosepele ka a ne a kile a itshelela kgama metsi, a se ka a itse le gore o ka iphemela a reng. E ne e kile ya re fa kgang ya gagwe e tsenye, mongwe wa bannamogolo a mo raya a re, "Mme kana lone letsatsi leo fela ngwanaka le ne le lekanye gore go nne fela jaaka go ntse jaana."

A bo a ineela, a bona gore golo fa fela kooteng ga e ntšha e kgologolo. Le ene ka a ne a le mosweunyana, ba re, mme e bile ke ene tota.

O ne a kile a re o a itshoka mosimane wa lepodise ga lala go padile. Ya re fa a neng a sa solofela teng, motho a mo raya a re kwano rra go maswe. E rile go ise go ye gope ngwana a bo a lela. Ya ne e kete o ka re 'lefatshe fatoga ke tsene'. Fa a re o gopola gore batho ba tla reng, a bone gore e bile go ka bo go le botoka fa a ne a sule. A ipotsa gore ba bo ba tliile go mo raya ba reng ba ga Mmamosadinyana. A ruri morogo ga o tle go tshologa. Fa a ise a arabele leo, a ipotse gore boora mosetsanyana bone. A rata go ikaletsa. Mogoma e bile kooteng o ne a akeditse mongwe kwa ga bone a re o a mo nyala.

Fa ba sena go konela kgang ya bone, kgosi a ba tlhagisa : "Mme e bile ke ya mo latela Ramaeba fa ke riana. Ke ya go mmolelela. Ga a nkitse kooteng rauwane yo. Golo fa fela ga ke bolo go senya seso ka go se ngwaa. ke mmoleletse maloba ka re mafoko a a ntheileng o tla a ikotlhaela."

Ya ne e kete ba ka tsamaya ba ya go bapola Ramaeba a ntse a tshela fa ba utlwa mongabone a rialo.

Ba ne ba tle ba rialo Bakwena kwa Suping, ba re, fa o ne o batla

go tshameka o ye kwa mantlwaneng kgotsa kwa sebatleng. E seng mo go ya bone kgosi.

Kgosi a sa šakgala!

Fa ba ntse ba le mo tseleng ba lebile kwa kampeng, a raya Motsumi a re, "Ke a go bolelela ka re, ba ya go lala ba nkitsile gore ke mang gompieno. Ba ntse ba re ba tlile go re ruta molao, ba raya ba tsile go re senyetsa. Legodu le ka go ruta molao le ntse le go tlhorontshitse ka go go utswela? Nna kana ga ke rapele ope. Golo mono ke mo ga rona. E bile ga gona yo o ka re reng sepe. Batho ba ba ntse ba itirile dikonyana, mme e le diphiri tse di garolakang."

Ga twe ke Bakwena ba ga sebolaya-kgosi? Ba a akelwa. Bakwena ba Suping... O re o tshamekela mo go mong'abone ... Ba go sese tlhaloganyo.

Kgosi a fitlhela molaodi a tsentse khuduthamaga le badiredi ba bangwe ba puso ya tshireletso ba ba neng ba tswa Mafikeng. Fa a ema ka fa ntle ga ntlwana ya bophuthaganelo, lepodise la bo le tswela kwa ntle go mo kgatlhantsha le go mmotsa gore o ne a ka mo thusa ka eng. A mmolelela fa a ne a batla go bona molaodi. Ramaeba a mo kopa gore a mo fe metsotsonyana ka o ne a tla tloga a konela lenaneo. Letsatsi leo a lebala le gore a mo reye a re o ne a se kitla a kgona go mmona ka ba ne ba sa dumalana ka nako ya go kopano.

Fa kgosi a sena go mmolelela gore kgang e a neng a e tletse e ne e tlhoka gore borre ba mapodise ba nne teng, ga bo go nniwa fa fatshe. Molaodi a bile a bintsha mogatla, a ithaya a re kgosi o ne a tlile go kopa thuso ya potlako ya mapodise, gore a ye go mo thusa batho ba ba neng ba gana go kgetha. E sale e re fa kgosi a phunya mafoko, mosimane wa lepodise ka o ne a ikitse, a gara mogatla fa gare ga marago. A lemoga fela gore golo fa ga e ntšha e kgologolo. Tšhampa e ne e re e falotse.

Ba e re tla! Kgang ya petlekwa. Kgetsi ya sekasekwa seša. Mosimane a pegwa molato. Go ne go se na gore o ka siela kae. Le ene rraagwe, Ramaeba, o ne a itse sentle fela gore mosimane o sentse. Ya ne e kete o ka ba raya a re, borra, go siame ke utlwile ke tla dira jaaka lo buwa, ntsweleng ka ntlo.

Kgosi a otlelela kgang, "Mme e bile batho ba tlile go bona gore ga lo batho ba sepe, le gone ga lo a phuthela sepe".

Fa ba boela kwa lwapeng Motsumi a gakolola Kgosi Legole gore kgang e a e buisanye le marara a motse ka tsela ya tlhomamo. Batsadi ba ngwana le bone ba nne teng. Batsadi ba ga Mosepele le

bone ba ne ba tla lalediwa go nna teng.

Bangwe ba dikgosana ba ne ba dumela gore ka jaana sekaku se ne se setse se phunyegile, batho mo motseng ba itse gore go diragetse eng ba itsesewe ditlamorago tsa kgang e ka jaana le bone ba ne ba solofetse gore e tsene. Ba ne ba ikana basadibagolo mo motseng ba re ga ba kitla ba letlelela boatla bo dirwa ke marantabe mo motseng wa bone. Kgosi le ene a bona gore ye kgang e tshwanetse ya simegwa ka fa go tla kgotsofatsang morafe wa gagwe ka teng.

Ramaeba ga a ise a ko a nne dingalo. A tlhalosetsa ba ba neng ba phuthegile kwa leobong lwa kgosing gore phoso e ile ya nna teng mme ga gona gore mosimane o ka itatola jang. A kopa gore kgang e feduwe kwa ntle ga tiego ka gore e ne e tloga e tsenya mowa wa go tlhoka go utlwisisana le go tshepana fa gare ga puso ya ga Mmamosadinyana le batho ba Suping.

"Mme kana bagaetsho phoso ke phoso fela. E ne e ka nna ya diragalela mongwe le mongwe. Ke jaaka e le gore ga re batle go nna manganga mme re kopa fela gore ka jaana e bile e setse e le sebaka tiragalo e e diragetse re e fetse".

Ba gana go utlwa bannabagolo. Ga ema Rabolonka: "Nna bagaetsho mafoko a ga rre yo ke a a utlwa mme ga ke a utlwe. E kete ene o gabile fela gore kgang e weduwe. E-e! Re tshwanetse ra e sekaseka fela sentle le gone re sa tabogela gope. Ke utlwa ke tlhobaela ka gore o bolela gore ngwana wa bone o re foseditse. Mme a bo a sa re bolelele gore o ikaelela go dira jang. Kana fa go ntse jaana go na le gore a ka re re a nyala kgotsa a re re tla duela".

Fa a rialo Ramaeba a leba fa fatshe a tshikinya tlhogo.

Rabolonka a tswelela. "Mme le gale rona ga re ise re ko re go bone Lekgoa le nyala motho. Go raya gore kgang ya rona e tshwanetse e wele fela mo go reng ba re ba tla duela".

Fa a sena go digela kgosi a ema a latlhela la gagwe. "Bagaetsho re lekeng go khutshwafatsa dikakgelo tsa rona. ke ne gape ke re ke lo gakolole gore malomaagwe mosimanyana yo Mosepele le ene o teng fa. Kgang e kana le bone e a ba ama ka gore e rile fa bosutlha bo bo diragala ga bo go twe ke ene motho wa dilo. Mme ke rialo motlhakola ke re a re ikganeleleng fela mo kgannyeng e mme re bone gore re a e simega e bo e felele."

Tiroyaone a latlhela tlhware legonnyana: "Nna ke ema ke tlatsa mogolole Rabolonka. Mme e bile ke re e re molaodi a akanya ka gore o tla dira jang ka ngwanyana yo wa ga kgaitisadiake a itse gore le

mosimanyana yo Mosepele batsadi ba gagwe ba senyegile leina. Le gona ba ne ba tshwanelwa ke gore ba duelele tshenyo e ngwana wa bone go neng go twe o e dirile".

Fa kgang e ntse e tsweletse mosimane wa lepodise ke fa a itsitile ka mogalla. Ramaeba a ema go se na go bua ba bangwe ba le bone ba neng ba otlelela mafoko a dibui tsa ntlha.

"Rona kana re beile mo go lona gore lo re bolelele gore lo re lefisa jang".

Fa a rialo yo mongwe a bo a re kwa morago, "Mme ebile jaanong o tla sentle".

Ramaeba a tswelela a re, "Mme le ene Mosepele re ikemiseditse go tlhatswa batsadi ba gagwe leina. Tota kana nna bagaetsho ke batla kgang e e fela sentle go sena dikgogakgogano".

Monnamogolo Mosinki, wa sefoku, a ema le ene a re a latlhele la gagwe. "Tota nna batho betsho batho ba ba lona ba ba setse ba ntsenye. Ga ke itse gore ga twe ba ne ba re tswela kae tota. Ba letse ba re raya ba re re se ka ra rua Makgalagadi; maabane ba ne ba re re kgethe, jaanong ke ba ba tshodisa bana ba rona dirathane tsa marentabe ba. Ba tsentse kgotlhang fa gare ga kgosi le morafe. Ga re sa tlhole re itse gore fa e le bone le kgosi ya rona re busiwa ke mang. A me a kalo bagaetsho".

Ga dumalanwa gore Ramaeba o tla ntsha diponto tsa selekanyo sa dikgomo di le robedi mme a neelwe batsadi ba mosetsana. A tshwannwa gape ke gore a ntshe madi a selekanyo sa tse thataro go tlhatswa batsadi ba ga Mosepele leina.

Fa go phatlalalwa Ramaeba a raya kgosi a re o itse gore Bakwena ba ba lefisetša fela gore ga ba ba batle mo motseng wa bone. Legole a se ka a mo lobela, a mo raya a re, "Ee, ba re lo ba lapisitse. Le lona ga o bona lo riana rra ga lo itseye sentle. Lo tshwanetse lwa bo lo gopola gore lo botlhale go feta batho ba bangwe". O dule foo a sudile mowa Ramaeba.

Morago ga malatsinyana mosimane wa lepodise a nyelela. Ba ba itseng ba re o ne a romelwa kwa lefatsheng la Matebele a ga Moselekatse, go ya go direla teng.

Dilo tsa se ka tsa tlhola di apara tshiamo fa gare ga ga molaodi le kgosi, ba itaana ka noga e utlwa. Go maranwa ka dipuo. Go le thata gore tota o ka re yo o iphetlhelang yo mongwe ke mang. Tota le gale gone ga go tlhokafale gore o latelele noga mo mosimeng wa yone o bo o e rumola. E go bolaye!

A sa itumele Motsumi a bona kgosi a fetogetse puso e le ene fela!

A wele kwa! ka setshego fa Legole a nyatsa tsamaiso ya ga Mmamosadinyana ya go busa. "Tota gone mosadi o kile a busa batho kwa goora mang"? A ipotsa a le nosi.

"Nna mong'ame, ke go boletse ka re batho ba ga ke ba beye sebetse. Ga ba a siama, le e seng. Ke Bafarasai le bakwadi ba go buiwang ka bone mo go yone thamaga e ba e tsholang e. Bafilisitia. Bo-Faro, yo o neng a tshwara Baiseraela botlhatswa kwa Egepeto. Ke batlatlapi. O mo utlwile ga ke re Ramaeba maloba a re batho ba bantsho ke ditshwene tse di sa iponeng mariba. A re re tshwana le Maburu le fa re ntse re a gobolola jaana. A go na le motho yo o tlhabologileng yo o ka buang jalo? Fa e le gore ke yone tlhabologo eo, ba re itshwarele rona ba bangwe bogolo re sale ka maitseo a segarona a tlhologo, bone ba tsamaele koo.

Fa o sa batle go itshegisa batho, o se ka wa itlwaetsa go nyatsa kgotsa go senya ba bangwe. Fa o ka lemalela go dira jalo le bone ba tla go inyaletsa le fa o dirile selo se se nyatsegang.

Bakwena ba ne ba sa rate ngwana wa dikgora. Se le gale se sa reye gore ba ne ba ila ngwana ka sebele. Nyaa, mme e leng ditiro tsa ba ba mo tlisitseng mo lefatsheng. Ba ne ba ka go segelela ka mafoko gore o bo o bone gore go ka bo go ne go le botoka fa ba ka bo ba ne ba kgobotletsa motho wa teng ka matlapa a swa gangwe fela! Botshelo bo nne bosula. Mme fa o le mosetsana go nne botoka fela fa o ka nyalwa. Mme rra ka batho ba bua bobbe, fa o ka nyalwa ke o sele, ba tla nna ba ntse ba re, 'O! monna yo wa Modimo batho, o a bo a tla le reng letlaleanya? Fa a ka nyalwa ke rraagwe ngwana, e ntse e le bone gape ba re, 'a a mo nyale e-e. Ene o ne a re o tla nyalwa ke mang? Fa o sa ntse o re ba utlwela wa mosetsana botlhoko, o bo o utlwa yo mongwe a re, 'Mme kana fa o mmona a riana, ba mo pateleditse'. Mogalammakapaa, tota ga twe go tweng jaanong?

Bakwena ba Suping ba bona sebaka sa go ipusolosetsa. Ba sa šakgala basadibagolo, e le tlang lo bone. Le fa tota ene ngwana wa bone, Dikeledi a ne a ba kgobile marapo, mosimane ene o ne a ba kgopisitse go feta. Ba mpampetsa! Ba sa itse le gore ba ka dirisa mafoko a fe go supa tšhakgalo ya bone.

Hei! motho a kgobotlediwa ka dikidika tsa mafoko. A nna sego fela ka gore o ne a seyo fa ba bua.

"Tota ene ngwana yo fa a tla nama a ineela motho o ka re koko ya lekgobola jaana a re o ne a tlhokile eng?" Nkoko mmaSeredimo a tlhaeletsa mmaDimpho a le ka fa ntle ga legora.

"Ga ke re ke bone ba ba rileng bana ba rona ba basimane ba tsamaye ba ye meepong. Ba ne ba batla gone go sala ba dira one maragaraga a. Mme ba tlogele fela, ba tliile go baka gompiono."

Kwa ga mmaLorato kgang e le yone fela. Bangwe ba bile ba re mosimane o ne a itseetse kwa ntle ga tumalano. Ijaa! podi-ya-tsela ya kwa ga mmaLorato! O ka seke o bo o itse gore jaanong ao ba bo ba ne ba a tsaya kae.

O bona fela gore fa e ne e se go palelwa mmaLorato o ka bo a na a tla bua gore! Legale ka Lorato o ne a mo ja boswa! Hei! selo se go tweng go gotsa! "See! o ka ineela ranngapane a tshwana le ene yole. E ka re matlhonyana a gagwe a le matšakatšaka jaana. li! a menape batho!"

Modise, yo o neng a nnetse fa thokonyana le Tumelo a re, "Ga ke re nna ke lo boleetse ka re batho ba ke baitimokanyi. Ba tletse mo go lo tsietsa. Ke ba tlhe bana ba basetsanyana ba ba tsile go ba fetsa. Nna fa e ne e le ngwanake yo a mo dirileng jaana ke ne ke tliile go mo lobela dintsi mo ganong".

Tumelo a fetola a re: "Banna, a mme re tla tshela ke mabusumane. O a itse nna le ene morutinyana yo wa bone yo, ga ke mo tshepe. O tshwanetse a bo a senya. O tla fitlhela a tladitse basadi ba rona ka kereke rona re seo."

Sello a mo tsena ganong: "O kae ne ene Jakobase? Kana nna malatsi a ga ke ke ke mmona. A tota ga a sia?"

Tiroyaone, yo o neng a tsena ka seferwana a kgalema: "Banna tlhe le lona a lo ko lo ne lo iketlela go gowa. Kana bana ba tla lo utlwa."

Fa e sale kgang e phunyega, Jakobase a le bodutu. Le fa a ne a re o a rera kwa kerekeng, a sa iketla, a sitega. Kooteng mogoma o a ne a ipotsa gore a tota batho ba ba mo reeditse ba a mo dumela kgotsa nyaa. E ntse e le ene a bo a ikgomotsa a re, mme motho wa dilo tse o ne a sa tsene kereke. A sa tlhole a rata go diega le maloko a kereke fa phuthego e sena go phatlalala jaaka a ne a tle a dire pele.

Goitsebeng le mmaagwe bone ba fudugela kwa ga bo-mogolo, kwa Lephepe.

MmaModisaotsile a bua ka pelo e e botlhoko: "O, mosadimogolo wa mogolo batho, mmaGoitseman, o a bo a tla sala a itheng tota? Kana ngwananyana yo e ne e le ene yo o mmelegeng. Ke gore bogolo fela le ene a fuduge a ye go nna le morwadie yo motona. O ka roma mang tota ba ntse ba mo phatlalletse jaana?"

Tiroyaone a mo fetola: "Mme tota ba dirile sentle ba ba fudusa.

Kana ngwana fa a le kananyana, o ka tloga a iteega tsebe fa a ntse a gola."

Ramaeba a di tlhomaganya dikwalo tsa leba kwa Mafikeng. Tsa pumpunyega tsa nna mokgokolosa. E re fa ba lemoga gore di tswa kwa Suping, bagolwane ba puso kwa Mafikeng ba itse fela gore go a bo go tweng. Tse dingwe motho o a ne a di tsaya a di bula a bo a latlhela kwa kgakala. Tota ramogoma o ne a tshwenyegile thata mo moweng. A sa robale! E re fa a ntse a kwala a ikutlwe e kete o a kokobela. Morwalo o o neng o utlwala mo magetleng a gagwe le go tsunetsa ga pelo e nne jaaka e kete go a fokotsega. Mohumagadi wa gagwe le ene, Mmadinamune, a mo eme nokeng. Nako tsotlhe a leka go mo gomotsa.

Mo dikwalong tsa gagwe, Ramaeba a kwale a bile a sa bonye ka "maitseo a makgasa" a Bakwena ba Suping, le ka fa e leng gore 'kgosinyana' ya bone e ne e sa mo tlotle ka teng. A tlhalosa menangwana yotlhe ya ka fa a neng a leka go dirisana sentle ka gone le bone mme ba tswelletswe ka go itira botsebe-se-utlwe. A bolele ka fa a neng a sa itumedisiwe ke Bakwena ka teng jaaka e le gore fa a ne a ka dira phosonyana fela e nnye, ba ne ba e bodulosa e bo e nne sethama kgorwana.

Mo go longwe lwa dikwalo tse o ne a tlhalosetsa balaodi ba batona gore selo se sengwe se se neng se mo utlwiswa botlhoko ke gore, morafe o ne o ema kgosi ya bone nokeng le fa tota e ne e fosa. A bolela gore Legole o ne a sa tlhoafalela go phutha lekgetho, se e le sesupo sa gore o ne a le kgatlhanong le lone. A bolela gape fa go ne go le thata go dirafatsa maikaelelo a puso gore merafe e lekalekanngwe ka kgosi e ne a sa emem badiredi ba puso mokeng mo lebakeng le. A tlhaolosa le gore le fa a biditse diphuthego kwa kgotleng ga a ke a itshwenya go gakolola batho ba bangwe go le duela. A kgala dikgosana tsa motse wa Suping a sa kgwe mathe. A bolela gore di a mo ganetsa.

A tlhalosa gore bangwe ba bone ba ne ba itse jone bojalwa fela, le go nna kwa morakeng. E rile fa a lo konesetsa go setse e bile go le gare ga bosigo letsatsi le le latelang, a ntsha mogopolo wa gore go sekasekwe kgonagalo ya gore go senkiwe batho ba basha ba ba neng ba na le bokgoni go emisetsa dikgosana. A bolela gore badiredi ba puso mo Suping ba ne ba ka dira seo kwa ntle ga bothata.

Mo dikwalong tsotlhe tsa gagwe molaodi a tlhalosa fa a gakga-madiwa ke se a neng a se bona se diragala mo marafeng wa Bakwena. A bolela fa maikaelelo a bone e le badiredi ba puso a go

tlhoma puso ya batho ka batho ka go fokotsa bokonateledi jwa dikgosi mo Kweneng a iteileng sefolletse. A tshwenngwa ke gore morafe o ne o sa ntse o tsaya kgosi ya bone jaaka mmusi mogolo le mmueledi wa ditshwanelo tsa bone. A kwala: "Se se fapaana thata le ka fa re neng re ikaeletse go dira ka teng. Re setse re na le lobakanyana mono, mme ga go na le fa e le tswelopele."

O ne a ise a ko a se bone gope Ramaeba ditaelo tsa mmuso wa ga Mmamosadinyana di tlhokomolosiwa ke merafe ya batho bantsho. Go mo thatafalela go tlhologanya gore go tla jang gore Bakwena ba gane go kgetha, le gore tota ba ganela eng go lekannngwa le Bakgalagadi. A kopa ba Mafikeng gore ba tlamakanyetse go tla go mo tswa thuso, gongwe batho ba ne ba ka mo reetsa botoka.

Bakaulengwe ba ga Ramaeba kwa Mafikeng ba leka thata go mo thatafatsa, le go mo tshegetsa ka mafoko a kgothatso. Ba mo rotloetsa gore a nne pelotelele.

"Go tsaya nako e telele gore batho ba amogele diphetogo, segolo bogolo ka re dira le merafe e e sa tlhabologang ya batho bantsho."

Ba mo tlhalosetsa ka fa go leng thata ka teng go fetola tsela ya batho ba seeng ya go tshela, le gore ga se selo fela se se diragalang ka ponyo ya leitlho.

Ya re fa a ntse a bala lokwalo lo lo neng lo tshotse mafoko a a gopola mafoko a ga Kgosi Legole fa a ne a mo raya a re, "...diphetogo tse tsa lona di a re fekeetsa."

Dikwalo tse ba neng ba di mo kwalela tsa se ka tsa thusa sepe. Tsa fapaana le tse dingwe mo tseleng. La bofelo ba mmiletsa mosateng wa bone kwa Mafikeng. Yo mongwe wa bagolwane a mo raya a re: "O tshwanetse wa nna pelotelele le kelotlhoko. Batho ba bantsho ba dingalo. Ba kgopisega thata fa o ka leka go ba supegets a gore kgosi ya bone ga se sepe. Ba ka go tshwara ka diatla fa o ka ba bontsha gore o nyenyefatsa marapo le boikarabelo jwa kgosi ya bone. Mme e bile fa o ka re o tlosa bagakolodi ba gagwe, o tla bo o tsentse khadi monwana. Ba go bifele. Kana batho ba ba sa itewang seatla ba dikgoka."

Ramaeba a lebega a sudile mowa segolo jang ka yo o neng a mo raya mafoko a o ne a lebega a le mmotlana mo go ene. Legale o ne a tlhalosa fa a ne a itumelela kgakololo ya bakaulengwe ba gagwe. "Ke ikutiwa botoka fela thata, e bile jaanong ke bona gore ke lootsegile bogale le go nna pelokgale. Ke utlwa go tse mosimanyana yole wa rona o dira sentle thata kwa boTebele."

Yo mongwe wa bagolwane a mo tsena ganong: "Heela, o se ka

wa rialo. Maloba re amogetse lokwalo lo re bolelela fa Matebele le Masankomane a bo a tlhakaladitse. Ga twe ba tsogologetse puso ya kompone ya ga Rhodes. Tota re tshwanetse le rona ra ikela tlhoko. Fa re ka tlhaba kgobe ka mutlwa re tla di gama re sa di tlhapela. Ga go pale sepe gore mekubukubu e nne teng le gone mo."

"Ke swabisiwa thata ke go utlwa dipuo tse di buegang mo motseng o wa gago ka nna. Ke mariwa ka ditlhapa. Dipuo tse di ntseng jalo tsa ditlontlokwane di ntlhorisa boroko. Ga twe bangwe ba re nna ke kgaoganya batho le gore ke thuba malapa. Mafoko a a ntseng jalo ga se boamaruri rra.

"Nna se ke se itseng ke gore boloi le bongaka jwa lona jwa tlhologo ke tsone dilo tse di kgaoganyang batho mo motseng o. Fa o raya motho o re ragadiago o a go kolopa, a ga se gone fa o ba lotlhanya? Mme kana rona ke tsone ditlwaelo tsa segologolo tse re neng re batla go di khutlisa... Lona jaanong lwa re rona re kgaoganya batho."

Moruti a bua ka lobaka lo loleele a lebega a utlwile botlhoko fela thata. Kgalaeng, yo o mo fitlhetseng a na le kgosi, a bo a mo reeditse ka kelotlhoko. Ya ne e kete a ka raya moruti a re kgaotsa.

A mo tsena ganong, "Kana rona ao mafoko moruti re a utlwa ka wena. Se nna ke le nosi ke ka reng re le Bakwena re a se bua ke gore, e kete diphetogo tsa lona di tla ka mmetela mo go rona. Fela le gale ga re re ke wena. Re itse fela sentle gore ke puso ya ga Ramaeba e e dirang dilo tse."

Kgosi le ene a latlhela la gagwe a re, "Tota nna ke dumela gore le wena moruti banna ba o a ba etleetsa. Go lebega jaanong o ikapotse moitlobo. Rona re ne re re ka o itse ka fa re tshelang ka teng e bile re go ikantse, o tla gakolola ba puso fa ba re fosetsa. Ke raya gore nna ke swabile nko go feta molomo go lemoga gore wena go riana o re ja lekekema."

Moruti a ikarabela: "Lo tshwanetse lwa itse gore ga ke a tlela mono go thusana le balaodi. Tiro ya me mono ke go ruta lefoko la Modimo. Ke gone ka moo ke ntseng ke ithiba mo go tse di amanang le puso. Nna ke leka bojotlhe jwa me go lo thusa. Ke ipha matsapa a gore ke rute bana ba lona go bala le go kwala. Ke lo fa melemo go alafa bolwetsi. Fa ke ne ke seo fa ammaruri bangwe ba lona ba ka

bo ba sule. Se sotlhe fela ga lo se anaanele. Tebogo e ke e bonang mo go se sotlhe ke gore nna ke kgaoganya morafe. Tota mafoko a багаetsho a mpuisa ka pelo."

Kgosi a mo raya a re, "Nna a me rra mafoko ga ke a boele ka morago. Ke gakologelwa sentle gore o kile wa nthaya wa re, puso ya ga Mmamosadinyana e ne e sa ntse e tla dira dikgakgamatso mo motseng o wa me. Nna ke ne ke re gongwe o raya ditlhabololo e seng ba re tsenya mo dipharagobeng jaaka ba dira gompieno jaana".

O ne a tlaleletswe moruti Jakobase mo e leng gore o ne a sitega le gore a ka dira eng. Fa a kgaogana le bo-kgosi kwa kgosing a tlhamalela kwa kampeng. E rile a sena go dumedisa molaodi a bo a tlhasela Bakwena.

"O a itse batho ba ba se-Aferika, ba dingalo. Ba logwadi. Le gone ba ditshwakga. Mme kana ga ba sego ka gore lefatshe le la bone le sekaka. Re leka go ba thusa ka ditlhabololo mme ga ba re leboqe. Ga ke itse gore a ba lemoga gore ba re imetsa morwalo ka jaana puso ya ga rona e dirisa makgetho a batho ba kwa gae go tsamaisa dithulaganyo tsa mono. Le gone kana lefatshenyana le lwa bone ga le re solegele molemo ka sepe. Le a ipalela."

Jakobase a reetsa molaodi e bile a sa mo felele pelo. A tswelela: "Le gone a fa o raya motho o re a kgethe, a o a bo o mo gatelela? A fa o raya batho o re go tshwanetse ga nna le tekatekano, go molato? Mme kana molao ke molao. Ga gona gore ba ka o tshabela kae, le gone ga re kitla re ba letla gore ba o gatake. Ke na le pelaelo e tona ya gore mosimanyana yo wa mokwaledi wa kgosi ke ene yo o dubang batho ba ditlhogo."

Moruti a mo fetola: "Nna le yone kgosinyana eo ya bone ke tswa go e bolelela mafatlha a me. Ke ne ke ntse ke mo tsaya jaaka mokaulengwe wa me. O mphetogetse e bile o mpolelela gore ga ke ba eme nokeng kgatlhanong le lona lo le puso. Se ba se itseng fela batho ba golo mo ke go seba le go nwa. Ga ke ise ke bone batho ba ba sa lebogeng jaaka Bakwena. Kgosi ya bone e tlhotlhelediwa ke boesemang. O a ba reetsa, mme a tseye mafoko a bona jaaka boamaruri. Matlhabisa ditlhong. O reteletswe ke go sala motlhalwa wa ga rragwe morago. Ke utlwa go twe o ne a le mongwe wa dikgantshwane tsa dikgosi tsa Batswana".

Ramaeba o ne a reeditse moruti ka kelotlhoko fa a ntse a bua. O a ne a tlhotlhorela molora wa moko wa tholo mo sebeelong sa one. E rile fa a re o simolola go bua fa Ramaeba, a kgala Bakwena a sa kgwe mathe. A tlhalosa fa a ise a ko a go bone gope go direga gore

morafe o le mongwefela o gatelele e mengwe e le mebedi. "Tota ga twe ke bosetlhogo jwa eng jo? Kana fa e le Basarwa bone ke loruo fela lwa bone."

Moruti a mo tsena ganong: "Mme kana fa o ka ba raya jalo ba tla bo ba re o kgaoganya batho."

Molaodi a bua a ema ka dinao a re: "Tota go tla tsaya lebaka gore lofifi lo lo apesitseng batho ba lo apoge. E kile ya re ke sa ntse ke le kwa sekoleng kwa gae, mongwe wa barutisi ba me a nthaya a re, 'bontsho bo tsamaelana le sefifi le bosula'. Ke mo dumela tota. Batho ba, ba bantsho letlalo, pelo le mewa ya bone. Ba bogalaka. Go riana Maburu ga a ba iphetlhele."

Dikgosana tsa Suping tsone di ne di setse di eletsa gore moruti, tota le ene Ramaeba ba bolelelwe gore ba ba tswele ka kgoro gongwe ditlhogo tsa bone di ka sala di fola. Ba bolela gore ba rile ba a itshoka e bile jaanong ba tlhaetse.

Thipe, yo a bileng a neng a fufulelwa a re, "Ke raya gore segarona eleruri se tlhantse".

Kgalaeng a mo tlatsa a re, "Se ka tlhoka tota Kwena, batho ba ntse ba re palama boloto jaana".

Kgosi Legole a lebega a sa wela dibete. Mafoko a batho ba gagwe a mo tlhabile. O ne a itse fa e ne e se kitla e nna kgetsi e potlana go raya banna ba a re ba phuthe mesobanenyana ya bone ba tsamaye. E rile go le kgantelenyana a tsena Kgalaeng ganong a re, "Batho betsho, ga go na ka fa re ka kobang batho ba ka gone. Le tshwanetse lwa gakologelwa gore moruti wa ntlha a tla mono o ne a dira kgolagano le rre. Mme kana lo itse fela sentle gore lefoko la moswi le a tlotlwa. Go ka seke go siame gore re mo phuaganye fela kwa ntle ga morero. Re tla bo re tlhola. Le badimo ba rona ba ka re furaleta.

"Tota le gone gape lo a lemoga gore tumelo ya banna ba e setse e ithathile ka ngwao ya rona mo e leng gore ga go kitla go nna motlhofo go di kgomarologanya. Nna le gone kana ga ke ise ke ko ke re tumelo ya banna ba ga e a siama. Se ke neng ke se bua ke gore , e kete moruti yo re neng re ntse re ithaya re re re mo tshepile jaanong o iphetotse Jutase. O re tlhanogetse le fa a ntse a latola seo. Ke raya gore nna багаetsho kanoko ya me ka kgang e e ntse jalo. Ramaeba ene o siame. Re tla bona gore fa e le nna le ene poo mo motseng o wa me ke mang. Ke bona gore o a ntlakatlakela. O tla di gama a sa ditlhapela fa a ka seke a tlhoafalela golo fa. Le gone

re tla bona gore ke mang yo o tla tswang mo motseng o wa Suping
a tabogile fa gare ga me le ene."

Ijoo! o tshabe motho o tshabe Radikodintane. Ga ke kitla ke
lebala nako e o neng a raya mmaLorato a re ene ga a kake a senya
seso ka go se ngwaa! Itebe o ntebe re fa kae gone jaana. Ija, dilo di
buiwa re ile kgonnye... Malata!
